

స్వ వి ప య ము

నవ్యసాహితీసమితి ద్వితీయ ప్రచురణగా శ్రీ సాంబశివరావుగారి నాటికలను పాఠకలోకానికి అందజేసింది. ఈ శాశ్వతం కలిగినందుకు చాలా సంతోషిస్తున్నాము. మొదటి ప్రచురణగా కొందరు సభ్యుల కథానికలను "కదంబం" అనే పుస్తక రూపేణ కొంతకాలంక్రిందట అందజేశాము. "కదంబం" యెడల పత్రికలు పాఠకులు వెలువరించిన సుహృద్భావాలకు మా కృతజ్ఞత తెలుపుకొంటున్నాము.

ఈ సంపుటిలోని నాటికలు శ్రీ సాంబశివరావుగారి రచనలనుండి సేకరింపబడ్డాయి. వీనిలో చాలావరకు పత్రికాముఖాన, రేడియో ద్వారా యిదిపరకే పాఠకులకు పరిచయమయినవి. సాంసారిక రంగంలో అనుదినమూ మనకు తటస్థపడే వ్యక్తులూ సమస్యలూ వీనికి యితివృత్తాలు. పాఠకులు యీ ప్రచురణకు సూడా యితోధిక మైన ఆదరం చూపిస్తారని ఆశిస్తున్నాము.

తెలుగు వాఙ్మయాన్ని సర్వతోముఖంగా అభివృద్ధిచేయడానికి కృషిచేయడమే నవ్యసాహితీసమితి అభిలాష. సమితిలో సభ్యులుగా జీరి నూ ఆశయసాధనకై మాతో సహకరింపవలసినదిగా విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాము.

తొలిపలుకును శ్రమ అనుకోక వ్రాసి యిచ్చిన ఆచార్యులు శ్రీ మారేమండ రామారావుగారికీ, ముచ్చటగా అచ్చుపని చేసిన సర్వోదయప్రెస్ వారికీ మా కృతజ్ఞతలు.

. దేమరాజు నరసింహారావు

తొలి పలుకు

“ప్రతిభ్యనుట” అనే యీ నాటికల సంపుటంతో పది నాటికలు ఉన్నవి. ఇవి శ్రవ్యనాటికలు.

ఈ నాటికల ఇతివృత్తం జీవితంలో ప్రతినిత్యమూ జరిగే వివిధ సంఘటనలు. అందువల్లనే ఒక్కొక్క నాటికనే చదువుతూంటే అందులో చిత్రించబడిన ప్రతి సంఘటనా మనకి చాలా పరిచితం అయినది లాగా అనిపిస్తుంది.

ఈ నాటికలలో పాత్రలుకూడా నిత్యజీవితంలోనివే కావడంవల్ల ఈ యీ వ్యక్తులు మనకు బాగా తెలిసిన మనుష్యులేనే అనే విస్మయం కలుగుతుంది.

భాష వ్యావహారికమే అయినా పేలవంకాక సరళంగా వున్నది.

ప్రతినాటికా రచయిత వ్యుత్పన్నతనీ, భావనాశక్తినీ, మానవజీవిత పరిచయాన్నీ వ్యక్తంచేస్తూన్నది.

ఈ నాటికల సంపుటం సర్వజనాదరణీయం కాగలదని అనిపిస్తున్నాను.

హైదరాబాదు.

మారేమండ రామారావు

15-5-1954.

నాం ది

ఈ సంపుటిలోని నాటికలు గ్రంథ మూడు సంవత్సరాల కాలంలో వ్రాశాను. అధునిక నాటకసాహిత్యంలో శ్రవ్యనాటికల స్థానం విశిష్టమైంది. పాత్రల సంభాషణలు ప్రధానంగా రచింపబడిన కథానిక శ్రవ్యనాటికకు ఒక సన్నిహితరూపం. కథానిక ప్రయోజనాలన్నిటితోపాటు ధ్వనిరూప ప్రదర్శన శ్రవ్యనాటిక ప్రత్యేకత. ధ్వనిరూపంలో తుడిచిన సంఘటనలు ఒక్కొక్కసారి హాసకంఠని వాస్తవిక చిత్రణ, రసపోషణ పొందుతాయి. అందుకే నేటి సాహిత్యంలో పీఠి అవశ్యకత, ప్రాధాన్యత పెరుగుతున్నాయి. కనుకనే యీ రచనలు.

ఈ పదినాటికలతో, విశంతువివాహం, తిరుగుబాటు, క్రొత్తరచనలు. మిగిలినవాటిలో కొన్ని ఆలిండియారేడియో హైద్రాబాదువారు ప్రసారం చేశారు. ఆంధ్రపత్రిక, జయభారత్, చిత్రగుప్త, నేత, పత్రికలలో యివి ప్రకటితమయ్యాయి. ప్రథమంగా యీ నాటికలను పాఠకులకు పరిచయంచేసిన పత్రికాధిపతులకు, రేడియోవారికి నాకృతజ్ఞతలు.

ఈ సంపుటి ప్రచురణలో సహకరించిన నవ్యసాహితీ సమితివారికి, తొలిపలుకు వ్రాసియిచ్చిన మారేమండ రామారావు గారికి నా నమస్సులు.

హైద్రాబాదు.

29-5-54.

పోతుకూచి సాంబశివరావు

నా టి క లు

- * పెళ్ళిపిలుపు
- * రెండునాలికలు
- * స్వాములవారు
- * కాలక్షేపం
- * “గృహంలో ప్రజాస్వామ్యం”
- * వితంతు వివాహం
- * అంత్యక్రియలు
- * తిరుగుబాటు
- * చుట్టాల రథన
- * అద్దెకొంపలో ఒక నెల

అంకితం

చితికిన నా బ్రతుకులో
చైతన్యం కలిగించి
గతిచూపి పెద్దజేసిన
నా వినమనమామ
శ్రీ గండికోట రామమూర్తికి.

రచయిత

ADDRESS

MALLIKARJUN REBBA
6-270 SUNKISALA ROAD
VALIGONDA .
NALGONDA 508112

TEL. NO. :254069

•

బిల్లి పిల్లి పు

•

1. కలిస్వామి : మాయాపురంలో గృహస్థు.
2. మహాభూతలింగం : } కలిస్వామి స్నేహితులు.
3. భూతలింగం : }
4. భవిష్యత్తులింగం : కలిస్వామి మనమడు.
5. గరళకంఠి : మహాభూతలింగం భార్య.
6. సంతాని : భూతలింగం భార్య.

1 వ రంగం

భవిష్యత్తులింగం : మహాభూతలింగంగారూ : ఏమండోయి : మహాభూత
లింగంగారూ (తలుపు తట్టి)

మహాభూతలింగం : ఆఁ ఆ. వస్తున్నాను. (తలుపు తీసి) ఎవరది :

భ : నే నండి, కలిస్వామిగారి మనమణ్ణి. భవిష్యత్తులింగాన్ని.

మ : అల్లాగటోయి : నువ్వు కలిస్వామి మనుమడివా : రానాయనా :
లోపలికిరా. మీతాతయ్యవిచూసి చాలాకాలమయిపోయింది నాయనా.
ఆ చిన్ననాటి రోజులు, అతనితో ఆ స్నేహం తలుచుకుంటూంటే
ఎంతో ఆనందంగా వుంటుంది.

భ : మరేనండి. బాల్యస్నేహాలు మరవరానివి.

మ : ఏమిటోయి, పని : యింతకీ : రాక రాక వచ్చావు మా యింటికి.

భ : ఏమీ లేదండి. వచ్చే మంగళవారం రాత్రి 12 గంటలకు మా
స్వగ్రామం మాయాపురంలో నాకు పెళ్లి జరుపడానికి నిశ్చయం
చారు. నేను యీ ప్రక్కనే శూన్యనగరం లేదండి, అక్కడ

చదువుకుంటున్నాను. మా తాతయ్య నన్ను యింటికి నెలవుపెట్టి రమ్మని వ్రాస్తూ. చాలిలోవున్న మీ యెడ్రసు యిచ్చి, స్వయంగా నన్నుమిమ్మల్ని యావిహహానికిపిలవమన్నాడు. అందుచేతవచ్చాను.

మ : సీకు పెళ్లిటోయి : ఆహాహా : నిజంగా పరమానంద భరితుడ నయ్యానంటే నమ్ము. తప్పకుండా వస్తానాయనా : పెళ్లికి తప్ప కుండా వస్తా. ఒసే : గరళకంతి : గరళకంతి : యిదిగో కవిస్వామి మనమ చొచ్చాడే !

(గరళకంతి ప్రవేశం)

గ : ఎవరండి : కవిస్వామి ఎవరు ? కవిస్వామి మనమ దెవరు ?

మ : కవిస్వామే : ఎరగవూ : నాకు ముఖ్యపేరీహీతుడు. అప్పుడప్పుడు నీతో చెపుతూండేవాడికదుచే :.....అన్నట్టు. నీతో కాదు నా మొదటి పెళ్ళాంతో చెప్పేవాణ్ణి.

గ : (ఏడుస్తూ) ఎప్పుడూ మీ మొదటి పెళ్ళాం. ఆమె బిడ్డలుగురించే శ్రద్ధ. నేను చచ్చానో బ్రితికానో మీకు అక్కరేదు.

భ : ఆదేమిటండీ : అంత చిన్న విషయానికి అలా విచారిస్తున్నారు.

మ : చూడునాయనా : నే నన్నమాటల్లో తప్పేమన్నా ఉండా ?

గ : (దెయ్యం పట్టినట్లు నటన - ఆరువులతో) తప్పా : తప్పు కాదూ : నేనెవరో ఎరుగుదువురా ? యింకా నన్నే ఎదిరిస్తున్నావురా : ఏంచేస్తానో చూడు.

భ : ఆదేమిటండీ : యిప్పటిదాకా యింతసాఫీగా మాట్లాడుతూ ఒక్క సారిగా యిట్లా మారిపోయారేం ఆవిడ :

మ : అంతే బాబూ : నా అవస్థ ఏంచెప్పమన్నావు. అప్పుడప్పుడు హఠాత్తుగా దీనికి దెయ్యం పడుతూంటుంది. దయ్యంపడితే యింక మనలో మనిషి కాదు.

భ : అల్లాగాండి.

గ : ఏం కుత్తాడోయి : మా పెద్దమనిషిలా సానుభూతి చూపిస్తున్నావు. నిన్నేం చేస్తానో తెలుసా : మింగేస్తా. (యింకా ఉరుముతుంది)

మ : యిది యిక్కడఉంచే యింకా బ్రహ్మరాక్షసిలా విజృంభించి పోతుంది బాబూ : ఉండు నాయనా : దీన్ని లోపల మా అత్తగారి వద్ద విడిచివస్తా. రా. (బలవంతంగా చెయ్యిపుచ్చుకుని గరళకంఠిని తీసుకొచ్చి లోపల దిగబెట్టివస్తాడు.)

భ : యిదేమిటండీ : మీ భార్యగారికి యిట్టే దెయ్యం వట్టింది.

మ : ఒక గొడవా : ఒక లోకమా నాయనా : ఏనాడైతే పెళ్లి చేసుకున్నానో అప్పటినుంచీ ఒకచే బాధలు : పీల్చి పిప్పిచేసేస్తున్నాయంటే నమ్ము....దీనికి ఇల్లాగే దెయ్యం పడుతూంటుంది. యింక ఎంత రణగొణధ్వని అనుకున్నావు. రెండు రోజులదాకా నాకు యింక మనస్థిమితం ఉండదు.

భ : పాపం : చాలా కష్టమే.

మ : అప్పుడు పెళ్లిచేసుకున్నానుగాని : యిప్పుడు నిజంగా వళ్ళాల్తా ప్పడుతున్నాను, ఎందుకు పెళ్లిచేసుకున్నానా అని : మొదటి పెళ్లాం నాలుగేళ్లు కాపురంచేసి చనిపోయింది. రెండో పెళ్లాం మూడేళ్లు కాపురంచేసి చనిపోయింది. మూడో పెళ్లాం మరో ఏడాది సంసారం చేసి చనిపోయింది. నాల్గోపెళ్లాం 5 సం॥ లుండి పరమపదించింది.

యింక యీ ఐదవ పెళ్లాంతో తిప్పలు యిల్లా వున్నాయి బాబూ !
యింతింత బాధలు పడతానని తెలుస్తే పెళ్లి మానేసేవాణ్ణి.

భ: పాపం : మీకు యీవిడ ఐదవ భార్య అన్నమాట !

మ: మరేనోయి : మొదటి భార్యకు యిద్దరు పిల్లలు పుట్టారు. ఎప్పుడైనా ఖర్మంజాలక, దీనిముందు, నా మొదటిపెళ్లాం, దాని పిల్లల సంగతి మాట్లాడేనా, ఉన్నట్టే ఉండి, హఠాత్తుగా మనిషి మారిపోయి, ఎంతో హంగామా చేస్తుంది. కొందరు అది హిస్టరీయా అంటారు. కొందరు దెయ్యం పీకుతోంది అంటారు. నాకు మాత్రం ఏం పాలుపోయిందోలేదు బాబూ ! ఎప్పుడు యీ సంసారాన్ని విడిచి రామకృష్ణ అనుకుందామా అనిపిస్తోంది.

భ: మరి, ఏ డాక్టరుకైనా, ఏ భూత వైద్యుడికైనా చూపించలేక పోయారా అవిజ్ఞి.

మ: అన్నీ అయ్యాయి : డబ్బుఖర్చు ఒక్కటే కనిపిస్తోంది కాని, మనిషి రోగం రోజురోజుకు పెరిగిపోతుంది.

భ: అల్లాగాండి.

మ: యీవిడకు ఏ రోగమూ లేదు. గయ్యూతనము కాని అని కొంత మంది అంటారు. నాకూ కొంచెం అల్లాగే అనుమానం కూడ. ఏదయితేనేం కాని, వేమమాత్రం పడే సంసారబాధలు ఒక్క భగవంతుడికే ఎఱుక. తెలియక పెళ్లి చేసుకుంటారుగాని సంసారంలో ఉండే బాధలు యిన్నీ అన్నీ కావోయి.

భ: అల్లాగాండి !

మ: నా గొడవకేం గాని : పాపం చాలా ధూరంనుంచి వచ్చావు. కాస్త

యీ పూట యిక్కడ భోంచేసి వెళ్ళమందామనుకున్నా, యింట్లో యీ గొడవ వచ్చిపోయే.

భ : భోజనం ఎందుకులెండి ! నేను యింకా పిలవవలసినవాళ్ళున్నారు. బయటికి వెళ్ళాలి. తప్పకుండా తమరు సకుటుంబ వసరివారంగా పెళ్ళికి రావాలని కోరుతున్నా.

మ : తప్పకుండా వస్తా నాయనా పెళ్ళికి.

భ : మరి సెలవు. వెడతానండి.

2 వ రంగం

భ : భూతలింగం గారూ. భూతలింగం గారూ (తలుపు తట్టుతూ)

భూ : ఎవరు వారు. వస్తున్నా. (తలుపు తీసి) ఎవరుబాబు, నువ్వు :

భ : నేను కవిస్వామిగారి మనుషుణ్ణి. భవిష్యత్తులింగాన్ని.

భూ : ఓ హోహో ! నువ్వు కవిస్వామి మనమడవతోయి. ఎంతనుదినం యీవేళ. నా ముఖ్య స్నేహితుడి మనమడొచ్చాడే నా యింటికి ! ఆ హా హా : నాకు నిజంగా ఎంతో సంతోషంగా వుందంటే నమ్మవోయి.

భ : అదంతా మీ అభిమానం.

భూ : ఏమిటోయి విశేషాలు, చాలా అకస్మాత్తుగా వచ్చావు. ఒక పుత్తరం వ్రాయలేకపోయావుటోయి. స్టేషనుకువచ్చి కలుసుకునేవాణ్ణి.

భ : దానికేం లెండి. అసలు విశేషమేమిటంటే, వచ్చే మంగళవారం రాత్రి 12 గం. కు మా స్వగ్రామం మాయాపురంలో నాకు వివాహం జరపడానికి నిశ్చయించారు. మీరు తప్పక రావాలి. మిమ్మల్ని స్వయంగా పిల్చి రమ్మవి మా తాతయ్య చెప్పారు.

భూ : నువ్వు రావడమే ఒక కుభవార్త అయితే, దీనికితోడు యీ కుభవార్త తెచ్చావు : నిజంగా ఏం సుదినమోయి : యీ వేళ. ఒసీ ! సంతానీ ! సంతానీ !

సం : ఆ. ఆ, వస్తున్నా.... ఏమండీ పిలిచారేం !

భూ : చూపేవుచే : యితనెవరో ఎరుగుదువా ? మనం మాయాపురంలో ఉండేటప్పుడు మన యింటిప్రక్కన కలిస్వామిగారుండేవారు. ఎరుగుదువుగా ! పొట్టిగా, నల్లగా, లావుగా, గుండు, ముళ్ళ చేతికర్ర, రుద్రాక్షతావళం ఆయనకు. జ్ఞాపకం లేదు :

సం : చాగా అన్నారు జ్ఞాపకంలేకేమండి : యింతవర్షిస్తేకాని తెలియదనుకున్నారా.

భూ : ఆయన మనమడితను, భవిష్యత్తులింగం. యితనికి పెళ్లిట మన మంతా పెళ్లివారం.

సం : ఏంచేస్తున్నావోయి నువ్వు యిప్పుడు ?

భ : యీ ప్రక్కనే కున్యనగరంలో చదువుకుంటున్నాను. యింటికి వెడుతూ, దారిలో మిమ్మల్ని పెళ్లికి స్వయంగా పిల్వమవి మా తాత గారు చెపితే యిలావచ్చాను.

సం : నిన్ను చూస్తుంటే ఏదో ఏదో జ్ఞాపకం వస్తుంది నాయనా, (కొంచెం గద్గద కంఠంతో) గుండె తరుక్కుపోతుంటుంది. యింతంత బాధలు అనుభవిస్తావనుకోలేదు జీవితంలో. (కొంచెం ఏడుస్తుంది).

భ : అదేమండి ! అలా బాధపడుతున్నారు.

సం : ఏముంది నాయనా, ఒక్క-గాని ఒక్క కొడుకు, నీ వయస్సులో వాడు. మొన్న యీమధ్యే హఠాత్తుగా చచ్చిపోయాడు. పిడుగులా

ఉండేవాడు. ఎంతో అండగా వుండేవాడు యింట్లో, కడుపు శోకం దహించుకుపోతుంది బాబు : (వెక్కివెక్కి ఏడుపు)

సం : పోనీ, తక్కినపిల్లలు బ్రతికిఉంటే ఏదో హృదయశాంతిగా ఉండేది. 8 గురు ఆడపిల్లలు పుట్టారు. ఒకళ్లు బిడేళ్లు, ఒకళ్లు రెండేళ్లు యిల్లా పెరిగి చచ్చిపోయారు. వాళ్లు బ్రతికుంటే యిపాటికి నీ అంత మనుష్యులయ్యేవారు నాయనా. (శోకంతో)

భూ : యీ సంతాన మరణాలు చూస్తూ చూస్తూ భరించలేకుండా ఉన్నానోయి. ఎందుకు పెళ్లిచేసుకున్నానా అనిపిస్తోంది. ప్రక్కని దాని బాధ చూస్తూంటే నా గుండె చెరువవుతోందంటే నమ్ము. నువ్వే కాదు నీలాంటివారి నెవరిని చూసినా “నా పిల్లలు బ్రతికి ఉంటే యింతవారయేవారని” దుగ్ధగా ఏడుస్తుంది.

భ : అల్లాగాండి పాపం :

సం : నిన్ను చూస్తుంటే మా చచ్చిపోయిన పెద్దకొడుకు గబుక్కున జ్ఞాపకం వస్తాడోయి. ఏం చెప్పమన్నావు.

భూ : నిజంగా యీ సంసారబాధలు వర్ణనాతీతం. కొనితెచ్చి పెట్టుకున్నట్లుగా ఉంటాయోయి భవిష్యత్తు లింగం....పాపం చాలాసేవయింది వచ్చి. భోజనాన్నిలేవోయి.

భ : భోజనానికేంగాని నేను వెడతానండి. నేను పిలవవలసినవాళ్లు యింకా వున్నారు. పైగా నేను అధమం రేపటికైనా యిల్లుచేరుకోవాలి. అందుచేత నేను వెడతానండి. మీరు తప్పకుండా వివాహానికి రావాలని మరీమరీ కోరుతున్నా.

భూ: స: మంచిది నాయనా, తప్పకుండావస్తాము.

3 వ రంగం

- భ : వర్తమానలింగం : ఒరే : వర్తమానలింగం. (తలుపు తట్టుతూ)
- వ : వస్తున్నా, (తలుపుతీసి) ఒరే : సువ్యత్రా : భవిష్యత్ : రా
లోపలికి రా : ఎప్పుడురాక : ఎక్కడినుంచి : ఏమిటి విశేషాలు :
- భ : ఒక మంచి శుభవార్త తెచ్చానురా : వచ్చే మంగళవారం రాత్రి
12 గం. మా స్వగ్రామం మాయాపురంలో నాకు వివాహం చేయ
డానికి నిశ్చయించారు. నువ్వు నీ భార్య తప్పక నా వివాహాన్ని
రావాలి.
- వ : అంత చక్కటి శుభవార్త తెచ్చి అల్లా మెల్లిగా నవుల్లో చెపుతా
వేరా : అయితే మనకి డిన్నరుమీద డిన్నరు, టీ పార్టీలు అన్న
మాట.
- భ : మరేమిటనుకున్నావు : నువ్వు తినాలికాని, తింటే ఎంత కావలిస్తే
అంతా పొట్ట బద్దలియేటట్లు పెట్టిస్తా.
- వ : అయితే అత్తారేవురు : కట్నమెంత :
- భ : మా వూరే : మాయాపురమే : వాళ్లకు తోచిన కట్నం యిస్తారు.
అంతే : అన్నట్లు మీ భార్య ఏది : పిలు : యీ శుభవార్త అవి
డకుకూడా అందజేస్తాము.
- వ : అవిడగారు యిక్కడ వుంటేగా : పుట్టింటికి వెళ్లింది. ఏడాదికి
పదకొండు నెలలు పుట్టింట ఉంటానంటే, యింక పెళ్లిళ్లుచేసుకుని
సంసారాలు చేయడమెందుకోయి. చదువుకున్న పిల్లకదా అని నర
దాగా నే చేసుకుంటే, యిప్పుడు ముప్పుతిప్పలా పెడుతోందిరా.

భ: అరెరె : అలాగా,

వ: ఏడాదికి ఏదో ఒక నెల కాపురం చేస్తుంది. యింట్లో వంటా చెయ్యదు. ప్రత్యేకం ఒక వంటలక్కని పెట్టమంటుంది. ప్రొద్దు న్నుంచి సాయంత్రండాకా, షోకుచేసుకుంటూ, నవలలు, సినిమాలు, క్లబ్బులు, స్నేహితులతోటి కాలం గడుపుతుంది. ఆనలు సంసారం అక్కర్లేనట్టుగా సంచరిస్తుందిరా అది.

భ: ఆ అమ్మాయి నీతో B. A. చదువుకుంటూండేబప్పుడు బాగా ఉండేదికదా. నువ్వంటే ఏమిటో పడి చచ్చిపోయేది.

వ: అందుకే కదా మావాళ్లు వద్దంటున్నా పెళ్లిచేసుకున్నది. యీ పెళ్లివల్ల మావాళ్లకా దూరమయ్యాను, పోనీ సంసారం బాగుందాంటే దీనితీరు యిలాఉంది.

భ: యిక్కడ ఉందికాదురా : సంగతేమిటో నేను అడిగేవాణ్ణి.

వ: నీమాట ఒక లెక్కా దానికి : నా మాటకే దిక్కులేదు కాని, యిది పల్లెటూరుట. యిక్కడ అవిడకేమీ తోచదుట, అందుచేత వాళ్ళ నాన్నగారి ఊరిలో ఉంటుంది అస్తమానం.

భ: యీ విషయంలో తగిన చర్య తీసుకోవాలి. ఊరుకోకూడదు.

వ: వాళ్ళనాన్న డిప్యూటీ కలెక్టరట. డబ్బున్నవారుట, నేను డబ్బులేని దరిద్రుణ్ణిట. B. A. చదువుకుంటున్నప్పుడు, దానితో కలిగిన ప్నేహంవల్ల, మోజు కుదిరి. తలిదండ్రుల్ని కూడా లెక్కచేయకుండా, నా వాటాలోని 25 ఎకరాల మాగాణి భూమికూడా వదులుకుని, స్వపోషణార్థం యిక్కడ రైల్వేలో గుమాస్తాగిరి సంపాదించుకుని, యింతత్యాగంచేసి పెళ్లిచేసుకున్నానే, దాని కా విశ్వా

నంలేదు చూడు. నేను ఎందుకూ పసికిరానివాణ్ణి అంటుంది యిప్పుడు. ఇవన్నీ చూస్తూంటే, ఏమిటీ పెళ్లిళ్లు అర్థం పర్థంలేకుండా అయితో యీ కాలపు అమ్మాయిలని ఎవరు నమ్ముమన్నారు, అని ఒక వినారం కలుగుతోందంటే నమ్ము : భవిష్యత్ : ఏదో బాగా స్నేహితుడవు కాబట్టి, గుండె చిప్పి, నా కష్టసుఖాలు నీ ఒక్కడితో చెప్పుకుంటున్నాను. హృదయ శాంతికోసం.

ధ : నిన్ను చూస్తే జాలిపెస్తోందిరా.

వ : ఊ! మావాళ్లు అడుగుతారు దాని బుద్ధి తిన్నగా ఉందా అని : లేక పోతే అస్తమానం పుట్టింటిదగ్గర ఉండడమెందుకూ అని, నాకూ అనుమానమే కాని గట్టిగా వీచునగలం ? (మెల్లిగా) చెప్పుకుంటే సిగ్గుసిగ్గు : ఆవ్రత్య : యివన్నీ చూస్తూంటే ఏమిటీ పెళ్లిళ్లు : అని విరక్తికలుగుతోందంటే నమ్ము భవిష్యత్ :అన్నట్టు నే వాగేస్తున్నాను నువ్వు భోంచేశావా :

భ : లేదు చెయ్యాలి.

వ : అరేరే : ఒక పావుగంట క్రితమే భోంచేశాను. యింట్లో స్వయం పాకం. పోనీ కాసేపాగు వండి పెడతా.

భ : అక్కర్లేదు. వీకెందుకురా ఆ శ్రమ హోటల్లో భోంచేసి నేను ఇంటికి వెళ్ళిపోతా. నువ్వు నా పెళ్లికి తప్పకుండా రావాలినుమా. మరి నే వెళ్ళిపోతా.

వ : అల్లాగేరా. తప్పకుండా వస్తాను.

4 వ రంగం

(మాయాపురంలో కలిస్వామిగారి యిల్లు)

భ : (స్వగతము) శుభమా అంటూ పెళ్లి చేసుకుంటున్నానని పిలుస్తే, యీ గొడవలన్నీ విన్నానేమిటి? కొంపదీసి యిది ఏమన్నా అపశకునమా, అనేకమంది పెళ్ళాలు, చచ్చి బ్రతికున్న పెళ్ళానికొక దెయ్యంపట్టి ఆ మహాభూతలింగంగారు అలా అవస్థ పడుతున్నారు. పుట్టిన పిల్లలంతా చచ్చి, కడుపుశోకంతో భూతలింగంగారు ఇలా ఏడుస్తున్నారు : మన వర్తమానలింగం చదువుకొన్న పెళ్ళాంతో నానా అవస్థలు పడుతున్నాడు. యివన్నీ చూస్తూంటే నా బుర్ర తిరిగిపోతుంది. తీరా నే పెళ్లిచేసుకున్నాక, నా పెళ్ళానికి దెయ్యం పడితే, పుట్టిన పిల్లలు చచ్చిపోతే, లేక వర్తమానలింగం భార్యలాగ నా పెళ్ళాం నన్ను ఏడిపిస్తే! ఆయ్య బాబోయి యీ బాదర బందీ మనకికూడా ఎందుకు! ఇప్పుడు పెళ్లి మానేస్తే! ఎల్లాగ వీలవుతుంది తాతయ్య చాలా దేవాంతకుడే!

(కలిస్వామి ప్రవేశం)

కలిస్వామి : ఏమిటా భవిష్యత్తు! ఏదో తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నావు.

భ : ఏమీ లేదు తాతయ్యా! పోనీ ఈ పెళ్లి తరువాత ఎప్పుడైనా చేసుకోకూడదా అని ఆలోచిస్తున్నాను.

క : మహాభలేవాడవు! ఒకమూల బంధువులంతా వచ్చేస్తున్నారు. యింట్లో యింత ఖర్చుపెట్టి హడావుడిచేస్తున్నాము. లగ్నం రేపు

రాత్రి ఆయను. యిప్పుడు పెళ్లిమానెయ్యాలని బుద్ధిపట్టింది నీకు. మహాబాగుంది :

భ : అదిగాదు తాతయ్యా : నాకు పెళ్లిఅంటే అదోవిధంగా చికాకుగా ఉంది. తరువాత ఎప్పుడైనా చేసుకుంటే బాగుంటుందేమో అనిపిస్తోంది.

క : ఏడిపేవు : కుజ్జకుంక : నీకేం తెల్పు పెళ్లంటే ఏమిటో : తీరా పెళ్లి సమయాన గొడవ చెయ్యకు బాగుండదు.

(మహాభూతలింగం, భూతలింగం, వర్తమానలింగం, సంతాని ప్రవేశం)

మ : భూ, భూ: ఏమయ్యోయి కలిస్వామి : కులాసాగా ఉన్నావా.

వ : కలిస్వామిగారూ : నమస్కారం.

క : రండి : రండీ. మీకోసమే ఎదురుచూస్తున్నాను. చాల సంతోషం. ఎంతకాలానికీ చూశానోయి భూతలింగం నిన్ను : మహాభూతలింగాన్ని చూసి అప్పుడే ఒక వృష్కరం దాటిందనుకుంటా. చాలా సంతోషం యీవేళ. రావోయి వర్తమానలింగం. కూర్చో..... యిదేమిటోయి : మావాడు యిప్పుడు పెళ్లి చేసుకోనంటాడు.

వ : అదేమిటి : అదేమిటి : కొంపదీసి ముహూర్తం మార్చేశారా.

మ.భూ : (భవిష్యత్తో) తప్పు నాయనా : అలా అనకూడదు.

భ : పెళ్ళంటే నా కేమీ మనస్కరించటంలేదు. నా కిప్పుడు పెళ్లి వద్దండీ.

క : యిదిగో యింతమంది పెద్దలముందు ఆ కూతలే కుయ్యొద్దంటున్నాను.

సం : నామాట విను బాబు : తప్పు : యిప్పుడు అలా అనకూడదు.
ఎప్పుడో ఒకప్పుడు పెళ్లి చేసుక తీరాలి.

భూ : అవును నాయనా : ప్రతివాడు గృహస్థాశ్రమం స్వీకరించితిరాలి.

క : ఏడిశాడు : కుఱ్ఱకుంక : వాడి కేం తెల్పు. అట్లా అంటాడుగాని
ఆ మూడుముళ్లు వడ్డెక, మనతో మాట్లాడమంటెమాత్రం వాడు
మాట్లాడుతాడటండీ :

మ. భూ. వ. సం : (హహహ) అంతేలెండి.

క : రండి, రండి, లోపలికిరండి. భోంచేద్దురు గాని.

5 వ రంగం

(వివాహం. తూతూబాకాలు, ఆశీర్వచనాలు).

6 వ రంగం

మ : భూతలింగంగారూ : వద్దు వద్దంటోనే మనవాడు పెళ్లి చేసేసుకు
న్నాడు చూశారా.

భూ : ఎవడికోసమండీ పెళ్లి సంఘ నియమం.

వ : వాడు నాతో చెప్పాడండీ : పాపం : మన సంసారాలు చూసి,
తనకికూడ అటువంటి కష్టాలు వస్తాయేమో అని భయ పేసి,
పెళ్లి మానేస్తా అన్నాడుట.

భూ : అల్లాగా : విన్నారా : మహాభూతలింగంగారూ : పెళ్లి చేసుకో
కుండా బ్రహ్మచారిలా ఉండి సుఖపడదామనుకున్నాడు కాబోలు.
అందులో ఉన్న కష్టాలు అందులో లేవుటండీ :

మ : అయినా నే ఒకటి చెప్పతా వినండి : మనం పెళ్లిళ్లు చేసుకోలేమా : మనం కష్టపడుతున్నామంటే, కష్టాలు సహజం. మనలాగే అందరూ పెళ్లిళ్లు చేసుకుని ఏదో కొద్దో గొప్పో కష్టాలు పడుతూంటే, మనకి కొంతమంది తోడుఉన్నారని, కొంత సానుభూతి, హృదయ శాంతి కలుగుతుంది. అందరూ పెళ్లిళ్లు చేసుకోవడం మానేస్తే పెళ్లి చేసుకున్న మనలాంటివాళ్లు సంఘంలో నవ్వులపాలైపోతారు. అందుచేత మన గృహస్థుల సంఖ్య సంఘంలో అత్యధికంగా ఉండేటట్లు మనం ప్రయత్నిస్తే, మనకి గౌరవం : పైగా ఇది ప్రజాస్వామ్యయుగం కలుగుతుంది : అధికసంఖ్యాకవర్గము మాటే చెల్లుతుంది : ఏమంటారు.

భూ : మా చక్కటిమాట సెలవిచ్చారు. సెభాష్, చక్కటి వేయి వరహాలు విలువగల ఊహ.

(కలిస్వామి ప్రవేశం)

క : భోజనానియ్యాక శాంబాలం వేసుకోకుండా యిట్లా కూర్చున్నారేమండీ....శాంబాలం వేసుకోండి....ఏ అటంకం లేకుండా ఏదో పెళ్లి జరిగిపోయింది....యింక ఎవరి అదృష్టం వారిది....యిదిగో దంపతులు వస్తున్నారు. ఆసీర్వదించండి....రా నాయన భవిష్యత్ :

మ. భూ. క. వ : (అక్షతలు జల్లుతూ), పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిరస్తు, ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యాభివృద్ధిరస్తు, నిత్యకళ్యాణసిద్ధిరస్తు.

గమనిక :— 'కలిస్వామి' కాదు, 'కలిస్వామి' అని చదవాలి.

.

రెండు వాటికల్లు

.

పాత్రలు :

1. సూరిశాస్త్రి,
2. జనవయ్య.
3. కనకమ్మ.

1 వ రంగం

జనవయ్య : శాస్త్రిగారూ ! మా అమ్మాయి కేమన్నా ఒక సంబంధం చూసి పెట్టారుకాదు :

సూరిశాస్త్రి : చెబుదామనుకుంటూనే ఉన్నాను. పాపెర్ల వెంకటరత్నం గారి అబ్బాయి ఒకడు యీ వూళ్ళోనే వనిచేస్తున్నాడు. అది నా దృష్టిలో కనిపించే మంచి సంబంధాల్లో ఒకటి.

కనకమ్మ : పాపెర్ల వెంకటరత్నంగారా : మా బావ తోడల్లుడు అన్న గారికి కొంచెం ఆయన దూరపుబంధువు. మంచికుటుంబం. మనం యీ సంబంధంకోసం ప్రయత్నిద్దామండీ.

జ : ఆయితే ఆబ్బాయిగురించి వివరాలేమిటండీ :

సూ : ఎమ్.ఎ. ప్యాసయినాడండీ. పాతికేళ్లుంటాయి.

క : మన అమ్మాయికి పద్దెనిమిదేళ్ళేగా : చాలా అనుకూలంగానే ఉంటుంది.

జ : ఆయితే ఉద్యోగమెక్కడ ఆ ఆబ్బాయికి : జీతం ఏమిస్తారేమిటి :

సూ : ఏదో కాలేజీలో మేష్టరీ పనట : మూడువంద లిస్తారుట :

క : యింకనేం ఉద్యోగం చేస్తున్న పిల్లాడు దొరకడం చాలా అదృష్టమండీ :

- సూ : పిల్లాడుమాత్రం చాలా బుద్ధిమంతుడు ; వినయవంతుడూ కూడ.
- బి : మనకి ముఖ్యంగా కావలసిందే అది.
- సూ : అస్తియేమీ లేదనుకుంటా :
- బి : అస్తి మనల్ని రక్షిస్తుందటండీ : పిల్లవాడు బుద్ధిమంతుడై చదువు కున్నవాడైతే చాలామా :
- సూ : తండ్రి యీ మధ్యనే పోయాడు : పాపం :
- క : అయ్యయ్యో ! వెంకటరత్నంగారు చచ్చిపోయారన్నమాట ! నేను ఆయన్ని ఎప్పుడూ చూడలేదు కానండీ ! మహా పొద్దమనిషి అని చెబుతారు.
- సూ : మామగారు లేరనే ఒక్కలోపే కానండీ, ఆయన భార్య మాత్రం మామంచి యిల్లాలు లేండి :
- బి : అత్తగారు మంచివైతే చాలమంది : వదిమంది మావగార్ల పెట్టు.
- సూ : అంతేలేండి, మంచి ఆసుభవంతుల నెలవిచ్చారు.
- క : ఏదో మంచిరోజుమాసి ఆ అబ్బాయిని కలుసుకోరావండీ :
- బి : ఆయితే ఆ అబ్బాయి అమ్మగారు యిక్కడే వున్నారా ! అతని పెళ్లివిషయం మనం ముందు ఎవరితో కదపాలి ?
- సూ : చాళీ అమ్మగారు ప్రస్తుతం అరవి పెత్తండ్రిగారింట్లో వున్నారుట. యీ మధ్య యీ కష్టంవచ్చాక ఏడాదినుంచి అక్కడే వుంటున్నారట. పోనీ : చూచాయగా యీ విషయం ఆ అబ్బాయితోపే కదిపి చూడాలి : పెళ్లికొడుకయితేనేం : అతనూ వయసువచ్చిన పెద్దమనిషేగా :

క : తాత్త్వి అన్నయ్యగారూ ! రేపు చాలా మంచిరోజుండి. మీదుకొంచెం శ్రద్ధచేసి రేపే వెంకటరత్నంగారి అబ్బాయిని చూపించాలి.

సూ : అల్లాగేనమ్మా... అన్నట్టు అతను మంచి కథలుకూడా ప్రస్తావించింది.

బ : యింకనేం ! మన అమ్మాయికి దాగా కాలక్షేపం అవుతుంది. కథ లంటే తెగ చెప్పకోసుకుంటుందిలేండి మా అమ్మాయి.

సూ : పైగా నాటకాలకూడా బేస్తాడుట :

క : మరీ దాగుంది ! మా అమ్మాయికి కొంచెం సినిమాల ఐర్లు తగ్గు తుంది. నాటకాలు యింక ఊరికేనే చూడవచ్చు. ఏమిటో, నాటకాలన్నా, సినిమాలన్నా మహా చెడ్డ పెర్రి అండి మాపిల్లకి.

బ : అయితే మా పిల్ల నచ్చుతుందంటారా అబ్బాయికి !

సూ : మీ పిల్లకేమండి : రత్నాలకొవ. చదువుకన్న పిల్లాయను. అంచానికి అందం వుంది. సంసారులకి యింతకన్నా కావలసిందే ముందండి :

క : యీడూ జోడూకూడా బాగుంటుంది.

సూ : బాగుండదటండీ ! పిల్లాడుమాత్రం వరహాలమూట.

బ : కట్నం ఏ మాత్రంలో ఉంటుందంటారు ?

క : సంబంధం స్థిరపడనియండి. కట్నం ఎలాగైనా సర్దుకోవచ్చు.

సూ : ఇటువంటి సంబంధం పోగొట్టుకోకూడదండి. ఉత్కృష్టమైన కుటుంబం. దీనిగురించి ప్రత్యేకం నే నేమీ చెప్పనక్కర్లేదు.

క : శుభస్య శీఘ్రం అన్నారు. రేపు తప్పకుండా పిల్లవాణ్ణిచూసి, అమ్మాయిని చూపించే ఏర్పాటు చేయించండి.

సూ : చప్పటందా నేను తెదానండి బసవయ్యగారు.

బి : మంచిది.

2 వ రంగం

(పెళ్లిమాట అయినాక)

క : ఏమండీ : అమ్మాయిని చూశారుకదా ! మీ అభిప్రాయం ఏమిటి ?

బి : పిల్లాడికేం : నిక్షేపంలా నిమృతండులా ఉన్నాడు.

క : ఆ అమ్మాయి కన్ను, ముక్కు తీరు, ఏం చక్కగా ఉందంటారు : మన అమ్మాయికి సరైన వరుడు.

బి : వెంకటరత్నంగారిది చాలా మంచి కుటుంబమట ! నేను వాకబు చేశాడ.

క : అగ్నిహోత్రంలాంటి కుటుంబమండీ ! నాకు తెలుసుగా :

బి : ఎంత తెచ్చుది ! ఆ కుట్టాడు చాలా వినయంగా మాట్లాడాడునుమా నే చెప్పగానే !

క : ఇటువంటి సంబంధం మౌరకదం మన అవృష్టమండీ. అమ్మాయికి కూడా నచ్చారు.

బి : యిందనేం : యింక పిల్లవాడు ఒప్పుకోడమే తరవాయి.

క : పిల్లవాడికి మన అమ్మాయి నచ్చినట్టే కనిపించాడండీ : పిల్లవాడు 'ఈ' అంటే కట్నం ఎంతైనా స్థిరపరచేదామండీ.

బి : తప్పకుండా : దానీ ! శాస్త్రీగారు రావాలిగా యీ వేళ. ఏం కబురు తెస్తారో !

(హరిశాస్త్రి ప్రవేశం)

బ : రండి శాస్త్రిగారూ : మీ మాటే అనుకుంటున్నాం. వెయ్యేళ్లు ఆయుష్షు మీకు.

సూ : మా నాన్నకి యిలాగే ఎంతోమంది దీక్షనలిచ్చారండీ : కాని ఆయన 40 వ ఏటే తపీమని చచ్చిపోయాడు.

బ : (నవ్వి)....అయితే యంతకీ వండా : కాయా ?

సూ : ఏమిటోనండీ : నాకు యిటువంటివన్నీ చూస్తోంటే ప్రపంచం నచ్చి దగా అనిపిస్తోందండీ !

క : అదేమిటండీ : అసలు సంగతి చెప్పండి !

సూ : అతిదీక్షయం ధూర్తలక్షణం. నేను యింకా ఏమిటో అనుకున్నాను.

బ : పిల్లవాడుకాని ఏమన్నా దురుసుగా మాట్లాడేడా !

సూ : పెద్ద దురుసుతనం కాదండీ ! యీ మాత్రం దానికి పిల్లనిచూడటం ఎందుకూ అంటు :

బ : కొంపదీసి పిల్ల నచ్చలేదన్నావాండీ !

సూ : మరింకేమంటాడు : పైగా కారణం ఏమిటి అని కూడా అడిగాను.

బ : ఊహ.

సూ : నచ్చలేదంటాడేగాని, కారణం చెప్పడు :

క : చూడారా : పిల్లని చూడేటప్పుడు ఎంత వాంగనటన చేశాడో : యంత నటించవలసిన అగత్యం ఏం వచ్చిందండీ : అతని వాలకం చూసి పిల్ల నచ్చిందనుకున్నాను నేను.

బ : నాటకాలు నేర్చినమనిషి ఆమాత్రం చెయ్యడూ !

సూ : మా నానాఅమ్మగారు.

బి : యింతకీ నచ్చకపోతే చానికి తారయం చెప్పాడాండీ.

సూ : మొదట చెప్పలేదునుకోండి : తాని ఏమో కాంతుం చెప్పకపోలే ఏం వాగుంటుంది. ఏమో ఒకటి చెప్పి తేలారో అని అడిగాను. చివరికి అమ్మగారు, "పిల్లక తాంబేం పిల్లకట్ట" అని, నాకు బిళ్ల మండిపోయిందిరండి.

క : మా అమ్మాయికి పిల్లకట్ట : అక్కడికి వాటి మొహం వాగున్నట్టు. పొర్ల ముక్కు, పిట్టగుట్టు, పిట్ట మొహం వేసుకుని!

బి : నేను మొడిచే అనుకున్నాను, తాని జంభన్నరా బొమ్మగా ఉన్నాడు పీడు. చున అమ్మాయికి ఏం బాగుంటాడా అని.

సూ : యీ నంబంధం చెడిపోయినందుకు ఏం విచారపడనక్కర్లేదు. యింతకీ మావగాడులేని కుటుంబం.

బి : అన్నట్టు వెంకటరత్నంగారి భార్య, మొగుడు పోయినా నెత్తిన జుట్టు పుంచుకుందిట!

క : రామ : రామ : నలభై ఏళ్లుంటాయనుకుంటూ అవిడకు. యింకా యీ విలాసమెందుకండీ!.... అయితే ఏదాదినంచి బావగారి యింట్లోనే వుంటుంది అన్నమాట. కొడుకు యీ వూళ్ళో తిండికి యిట్టించిపడుతున్నాడనే గొడవే లేకుండా!

బి : అటువంటి కుటుంబం కొబ్బే, యీ అమ్మాయి వెర్రెమొర్రె కవి త్వాల, రొడీలాదే నాటకాలు, పట్టుకు వేళ్లాడుతున్నాడు.

- సూ : అంతేలేండి నేను ఏమిటో అనుకున్నాను గాని యిది పెద్ద చెప్పు కోదగ్గ సంబంధం కావండి : యింకా నా చేతిలో లక్షలాది సంబంధాలున్నాయి.
- బ : అ కుక్కాడికి పాతికేళ్లు. మన అమ్మాయికి పదైనిమిదేళ్లేగా : పెళ్లి కుదిర్చేటప్పుడు ఏదేళ్లు తేడా పెందకూడదండి :
- క : ఆ అమ్మాయికి ఇరవైవేళ్ళదాకా పెళ్లికానందుకు ఏమో కారణం ఉండిఉంటుంది. కుటుంబంలో యింకా మనకు తెలియని ఏం లోపాలున్నాయో : మనం పెరిగిపోతూ పిల్లనియ్యడానికి కయ్యారయ్యేం కాని :
- బ : వచ్చిన సంబంధాలన్నీ యిలా తిక్కాడితే, పిల్ల నెవరిస్తారండి యీ కుక్కాడికి. అందుకే పాతికేళ్ళవచ్చినా పెళ్లికాకపోవచ్చు.
- క : పైగా యింకా ఏం చెడుబుద్ధులున్నాయో : పాతికేళ్ళదాకా పెళ్లి చేసుకోనివాళ్ళని ఒకవిధంగా మంచివాళ్ళని నమ్మడం కష్టం బాటు :
- సూ : కనకమ్మగారి ఊహ నిజంకావచ్చు. రాత్రి 12 గం||లు. ఒంటిగంట దాక ఆ అబ్బాయి యింటికే రాడుట : వచ్చినా ఒక పట్టున నిద్ర పోడుట కూడా :
- బ : యింతకీ పిల్లాడికి కానీ అస్తి లేదామై. సంబంధం చెడినందుకు మరేం బంగ పెట్టుకోనక్కర్లేదు.
- క : యీ చదువులు, వుద్యోగాలు ఎంతకాలం రక్షిస్తాయండి. ఎంత సంపాదించినా చాలదు యీ కాలంలో, నాలుగురాళ్లు వెనక వేసు కున్నవాడే గొప్పవాడు. యీ సారి మనఅమ్మాయికి అస్తి ఉన్న సంబంధమే చెయ్యండి....అన్నట్టు అసలు వెంకటరత్నంగారు పెంపుడుకదా : చాలా అస్తి వుండాలే :

సూ : అస్తి అంతా పేకాటల్లో తగలపెట్టాడుట :

బ : తండ్రికి పేకాట : కొడుక్కి వెర్రి మొర్రి రాతలు : నాటకాలు : :
వహ్న : దాగానేపుంపి గుణసంపత్తి యీకుటుంబానికి. యిటువంటి
పాడు సంబంధం చెడినందుకు విచారం లేదు.

సూ : యితను చాలా పెంకిటండి : తను పట్టినపట్టు నెగ్గితిరాలంటాడుట :

శ : నమం : యిటువంటి మొండి పీనుగని తెలిస్తే, అసలు పిల్లాడి
మొహం చూశేవాళ్ళమా : పెళ్లి స్థిరపరిస్తే గోతిలో దిగేవాళ్ళం.

బ : పోసిలెండి : అంతా మన మేయకొరకే : యీ సంబంధం యిలా
పాడుదని తెలిసే, దేముడు దీన్ని చెడగొట్టివుంటాడు.

శ : సంబంధం చెడిపోదాన్ని నాకొక అనుమానం ఉంది సుమండి :
అమ్మాయిని చూడడానికి వచ్చేటప్పుడు, శాస్త్రిగారు, ఆ అమ్మాయి,
అతని స్నేహితుడు ముగ్గురు వచ్చారు. ముగ్గురు కలిసి చేసిన ఏ
పనైనా ముక్కలైపోతుందని మొదటినుంచి నేను వాదపడుతూనే
వున్నాను.

సూ : నేను ఆ అమ్మాయికంటే ముందు వచ్చేవానండి. ఆ అమ్మాయి అతని
స్నేహితుడు కలిసేవచ్చేరు అమ్మాయిని చూడటానికి. అందుచేత
ముగ్గురు వచ్చేరనే శంక అనవసరం.

బ : అదికాదే : నేను ఫలహారాలు తయారుచేయించవద్దన్నాను. కాని
నువ్వే బలవంతపెట్టి అన్నీ చేశావు. మన వంశంలో పెళ్లి సంబం
ధాలకి ఫలహారాలు పెట్టే ఆచారం లేదని అంటే నిన్నాళ్ళు ? కతు
కుతే అతకదని సామెత ఉందిగా ?

- క : కాని తెగతిన్నాడు నుమండి ఫలహాలన్నీ ముంగిలాగ. అంత పిల్ల నచ్చనివాణ్ణి ప్లేటన్నీ ఖాళీ చెయ్యమని ఎవడుచెప్పాడంటే : పెట్టింది తిండమేగాకుండా, పైగా అడిగి వేయించుకొనితిన్నాడంటే :
- బి : యిటువంటి తిండిపోతు పెళ్లానికేం పెడతాడు : సంపాదించిందంతా తనే తినేసి, పెళ్లాన్ని వస్తులు వదుకోడెడతాడు.
- సూ : మా బాగా బెలవిచ్చారు. కాని నాకు కొంచెం చిన్నతనంగా ఉందంటే. మీదగ్గర యీ సంబంధంకుదురుస్తానని తీసుకున్న నూట పదహారు రూపాయలు ఖర్చయిపోయాయి గాని. యీ సంబంధం మీకు కుదుర్చలేకపోయానే అని చింతగావుందనే నమ్మండి :
- బి : డబ్బు కాళ్ళతంటండి. మాట. మంచి, పని, ముఖ్యం. యీ పాడు సంబంధం తప్పినందుకు, మీకు 118 రూపాయలు బహుమానంగా యిచ్చేమనుకోండి.
- క : యింతకన్నా మంచి సంబంధాలేమైనా చెప్పండి శాస్త్రిఅన్నయ్య గారూ :
- సూ : అలాగేనమ్మా.... చాకబుచేసి మళ్ళీ చెప్తాగా : వెళ్లివస్తానంటి భనవయ్యగారూ :
- బి : మంచిది.

(నిష్క్రమణ)

(చా రి తో)

మా : (స్వగతం). ఈ సూత్రపదహారు చూపాయిలలో పై పదహారు చూపాయలు, పిల్లని చూపించడానికి తీసుకువచ్చిన కుష్టాశ్శిష్టరికీ, వెంకటరత్నంగారి కుటుంబం మంచిదని చెప్పినవాడికి టిఫిను ఖర్చులక్రింద పంచిపెట్టేస్తే, మనకి యింక నూరు చూపాయలు సికరూథం : యీ రోజు మంచి దేరం కుదిరింది. ఏముంది : నాల్గొసార్లు ఏ కుటుంబంలోనైనా వెళ్ళవస్తూంటే యిటువంటి కిటు కులు యిట్టే తెలుస్తాయి. చామెల్ల వెంకటరత్నంగారని ఆ దంపతులనుకుంటూంటే చిన్నముక్కేగా : ఆయనెవడో మనకేంతెలుసు : యింతటి మనకూటికి డబ్బు దొరికింది : నాకు చేసినవాడు మరి నీకు పోయ్యడూ :....అంతా పైవమహిమ : :

ప్రొముటెరీ

పాత్రలు :

1. ఆళ్వారయ్య : భోటలు యజమాని.
2. అంకమ్మ : ఆళ్వారయ్య భార్య. చైవభక్తి, మూఢ నమ్మకాలు ఉన్నవనిషి.
3. వెజ్జెప్పలగం : ఆళ్వారయ్య తమ్ముడు. అమాయకుడు.
4. తథాస్తుస్వామి : స్వామిలవారు.
5. తందన్నాలు : స్వామివారి శిష్యులు.
6. బుచ్చమ్మ, చాలమ్మ : పొరుగింటి స్త్రీలు.
7. భిక్షికి - భిక్షకుడు.
8. రంగనాథం : పోలీసు అఫీసరు.

1 వ రంగం

(ఆళ్వారయ్య యింటిముందు)

కలికాల కథలన్నీ - బ్రహ్మానందం
కడుపుబ్బ నవ్వించు - నిత్యానందం.

తలచేది నడిచేది - బ్రహ్మానందం
పలికేది వేర్వేరు - నిత్యానందం.

మతములో మర్కాలు - బ్రహ్మానందం
మనిషికి మాయలు - నిత్యానందం,

ఆపెద్దవెలుగులో - బ్రహ్మానందం
అగుపించెనీడలు - నిత్యానందం.

కవి

వి : అమ్మా : ఎచ్చమేయండమ్మా.

వె : ఏక్కుగా పాటలుపాడితే ఎక్కువ విచ్చమేస్తారనుకుంటున్నావా : దయ చేయమ్మా : దయచేయి. పోనీ నీకు ఎక్కువముష్టి వేస్తామనుకో. పేస్తే మా స్వామివారిచ్చినంత పుణ్యమైనా యివ్వగలవా :

ఆ : ఏయ్, పెట్టిపులిగం : ఏమిటా అనందర్న ప్రలాపం. వెళ్ళమను వాళ్ళని. స్వామివారు చేసేపూజలు పూర్తికానిదే విచ్చం వెయ్య కూడదని చెప్పి.

వె : ఏం : యికా నుంచుంటారేం యిక్కడ : వినిపించటంలేమా అమాటలు : అట్టే మాట్లాడగూడదు, మాటలు వృధా అయిపో గలవు. వెళ్ళండి.

వి : చిత్తంబాదూ :

ఆ : ఏమిటా పెట్టిపులిగం : ముష్టివాళ్ళతో ఎందుకు యీ ప్రసంగాలు.

వె : ఏమీలేదు బాబాయి. స్వామివారు చెప్పారుగా “మితంగా మాట్లాడా లని” అది కొంచెం వాళ్ళకు చెబుతున్నా.

(తందన్నలు ప్రవేశం)

తం : ఆస్వారయ్యగారూ : తదాస్తుస్వామివారి పూజ, జపం పూర్తి అయ్యాయి. ఫలహారాలు, నైవేద్యాలు మొదలైనవి తీసుకువచ్చి స్వామివారి దర్శనం చేసుకోవచ్చు.

ఆ : మంచిది బాబూ :

వె : తందన్నలుగారూ : మాట. స్వామివారు మాయంటికి వచ్చాక క్రమక్రమంగా లావెక్కుతున్నారు : కారణం ఏమిటి :

- అ : వచ : అచేమాటలురా : పెట్టెపులగం :
- వె : కాదు బాబాయి, నువ్వు చోజా ఫలహారంగాయిచ్చే యిట్టెన్ను స్వామివారికి బలం కలిగిస్తున్నావేమోనని కొంచెం అనుమానం కలిగింది.
- అ : తప్పు తప్పు : అటువంటిమాటలనగూడదు.
- కం : దానికేమింది. నిజమైన శిష్యులు అవిధంగా ప్రవ్విండి సందేహ విచారణ చేసుకోవచ్చు. మీ యింటికి వచ్చాక స్వామివారు పరిపూర్ణ శాంతిలో పూజలు చేస్తున్నారు. చైవకటాక్షంవల్ల వారిలో ఉత్తమ తేజస్సు గోచరిస్తుంది. అందుచే స్వామివారు మునుపటికంటే కొంచెం లావయినారు.
- నె : అంతే తండన్నాలూ : నువ్వన్నమాటల్లో చాలానత్యం ఉంది. అన్నట్లు మనం అట్టే మాట్లాడగూడదు. మాటలు వృథా అయిపో గలవు.
- అ : తండన్నాలూ : నువ్వు ఏమీ అనుకోకేంనాయనా. అప్పుడప్పుడు మా పెట్టెపులగం కొంచెం యిటువంటిమాటలు అంటూంటాడు తెలియక స్వామివారి దగ్గరికి యిప్పుడే వస్తున్నామనిచెప్పు.... ఒరే పెట్టెపులగం : మీ పిన్నమ్మను ఫలహారాలు, అన్ని సిద్ధంచేసి తెమ్మను. స్వామివారి దర్శనం చేసుకుందాం.
- నె : మంచిది బాబాయి.

2 వ రంగం

- వె : సిన్నీ, స్వామివారి దర్శనానికి, బాబాయి రమ్మంటున్నాడు.

అంకమ్మ : ఇదిగో చూడునాయనా, పక్కింటి బాలమ్మగారు, సేతమ్మగారు స్వామివారి దర్శనం చేసుకుంటానన్నారు. కాస్త వాళ్ళని పిలుచుకురా.

పె : ఇదిగో వాళ్ళే వస్తున్నారమ్మా.

(బాలమ్మ, బుచ్చమ్మ)

బా : ఏవమ్మా : స్వామివారి దర్శనానికి యింకా వేళ కాలేదూ.

అం : ఇప్పుడే మిమ్మరిని పిలుచుకురమ్మని వెళ్లి పులగాన్ని పంపిద్దామనుకుంటున్నాను.

మ : ఇదిగో అంకమ్మా : యీ సంగతి విన్నావా : మన స్వామివారు చాలా గొప్పవాడుట. మొన్న పంటపాలెంలో గుడిలింగయ్య యింట్లో విత్తకు వచ్చినప్పుడు, వాళ్ళ యింట్లో ఒక బంగారపు గొలుసు పోయిందిట. అప్పుడు స్వామివారిని చానిజాడ ఏమన్నా చెప్పగలరా అని ప్రశ్నిస్తే, కొంచెం కళ్ళమూసుకుని స్వామివారు ఏదోపూజ చేశారుట. గమిక్కున ఆ బంగారపుగొలుసు పూజ ప్లంట్లో కనిపించిందట. స్వామివారి మహత్తుగురించి అందరూ ఆశ్చర్యపోతున్నారు.

బా : ఆదొక్కటేమిటి : కిందటేడు కాకులవల్లెలో దీరభట్ల కామమ్మగారి పెద్దపూతుకి పిల్లలు లేకపోతే, స్వామివారి దర్శనంచేసి, పుత్ర సంతానం కావాలని కోశారుట. ఏడాది తిరగకుండా వాళ్ళ పెద్ద ఆమ్మాయికి కాన్పువచ్చిందట.

పె : ఇదిగో : అదే నూట్లాడకూడదు. మాటలు ఎన్ని అయిపోగలవు. స్వామివారుమీదే కోప్పడతారు.

అం : అందుకే కదుటమ్మా : మాచారితో నెల్లాళ్ళు పోరి, పోరి స్వామి
చారిని విక్షకు పప్పించాను మా యింటికి. ఈనాటికైనా ఆయనచే
ఆ 'తథాస్తు' అనిపించుకుంటే తాస్త పుత్రసంతానంయోగం కల్గుతుం
దేమోఅని ఆశ.

నా : అంజమ్మకుకూడా మంచిభర్త లభించేటట్లు స్వామివారిని ఆశీర్వ
దించమని కోరండి.

నె : ఇదిగో ఆట్టే మాట్లాడగూడదు. రండి. రండి. వాదాయి మీకోసం
చూస్తున్నాడు.

అం : వదండి. చునదగ్గర ఆలస్యమెందుకు. అంజమ్మా : ఆ ఫలహారాలు
ఇలా తీసుకురావమ్మా :

3 వ రంగం

(ప్రాజాగంటల గణగణ ప్రొగుతుంటాయి)

స్వా : ఓం. నిరాకారస్వామి ప్రత్యక్షసిద్ధిరస్తు. ఓం. నిరంజనస్వామి
ప్రత్యక్షసిద్ధిరస్తు. ఓం ప్రేం...ఓం ప్రేం..... తండన్నాచూ :
ఆ హారతివశ్యం యిలా తీసుకురా.

నం : చిత్తంగురూ :

స్వా : ఆశ్వాపయ్యా : అందరూ విస్తున్నారా యివ్వుడు.

నం : వస్తున్నారగురూ :

స్వా : రాగానే : వారిని తగువిధంగా ఆపినులుచెయ్యి.

నం : చిత్తంగురూ :

(గంటల గణగణ. అందరూ ప్రచేశం)

తం : రండి : రండి : యీ హారతి అందుకోండిముందు. స్వామివారు కొంచెం నిమిత్తనేకుర్చులై చ్యానంలో ఉన్నారు. యిప్పుడే కలుసుకుందురుగాని.

వె : తథాస్తు స్వామిగారంజే తమాషా : తెగచ్యాన్వం చేస్తారు.

తం : రోపలికి రావచ్చు : రండి.

అందరు : స్వామివారికి నమస్కారం. తమసేవకులము.

స్వా : తథాస్తు.

వె : అందరూ కొంచెం కొంచెం మాట్లాడండి.

స్వా : ఆశ్వారయ్యగారూ : మీరు నెల్లాళ్ళనుంచి విక్షపెట్టూ చాలాగౌరవం చేశారు. నాకు నిజంగా సంకోషంగావుంది.

ఆ : అదిఅంతా స్వామివారిదయ.

తం : ముఖ్యంగా మీరు ప్రొద్దున్నేయిచ్చే యిడ్లీ కాఫీ ఫలహారాలు చాలా రుచికరంగా ఉన్నాయి ఆశ్వారయ్యగారు. నా యీ వదేళ్ళ శిష్యురికంలో మా గురువుగారికి యిటువంటి ఫలహారాలు ఎవరూ పెట్టలేదు.

వె : తీవ్రమైన దైవచ్యావం చేసేవాళ్ళకు ఒళ్లు వేదెక్కుతుంది. ఇద్దెస్లు ఒంటికి చలవచేస్తాయి. కనుక శ్రేష్ఠమైన ఆహారం. యింక కాఫీ సుఖవిరేచనకారి. ఉత్తమ ఔషధం.

తం : అందుకే మా గురువుగారు నిరభ్యంతరంగా యిటువంటి ఫలహారాలు ఆరగించారు.

స్వా : ఆ : దానికేముంది : దైవము సృష్టించిన వస్తువు దేనినికూడ తృణీకరించకూడదు. పర్వం భక్షణీయం. మైగా నర్వాంతర్యామిలో

లీనముకాబోయే మావంటి స్వామిలు రుచులగురించి, ఫలహారాల గురించి ఎప్పుడూ ఆలోచించరు.

తం : అంతేగదా !

అం : స్వామివారి మనస్సు ఆతనివృత్తము.

పె : మీరంతా మాట్లాడకండి : ఒకరు మాట్లాడితే చాలిమా :

స్వా : తదాస్తు !

తం : ఆశ్చర్యమేగాదా : మీకేమైనా తీరని కోరికయిందే స్వామివారికి నెలవిప్పించండి,

అం : స్వామివారికి నివేదించుకోవాలని చాలాకాలంగుంచి అనుకుంటున్నా. మా చెల్లెలు అంజమ్మమణికి మంచిభర్త లభించేటట్టు ఆశీర్వాదించ మని కోరుతున్నా.

స్వా : తదాస్తు : మా తండ్రిగారు చాలా ఉత్తమ శిష్యుడు. అటువంటి ఉత్తమభర్త లభిస్తాడమ్మా మీ అంజమ్మమణికి.

తం : అంతేగదా !

అం : మరొక్కమనవి స్వామివారికి. మాకు సంతానంలేని విషయం తమకు తెలిసినదేకదా. 'అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి' అని పెద్దలు చెప్పారు. తమరు దయయుంచి మాకు సంతానభాగ్యం కలిగేటట్టు ఆశీర్వాదించాలి.

స్వా : తదాస్తు : మా తండ్రిగారువంటి ఉత్తమ పుత్రుడు త్వరలో జన్మిస్తాడమ్మా !

తం : అంతేగదా !

బా : స్వామివారికి నాదొక చిన్నసందేహం. స్వాములు సంతానవంతులు కానివారివద్ద బిడ్డ తీసుకోరుగదా, తమరు.....

స్వా : నీ సందేహం అర్థమయిందమ్మా. కాని నా తత్త్వమువేఱు. మనిషిలో కావలసినది హృదయనైర్మల్యము. చైవభక్తి. శిత్తమబ్ధి. దైవకృపవల్ల కాని ప్రతివారికి సంతానం కలగదు. అందుచే నాకు అటువంటి ఆటంకాలులేవు.

తం : అంతేగురూ !

బా : స్వామివారు విజంగా చైవస్వరూపులు.

స్వా : అస్వారయ్యగారూ ! యీ గ్రామంలో మూడునెలల నుంచి గ్రామస్థులు మిక్కిలి గౌరవంతో నాకు బిడ్డ పెట్టారు. అందుచేత యీ గ్రామానికి ఒక ప్రత్యేక కుభము కలుగజేసిపోవాలనిపించింది. నాకు చిన్నతనంలో మా గురువు ఒక మణిమంత్రోపదేశం చేశారు. ఆ మంత్రప్రభావంవల్ల రజత సువర్ణాలకు చక్కటి మణిమాణిక్య రూపాలు వస్తాయి. యీ గ్రామస్థుల రజత సువర్ణవస్తువులు మణి మాణిక్యాలుగా చేసి తోటిమానవుల వీరరికంమాన్చి పరమాత్మను సంతోషింపజేయాలని నా కోరిక.

తం : అంతేగురూ !

బె : అట్టే మాట్లాడకొయి.

ఆ : తమకోరిక ప్లాఫునీయం. రేపే గ్రామస్థులకు యీ విషయం తెలియజేస్తాను.

స్వా : రేపు హఠానంతరం గ్రామస్థులందరికీ దర్శనమిస్తానని చెప్పండి.

వారి రజత సువర్ణాలు స్వీకరించి ఆ మర్నాడు పూజానంతరం
మాణిమాణిక్యరూపాలుగా యిస్తాము.

అం : స్వామివారు తమ అపార కరుణారసము మాపై చిలుకరిస్తున్నారు

వె : ఆట్టే మాట్లాడవద్దంటలేదూ !

స్వా : యింక తమరు సెలవు తీసుకోవచ్చు. ప్రవారాధన చేశయింది.

అందరు : చిత్తం (నిష్క్రమింతురు)

స్వా : తందన్నాలూ !

తం : చిత్తంగుటూ !

స్వా : మనపాచిక పారిందా !

తం : అంతేగుటూ !

4 వ రంగం

(రంగనాథం, ఆళ్వారయ్య)

రం : ఆళ్వారయ్యగారూ ! నమస్తారం ! మాది బొంబాయి. బొంబేస్తుంతు
విన్నాను, మీ యింట్లో సుపర్వ రజతాలు మాణిమాణిక్యాలుగా
మాచే స్వాములవారు ఉన్నారని. ఒక్కసారి ఆయన దర్శనం
చేసుకుని ధన్యుణ్ణి అవుదామని వచ్చాను.

అ : రండి ! రండి ! దానికేం యీచేళ స్వామివారు అందరికి దర్శనం
యిస్తున్నారు. చాలా సమీక్షలు ఆయన.....ఇరుగో : ఆయనే
స్వాములవారు- నమస్కరించండి.

రం : మంచిది. చూస్తేచాలు లెండి. వారివద్ద చాలామందిజనం ఉన్నారు. మనం ఆయన కొర్యక్రమాలు చక్కంచేయకూడదు. మరి నే నెరిపు తీసుకుంటానండి.

అ : నమస్కారం.

(జనుల కోలాహలం)

అంకమ్మ : నిజంగా స్వామివారి అనుగ్రహం చాలా వౌడది.

బా : ఎంతెంత జనమమ్మా : వీరగది వస్తున్నారు స్వామివారు చివానందంగా వచ్చనకుండా అందరి సువర్ణరజర వస్తువులు స్వీకరిస్తున్నారు.

బు : పాపం : ఆయన ఎంతకష్టపడితే వీరి వస్తువులన్ని మణిమాణిక్యాలుగా మారుతాయో :

చా : స్వామివారిలో ఏం వర్చస్సు ! అమృతము ! మైగా ఆయన తథాస్తు అన్నది ప్రతీక్షి జరిగి తీరుతుండటం.

ఆం : దేవితైనా దైవం అనుగ్రహించాలి.

(అర్థరాత్రి)

స్వా : తందన్నాబా ! యిక్కడ అట్టే వస్తువులు దొరకలేదోయి మనకి,

తం : దానికేంగానిగురూ : ప్రొద్దున్న మీరు యీ వస్తువులన్నీ గ్రామస్థుల దగ్గర స్వీకరిస్తోంటే, ఎవడో ఒకపట్నంవాసంవాడు మీమ్మల్ని చూడాలంటూవచ్చి, బాగాచూసిపోయాడు. నాకు కొంచెం అనుమానంగాఉంది. మనసంగతి ఏమన్నా బట్టబయలువుతుందేమోనని.

స్వా : అయితే యీ రాత్రి ఫలాయనం పుచ్చుకుందాం. మూటాముళ్ళు కట్టు... ఇదిగో : వొడ్డితలుపు మెల్లిగా తీసుకుపోదాంవద. అందరూ బాగా నిద్రపోతున్నారు.

తం : పదగురూ : మనం రేపు యిక్కడఉంటే యింక లాభంలేదు.

(మర్నాడు ప్రొద్దున)

ఆ : పెజ్జిపులగం : స్వామివారిగది తలుపులువేసే ఉన్నాయి. చూడు :
బోవల కాని స్వామివారు దీర్ఘమంత్ర పునస్సరణలో ఉన్నారేమో :

పె : అలాగే బాబాయి.

ఆం : నిన్నటి గ్రామస్తులంతా ఒక్కక్కరూ వస్తున్నారండి. యీవేళ
ఎంతో సంతోషిస్తారు. వాళ్ళ మణిమాణిక్యాలు చూసుకుని.

(అనుల కోలాహలం కారాబూరు ధ్వని)

ఆ : పెజ్జిపులగం : మన యింటిముందు కారాగిన్నట్లుంది చూడు ఎవరో :

పె : బాబాయి : (భయంతో) పోలీసులు : పోలీసులు :

ఆ : పోలీసులే : హయిబాబోయి : పోలీసులే : ఎందుకువచ్చి వుంటారు.

(రంగనాథం. పోలీసులు ప్రవేశం)

రం : ఏమండీ : ఆ స్వామివారిని చూపిస్తారూ :

ఆం : ఈవేళ గదినుండి యింకా బయటికి రాలేచండి స్వామివారు.
పూజలో ఉన్నారనుకుంటాను.

రం : (పోలీసులతో) తల్పులు తీయండి. ఈ..... యీ స్వామిని
ఎట్లా నమ్మేరండి : వీడు ఒట్టి దొంగ.

ఆ : హయ్యబాబోయి : అల్లాగటండీ : యింకేముంది.

(తరుపులు ద్విద్వలయన శబ్దము)

త : బాబాయి : గదిలో స్వామివాడులేడు. తండ్రిన్నాచాలేడు. యింట్లో ఒక్కసామానుకూడాలేదు.

(జనుల కోలాహలం)

శ్రీరం : హా! పరారి అయ్యారు. తిరిగి ఆకథె యిక్కడా జరిగించన్న మాట.

అ : అనలుసంగతివీమిటి రంగనాథంగారూ :

రం : యీ స్వామి అనలుపేరు సుబ్బరామయ్య. వాడి శిష్యుడిపేరు వీరన్న. వాళ్ళిద్దరూ బాగా చదువుకున్నవాళ్ళే. కాని ఉద్యోగాలు వారికక, అమాయకులైన యీ గ్రామస్థుల వగ్గరికివచ్చి మోసం చేస్తున్నారు. యిదేవిధంగా మొన్న మా రాష్ట్రప్రక్కనే జరిగింది. అప్పుడు పోలీసురిపోర్టు యిచ్చారు. అప్పటినుంచి రహస్యాన్వేషణ చేస్తూ అతన్ని యిక్కడ చూశాను. వట్నంవెళ్ళి పోలీసులను తీసుకు వచ్చేసరికి వీళ్ళు పరారి అయ్యారు.

(కోలాహలం)

అ : ఇప్పుడేంచేపేడి.

రం : ఏం చేస్తారు : ఆ జనాన్ని ముందు సమాధానపరచాలి. ఇదిగో వినండి.....మీరు స్వామివారికి యిచ్చిన వస్తువులజాబితా నాకివ్వండి. అతన్ని ఏవిధంగానైనా పట్టుకుని మీ వస్తువులు మీకు యిప్పిస్తా.

(కోలాహలం)

అం : సేవాసు ! ఎంతమోసం ! ఎంతమోసం ! స్వామి ఇంత దొంగమని
బని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు.

నె : వాబాయి ! నువ్వు నెల్లాళ్లనుంచి పెట్టిన యిడ్డెన్లన్నీ వృథా అయి
పోయాయి. పైగా మనయింట్లో పెండివళ్ళాలు మాయమై
పోయాయి.

అం : అదంతా మనఖర్బుంరా నాయనా.

అ : చాల్లే ! నోరుముయ్యి. యిదంతా నీమూలానే. అయినా ఆడదాని
మాట వినమని ఎవడు చెప్పాడు ! బుద్ధి తక్కువవచ్చి చిన్నా-
భర్మ అనుభవించాలి.

కలలన్ని సునుపైన - బ్రహ్మానందం

తత్వంబు తెలియన - నిత్యానందం.

మంత్రాలమాటలో - బ్రహ్మానందం

తంత్రాలు దాచారు - నిత్యానందం.

ఆపెద్దవెలుగులో - బ్రహ్మానందం

అగుపించె నవ్వలు - నిత్యానందం.

సరమాత్మరీతిలు - బ్రహ్మానందం

శీవాత్మరూపులు - నిత్యానందం.

ଅ ଚ ଛ ଧ ଓ

సారాంశం : కడికలపల్లిగ్రామం.

పాత్రలు :

1. మూర్తయ్య : ఆ గ్రామంలో నియమమర్చిన ఒక సనాతన విశంతుడు.
2. కీర్తిబాబు : మూర్తయ్య కొడుకు.
3. కలందమూర్తి } పొరుగింటి భార్యభర్తలు.
4. తిలవమ్మ } పొరుగింటి మరొక జత.
5. బ్రహ్మాండరాత్రి }
6. చెకుముకిమచి }

1 వ రంగం

(మూర్తయ్య వత్తులుచేస్తూ పాడుతుంటుంది.)

ఏపాతచేతలో - గోవిందరామ
 నారాజపాలాయె - గోవిందరామ
 కర్మపరిపక్వంబు - గోవిందరామ
 కలిసిరాచాలోయి - గోవిందరామ
 పెట్టిపట్టనిదె - గోవిందరామ
 బ్రహ్మైన మనలేడు - గోవిందరామ
 ఈజగతిమిథ్యయే - గోవిందరామ
 ఈశ్వరునిమాయయే - గోవిందరామ.

ఏగ

చెడుముకిముని : (తలుపుతట్టి) ఏనుమొయి : మూరైమ్మపిన్నీ : తలుపు కీయ :

మూరైమ్మ : ఏవదువారు ?

చె : నేనమ్మా, చెడుముకిమునిని.

మూ : అసీనియిల్లు బంగారంగానూ : ఏవరో అనుకున్నానునుమీ : పడిసెం పట్టిందా ? ఏం : రోజూ పింటున్నా గొంతుక ఆనమాలు పట్టలేక పోయాను ఆదెంచిత్రమో :

చె : ఆఁ : గోపించారామ పాటల్లో మునిగిపోయి పరధ్యాన్నంగాఉండి ఉంటావు....(ఓహస్యంగా) మీ అవ్వాయి ఇంట్లో ఉన్నాడా ?

మూ : లేదులే, మనం మాట్లాడుకోవచ్చు.....అయినా వాడు కూర్చోడు. వాడిమాటలు మనకి తెక్కేమటే :

చె : అవునులే....ఏమిటి వంచెవమ్మా యివేక ?

మూ : నీవేవంకాయకూర. కాస్త గుమ్మడికాయ ముక్కలు మిగిలిపోతే ప్లలుసులో వేసాను. మామూలుగా మనంతినే ఆవకాయ ఉండనే వుంది. ఏవో ఈహాట గడచిపోయింది....మీరేమి వండుకున్నారు యాదే ?

చె : ఏంపంటమ్మా : కరువు మండిపోతుంది. నిన్న. కూరవంకగా తరిగిన పీరపొట్టువుంటే కాస్త పప్పులోవేసి. చారుపెట్టాను. అయితే మూరైమ్మపిన్నీ : ఆ మంగయ్యగారి మాతురు పండగకని వచ్చి మాడుదెలలయిందికదా : యింకా అత్తింటికి వెళ్ళలేదేం ?

మూ : ఏంచెప్పగలం : యిది కలికాలం : యాకాలపు అడవాల్లు నరిగా

కాపురం చేస్తేగా : మొన్న నేనిన్నదేమిటంటే అత్తగారింట్లో నివో చెడుగా నడిచిందనీ, అందుచేత భర్తకు కోపంవచ్చి పుట్టింట విడదొడగనీ, మంగయ్యగారు పాపం అట్లాటికి అనేక ఉత్తరాలు వ్రాస్తున్నారని విన్నాను.

బే : ఆ మంగయ్యగారి అమ్మాయికి ఎంత గర్వమనుకున్నావు తనొక్కరై చదువుకున్నదని ఎంతో పొగరు : యింక చానితల్లి సలకరించినా మాట్లాడదమ్మా :

మూ : మరే...సరేగాని మీ చెల్లెలికి పురుషు వచ్చిందా చెకుముకి :

బే : అదేమదృష్టమో కాని, చానికందరూ మొగవాళ్ళే పురుషున్నారమ్మా : యీ మాతోకాన్సుగూడ మగవాడేనట : నాకు మాత్రం (విచారంగా) యీ అడనంతానం తప్పేమార్గం కనిపించటంలేదు.

మూ : ఏముంది : ఒకసారి తిరవతికి వెళ్ళి మ్రొక్కుకో : ఒక మగ సిల్లివాడు పుడతాడు.

బే : ఇంక అదేచేయాలి....అన్నట్టు. మన తిరవమ్మకి, మంగయ్యగారి కూతురుకూ చాలన్నేహం పెరిగినట్టుగా ఉంది: యీ మధ్య తెగ రాసుకు తిరుగుతున్నారు.

మూ : ఆ యిదెంతకాలంలే : మూడునాళ్ళ పట్టవగలు : రెండురోజుల్లో దెబ్బలాడుకోకపోతే నే మాస్తాగా : ఆ తిరవమ్మ ఓ పట్టాని ఎవరితోనైన దెబ్బలాడకుండా వదిలించ :

బే : నేనంటే చానికి పీకదాకా కోపమమ్మా, అదేమివోగాని :

మూ : అలాగా :....ఈ....మీ ఆయన ఉక్కిరి ఉన్నారా ?

చె : లేకేం : ఆయన కదేరిక పదిగంటలకు వెళ్ళిపోయారు, నేను యిలా వచ్చాను. యింట్లో కూర్చుంటే ఏమిచో ఏమీ తోచదమ్మా :

మూ : అందుకేకదులే : నేను కూడా ఏచో కాలక్షేపాన్ని వత్తుచేయడం మొదలుపెట్టాను, పైగా లక్షవత్తులవ్రతం కూడా చేద్దామనుకుంటున్నాను.

చె : అయితే సిస్టి : నువ్వు ఎన్ని ప్రతాన చేశావు :

మూ : చాలా చేశానమ్మా : పళ్ళ ప్రతాన చేశాను. పువ్వులవ్రతాల చేశాను. పిండివంటల ప్రతాన చేశాను. చూశావు : రెండు నెలల క్రితం గారెలనోముచేశాను. జ్ఞాపకముందీ !.... అప్పుడు మా చెల్లెలు వెంకమ్మకూడా యిక్కడవుంది కదూ ! అది తెలియక, ఏకంగా నాల్గు కుంచాల బునుములు నానేసింది. ఆ పళంగా బోలెడు గారెలు తయారయ్యాయి. ఎంతమందిని పిలుస్తే అవి చెల్లుతాయి : అప్పుడు యీ తిరవమ్మ మొగుడు కబందమూర్తి లేదూ ! అతన్ని కూడా పిలిచాను. అతను తిన్నాడే గారెలు : ఎన్నివందలు తిన్నాడనుకున్నావు : : : అంత చిన్నపొట్టలో యిన్ని గారెలు ఎలా యిమిదాయా అని ఆశ్చర్యం : మొత్తంమీద ఆ మహానుభావుడివల్ల నానోము పూర్తయింది.

చె : అంతేలే : ఆ కబందమూర్తి ఉత్తి తిండిపోతు.

మూ : తిండిపోతేకాదు, బదుద్దాయకూడా.

చె : బదుద్దాయేకాదు, వత్తి మొండిఘటం కూడాను.

(తిరవమ్మ రాక)

తి : (తలుపుతట్టి) మూర్తైమ్మతై : తలుపుతీయి :

మూ : ఆ ఆ....వస్తున్నాను. (రహస్యంగా) తిరపమ్మలాగుంది. చాల్లే
యింక మాట్లాడకు. అది విందేమో కొంపదీసి. ఎరగనట్లువుండు;
ఫరవాలేదు... (తలుపుతీసి) ఏమమ్మా తిరపమ్మా : యామధ్య
రావడమే మానేశావు :

తి : యింట్లోపనులు ఎక్కువయ్యేయి, అందుచేత...

మూ : యింట్లోపనులెవరి కుండవ ? అందరికీ ఉంటాయి. పాపం :
మా చెకుముకినిచూడు, నన్ను చూడనిదే ఒక్కరోజుకూడా
ఉండలేదు.

చె : నేను మళ్ళివస్తా పిన్నీ. కొంచెం పనుంది.

మూ : పరే నీయిష్టం.

(చెకుముకిమణి విష్కరిమణ)

తి : యిదేమిటమ్మా : నేను ఎక్కడికివస్తే అక్కడినుంచే వెళ్ళిపో
తుంది యీ చెకుముకి మణమ్మగారు : :

మూ : అంతేలే : దానిగుణమే అంత : ఒకళ్ళతో దానికి పొత్తు చచ్చేడిసిం
దేమిటి : ...ఏమిటో నువ్వంటే మరి యిదయిపోయి రుసరుస
లాడుతుందే :

తి : కొంపదీసి నన్నుగురించి ఏమన్నా చెప్పుతోందా :

మూ : నిన్నుగురించి కాదనుకో. మీఆయనగురించి.

తి : ఆ....ఏమంటోందేమిటి :

మూ : ఉత్తి బిడ్డయి. మొండిఘటం. తిండిపోతు; అంటుంది.

తి : దానిమొహం మంద : బాగ్లాయన మహా దాగున్నట్టు. పీలగా. నన్నగా. పృష్ఠండాకా దేలాడే ఆ పిలక : ఆ..... ఆయనగురించే వస్తుండుకు మురిసిపోవాలి :

మూ : కొంచెంలావుగా నల్లగా ఉన్నంతమాత్రాన అలా మీఆయన్ని ఆనవం దాగులేదు అనికూడా చెప్పాను.

తి : అట్లా చెప్పినా చినలేదన్నమాట యీసారి కనుపించనీ, మా ఆయన సంగతి అటుంచి, వాళ్ళ ఆయన ఏమంతా అందంగా ఉన్నావో కనుక్కుంటా :

మూ : పోనీలే దానికేంగాని.... ఆ మంగయ్యగారి రెండవ కూతురు వస్త్రీలో చదువుకుంటూ సెలవలకి యింటికి రావటంలేదు. ఏమిటి సంగతి :

తి : అక్కడ ప్లేహితులతో కలిసి అవేవో, పీక నొక్కులాట, పెద్ద పెద్ద పట్టకాలకుపెళ్ళి అవేవో గొప్పగొప్పవి చూస్తారట :... అయినా మనకెందుకులే ఆ గొడవలన్నీ :

మూ : ఏమిచోనమ్మా : యీ మాటలన్నీ మాకాలంలో ఎప్పుడూ వినలేదు. వయసువచ్చాక పెళ్ళి చేసుకుని ఇంట్లో కాపురం చెయ్యడంతప్ప, ఏమీతెలియవు మాకు.

తి : అంతేలే :... కానీ మూరైమ్మత్తా : మీ అబ్బాయికి యింకా పెళ్ళి చెయ్యలేదేమమ్మా : అప్పుడే హాతికేళ్ళ వచ్చాయికదూ :

మూ : నేను చెబుచునే ఉన్నాను. వినటంలేదమ్మా : ఏమిచో ఎప్పుడూ చదువంటూనే వుంటాడు. ఎప్పుడూ ఏవో వాస్తూనే వుంటాడు. తిండైనా సరిగా తినడమ్మా :

తి : కాని మీ అబ్బాయి చాల బుద్ధిమంతుడు. మరొకడైతేనా ఆ పయసులో ఉన్నందుకు.....

మూ : మరే : ఎన్ని అవకతవ పనులు చేయాలిసింది :

తి : కాని నేనెప్పుడుచూసినా బుద్ధి పండుకునే నడచిపోతాడమ్మా :

మూ : అది వాడి సహజగుణం.

(కీర్తిబాబు ప్రవేశం)

కీ : (తలుపు తరిచి) అమ్మా ! అమ్మా !

తి : మీ అబ్బాయి చాగుంది....: తలుపు తీయమన్నారేమిటి ?

మూ : నీకెందుకులే ఆశ్రమ : నేతీస్తాగా :

కీ : (హడావిడిగా) అమ్మా : అన్నంపెట్టు పనుంది బయటకి వెళ్ళి పోదాం.

తి : నేవెళ్ళినస్తానమ్మా ! మూరెమ్మల్లా :

మూ : పించిది. అప్పుడప్పుడు కనిపిస్తూఉండు.

తి : అలాగే : (విష్కంభం)

కీ : అస్తమానం వచ్చేవాళ్లు: వెళ్లేవాళ్లు. ఈ యిల్లు ఈ వూరికి బక క్లబ్బుగా మార్చవల్సివున్నావా : పిందుకూ పనికిరాని ఆ తలుపులందుకు. కృష్ణారామా అంటూ ఆ భాగవత రామాయణాలు చదువుకొన్నాడదూ :

మూ : బాగేరా ! అస్తమానం చదువో చదువో అంటావు. నాకెందుకూ ఈ చదువులన్నీ యిన్నేళ్లువచ్చాక. యింతకే చేస్తుంటే తలుపులంటూ గోవిందారామ పాటల పాడుకుంటున్నానుగా :

శి : లేవు పిళ్ళంతా చెబ్బలాటకుని. కారణం నువ్వని మీదకువచ్చి అల్లరిచేస్తారు వాళ్ళ గొడవలతో అనవసరంగా నువ్వ కలుగ జేసుకోకు :

మూ : నాకు తెలియలేమిటిదా ! నువ్వు నాకు ప్రత్యేకం చెప్పాలా ?

శి : యిటువంటి చెబ్బలాటలు ఎన్నిసార్లు కాలేదు ! ఈసారి యిటువంటి కౌట్లాటలు కనిపించనీ ! చెప్తాను :

మూ : చార్లీ నీ తెలివితేటలు ! అయినా మా పెద్దవాళ్ళ విషయాలు నీకెందుకు ? నువ్వు దొంచేసి బయటికివెళ్ళు.

2 వ రంగం

(కబందమూర్తిగారింట్లో, చార్లీ, పదిగంటల సమయం. కబంద మూర్తి లేస్తున్నాడంటాడు)

శి : ఏమందోయి !

క : ఏమీలే !

శి : (గట్టిగా) విన్నారా యీ సంగతి :

క : ఏం. చెముడనుకున్నావా ! వింటున్నా.

శి : మీకు చెముడవికావండి. అసలు ఈసంగతి

క : ఏసంగతి ! చెప్పకుండా ఎలావంటా ?

శి : దాగుండి !... ఆ చెకుముకిమజి ఎంత సంగనాచిదనుకున్నారు.

క : అవ్వలే అవవచ్చు.

శి : అబ్బ ! అదికాదండీ ! మిమ్మల్ని అనేక మాటలంటూందిట.

క : మంచిగానా ! చెడ్డగానా !

తి : మంచిదే. యీ అర్చనాల్ని రహస్యంగా చెప్పడమెందుకంటే :
చెప్పకొట్టే....

క : ఏమంటుండేమిటి :

తి : మీరు తిండిపోతనే....

క : అందులో అబద్ధంలేదే : నిజంగా, అందరికంటే నేను కొంచెం
జాస్తిగానే ఉంటాను.

తి : అబ్బ !... మొండిఘటమనికూడా.....

క : అవుతే అవవచ్చు, నేను ఒకపట్టాని ఎవరినైనా లెక్కజేస్తేగా :

తి : (విసుగు కోవంతో) బదులాయ అనికూడా అంటుందిటండీ !

క : ఆ... ఆల్లాగా !! అయినా నే చదువుకోలేదుగా : తప్పేముంది
అందులో.

తి : అయ్యోరామ : ఆ మాటల్లో అర్థం మీకు తెలియటంలేదంటే !

క : నీకు పెద్ద తెలిసేదీనిందిలే ! :

తి : యీమాత్రం అర్థంచేసుకోకపోతే ఎందుకంటేమీరు....

క : చాలా చాలే. పడుకో. నాకు నిద్రవస్తుంది.

తి : మీరు ఎప్పుడూ యింతే.

(కాసేపటికి కబందమూర్తి గుర్రోళ్ళిం వినిపిస్తుంది.)

3 వ రంగం

(అదేసమయంలో, చెకుముకిమణి యింట్లో బ్రహ్మాండశాస్త్ర
భోజనం ఎక్కువచేసి ఆయాసపడుతుంటాడు.)

చె : ఏమిటండీ : యీమాత్రపు భోజనమే అరగకుండా ఆయాసపడితే
ఎట్లాగంటే :

- బ్ర: ఆ! ఊహించుట! నా కరీరత్వం నీకేమి తెలుసు!
- చె: అయ్యోలామ! యిన్నాళ్లు కాపురం చేసినదాన్ని నాకామాత్రం తెలియవటంలే.
- బ్ర: ఆ. ఆ! తెలుసులే! ఆ తాంబూలం యిలాఇయ్యి. అన్నం కొంచెం పీర్చుకున్నావు.
- చె: యిదిగో... చూశారూ! ఆ కబందమూర్తిగారి యింటావిడ యింతా అంతా మనిషి కావండి.
- బ్ర: అందరూ ఒకలాగా ఎందుకుంటారు?
- చె: మిమ్మల్ని అనేక మాదిరించుకుంటుంటుంటే!
- బ్ర: నీ కెవరు చెప్పారు?
- చె: సాయంత్రం మూర్తైమ్మ పిన్నిగారింటకి బొగ్గులు పుచ్చుకుందామని చెడిలే చెప్పించండి!
- బ్ర: యింతకీ ఏమంటోంది?
- చె: మీరు నన్నుగా పీరిగా వృష్టండాకా పీరిక నేనుకు ఉన్నారంటుంది.
- బ్ర: యిందులో అబద్ధం లేదుగా!
- చె: అబ్బ! అబద్ధం లేకపోవచ్చు. మిమ్మల్ని అలా హేళనచేస్తే మీరు ఊహించుకుంటారా?
- బ్ర: లేనిది ఉందంటే ఊహకోకూడదుగాని, పున్నది పుంచంటే ఊహ కోక ఏంజేస్తాము?
- చె: బాగుంది. మీ వికండవాదనకు ఎవరూ సమాధానం చెప్పలేరు.
- బ్ర: అందుకే నన్ను ప్రహ్లాదకౌత్తి అన్నారు.

సె : ఆ..... మిమ్మల్ని మీరే పొగడుకోవాలి.

బ్ర : ఆ తిరవమ్మగారు కూడా పొగడుకుంటిగా : ఫరవాలేదు.

చె : ఎప్పుడు మీరు యింతే : ఏమూలా అర్థంచేసుకోదు.

అ : చాల్ చాల్లే : నిద్రపో, అట్టే గొడవపెట్టక.

4 వ రంగం

(మర్నాడు సూర్యోదయం ముందు, కబించమూర్తిగారి యిల్లు బ్రహ్మాండశాస్త్రిగారి యిల్లు ఎదురుగా ఉంటాయి. మూరైమ్మయిల్లు ఆ ప్రక్కనే వుంటుంది. బ్రహ్మాండశాస్త్రి వీధి అడుగుపై ముఖం కడుక్కుంటాడు. తిరవమ్మ చెకుముకిమణి వారియింట్లో కెదురుగా పుత్రం చేసుకుంటూ, ముగ్గులు పెట్టుకుంటుంటారు....ముఖం కడుక్కుంటున్నప్పుడు నీళ్ళు పడుతున్న శబ్దం.)

బ్ర : ఏమండోయి : కబించమూర్తిగారు, కళ్ళు మెరుపుకుంటూ వస్తున్నారు : యిదేనా లేవడం ?

క : మరేనండి. యీవేళ కొంచెం అలస్యమయింది లేవడం. రాత్రి సుఖభోజనం ఎక్కువచేసి నిద్రపోతే ఒక పట్టాని మెలికువ రావండి. మీరు నాకన్నముందు లేచారే !

బ : అవునండి. అన్నం కొంచెంతిన్నా నాకు అరగవండి : కించిత్తు ఆజీర్ణవాదఉంది. అందుచేత రాత్రి ఒక పట్టాని నిద్రపట్టక పెండు రాతే మెలికువ వచ్చేస్తుంది.

తి : ఏమమ్మా : మా 'యింటిముందు' మీం పుత్రం చేసుకోగలము. యిక్కడదాకా ముగ్గులు పెట్టినక్కరలేదు.

చె : నీ యింటిముందెవరొచ్చారు. ఇదంతా మా యింటిముంగళి :

తి : ఏ నంగనాచివే : చాలా తెల్వితేటలు చూపిస్తున్నావే !

చె : నువ్వు ఇంతా అంతా మనిషివా : నీ గయ్యాశితనం ఎవరికి తెలియదు.

తి : నన్ను గయ్యాకి అంటావుచే : నువ్వు పెద్ద వినయవతి అయినట్లు.... : చూశారా (భర్తతో) ఏమందోయి : అనవసరంగా యీవిడ ఏమంటోందో నన్ను : మిమ్మల్ని అనరాని మాటలుఅని నన్నుకూడా గయ్యాకి అంటోందంటే.

క : అది సహజంలే. అదవాళ్ళు అట్లానే అంటుంటారు.

చె : మీ ఆవిడకే అట్లా అనడం సహజం....ఏమంటే (భర్తతో) మీరు చూస్తూ ఆలా ఊరుకుంటారేం. వాళ్ళ ఆయన అనవసరంగా నాతో చెబ్బిలాడుతుంటే :

ప్ర : ఊహ్ ఊరుకుంటూ... కబిందమూర్తిగారూ వాళ్ళూ వాళ్ళూ అనేక మనుకుంటారు, మనకెందుకు :

చె : మీకు కాకపోలే యింతెవరికి కావాలి : అనరానిమాటలు అతిరహస్య. మిమ్మల్ని అందిగదా : అనంగతికూడా ఏమిచో కనుక్కోండి :

తి : నేనేమన్నానమ్మా : యిది చురీ వాగుంది.

చె : బాగుండమా : ఆయన సన్నగా పీరిగా వృష్టందాకాపిలక వేసుకుని ఉన్నారా : యివి అనవలసిన మాటలేనా పెద్ద మనుష్యుల్ని ?..... నాకు మూర్తైష్వర్యపిన్ని చెప్పిందిలే :

తి : పైగా యిదో నేరమా : మా ఆయన్ను నువ్వు తిండిపోతు, బడువాయి, మొండిఘటం అని అనలేదా !

చె : యీ అబద్ధాలన్నీ యెక్కడ నేర్చుకున్నావమ్మా ?

తి : అబద్ధాలా ? ఋజువు యిప్పించనా ?.... మూర్తెమ్మతై ! మూర్తెమ్మతై...యిలారా ఒకసారి :

(మూర్తెమ్మ ప్రవేశం)

మూ : ఎందుకే పొద్దున్నే పిలుస్తున్నావు ?

తి : మాఆయనగురించి చెకుముకి నానా మాటలు అనలేదా ?

మూ : ఏమిటరా ! యీ కొట్లాటలు : అవ్వ : పొద్దున్నే ఎవరైనా వింటే నవ్వుతారు.

చె : మాఆయన్ని యీ తిరిగివ్వ.... “సన్నగా, పీరిగా, వృష్టంబాకా పిరిక” అని హేళన చేయలేదా :

మూ : ఊరుకుందురు : ఆనవసరంగా యీ కొట్లాటలెందుకు !

చె : (భర్తతో) ఏమండీ : ముంగి ముషాణంలా అలాచూస్తూ నుంచుంటారేం :

తి : (భర్తతో) ఏమండీ : అంతంత మాటలంటూంటే ఆ మాత్రం పౌరుషంలేదు :

క : ఏమండోయి : బ్రహ్మాండశాస్త్రిగారూ : యిల్లా అనడం బాగులేదు. కొంచెం మీ ఆవిడని కూకలేయండి.

చె : ఏమండి (భర్తతో) వాళ్ళ ఆవిడని ఆయన వెనుక వేసుకు వస్తూంటే, మీకు అమాత్రం పౌరుషంలేదా :

బ్ర : మా ఆదిత తప్పు యిదియిలో అర్థే కనిపించటం లేదంటే : మీరే మీ భార్యగారిని కొంచెం సమజాయించండి :

తి : చూడరా ఆతప్పు నాదిట, మొదట మా ఆయనగురించి ఆ చెకుముకి నానామాటలు అంటూంటేగదా, నాకు కోపంవచ్చి, వెను నాల్గముక్కలు చాళ్ళ ఆయనగురించి అన్నాను.

చె : నేనేమన్నా సమా : నువ్వు యింతా అంతా మనిషిదా : :

క : ఏమంటే : శాస్త్రిగారూ : మీ ఆవిడదే ముందు తప్పుగా కనిపిస్తుంది.

బ్ర : తప్పు కనిపించడ మేమిటంటే అర్థంలేనిమాట.

చె : నీదేతప్పు :

బ్ర : మీ ఆవిడదే తప్పయ్యా :

క : మీ ఆవిడదే తప్పయ్యా.

మూ : రామ : రామ : యీ చెప్పిలాటలేమిటి : తప్పు తప్పు అట్లా కొట్టాడుకోరాదరా :

చె : నీదేతప్పు.

తి : నీదేతప్పు (ఇచ్చూ కొట్టాడుకుంటున్న భస్మలు)

క : మీ ఆవిడదే తప్పంచే తెలియదయ్యనీకు.

బ్ర : చాల్లేవయ్యా : మీ ఆవిడని వెనుకేసుకువస్తున్నావు : యింతటి మగాడివి :

క : ఏమయ్యోయ్ : శాస్త్రిగారూ : మాటలుమాత్రం జాగ్రత్తగారానీ :

బ్ర : సంతోషించాలేవయ్యా :

చె : నీదేతప్పు :

తి : నీదేతప్పు :

(‘నీదేతప్పు’ అనేదప్పదులు, ‘కొట్లాబప్పుదులు’ క్రమంగా తప్పు
కుంటాయి.)

మూ : అయినా యీ తప్పుల తడకలమధ్య నేనెందుకు :

(కీర్తిబాబు ప్రవేశం)

కీ : నే చెప్పినా : వాళ్ళ గొడవల తోరికి చెళ్ళవచ్చని : నీ మూలానే
వాళ్ళంతా అలా చెప్పిలాడు కుంటూంటా :

మూ : నేనేం చేశానోయ్ : యిది మరీవాగుండి :

(విక్షకుని ప్రవేశం తంబరాతో)

తి : కాలమహిమను తెలుసుకొన్నా
తెలిసి బ్రతుకుకు విలువకట్టన్నా.

మూ : ఓ అబ్బీ : యిల్లారా : పొద్దున్నే కొంచెం వానం చేసుకుంటే
పుణ్యం పురుషార్థం కూడాను.

విచ్చగాడు :

చిటికలన్నిటి కలిపిచూడన్నా

కలిపిచూచిన కాలమగునన్నా

బ్రతుకు విలువలు కలిపిచూడన్నా

కలిపిచూచిన ఘనతయగునన్నా

కా॥

పొరుగుంటిగొడవల మననలోయన్నా

వసికిమారిన కయ్యమేలన్నా

పోట్లాటగూడిన బ్రతుకులోయన్నా

వ్యర్థచిటికల బ్రతుకులేయన్నా

కా॥

దేశాభ్యుదయమే మంచిఘనతన్నా

ఆ ఘనత బ్రతుకుకు మంచివిజయన్నా

కాలనది పరుగెత్తునోయన్నా

కదగివేగమే విజయలేరన్నా.

కా॥

“గృహంతో ప్రజాస్వామ్యం”

పాత్రలు :

వెంగళరావు :	సహృదయ నగరంలో సేవాసమితికి అధ్యక్షుడు.
కార్మిదర్శి :	వెంగళరావుకు కార్మిదర్శి.
నాగరికమణి :	భార్య.
స్వేచ్ఛామణి :	కూతురు.
జడమూర్తి :	మేనల్లుడు.
అచారస్మృతి :	తల్లి.
చిజుపైత్యం } పెన్సుపైత్యం }	నౌకర్లు.

1 వ రంగం

(వెంగళరావు అధ్యక్షతను సేవాసమితి వార్షికోత్సవము, జనం ఆసీనులై ఉంటారు. స్వేచ్ఛామణి, నాగరికమణి, జడమూర్తి కుర్చీలపై కూర్చుని ఉంటారు. నౌకరు చిజుపైత్యం వెనకాల నిలబడి ఉంటాడు.)

వెంగళ : సభికులకు నమస్కారాలు. ఈ సేవాసమితి వార్షికోత్సవదినము యీనాడు జరుపుతున్నామంటే యిది సహృదయనగర చరిత్రలో సువర్ణాక్షరాలలో లిఖించదగిన విషయం. ఐదు సంవత్సరాలనుంచి నన్ను నిరాఘాటంగా యీ సమితికి ఆద్యక్షినిగా ఎన్నుకుని నాయందు సంపూర్ణ విశ్వాసం చూపిస్తున్నందులకు మీకు నా ధన్యవాదాలు. (కరతాళధ్వనులు) మన సంఘం యింకా బాగుపడాలి అంటే మనని మనం యింకా సంస్కరించుకోవాలి. సంస్కరణ పెంపొందాలంటే యిటువంటి సేవాసమితులు వృద్ధికావాలి.... (వప్పట్లు.) మనలో సంకుచిత దృష్టి నశించాలి. ప్రీపురుషులు, యజమాని, నౌకరు, బీదలు, ధనికులు అనే భేదంలేకుండా

అందుకే అన్ని విషయాలలో సమానహక్కులు కలిగివుంటారు. ఎటువంటి క్లిష్టసమస్యలు ఎదుర్కొన్నా, మనిషి తన స్వతంత్ర యద్ధి ఉపయోగించి వాటిని పరిష్కరించాలి. ప్రజారాష్ట్ర పద్ధతిపై జీవితగమనం ఆమోదకర్మం. ఎటువంటి దుస్సాధ్య సమస్యలనా. శాంతి అహింసలతో సాధించాలి. హృదయాలని పవిత్రంచేసే నిరసనకాల అనుభవాలతో, సంకుచితదృష్టితో ప్రవర్తించే ఎటు వంటి దుర్మార్గులనైనా సన్మార్గులచేసి. మన సంఘాల్లో సమానత్వం, స్వతంత్రం, నెలకొల్పాలి. అట్లు చేయగలిగిననాడే మన సేవా సమితులు తమ చర్యం నిర్వహించినవవుతాయి. (కర్తాకర్తవ్యములు) అయితే యిలా మాట్లాడమంటే ఎంతసేపైనా మాట్లాడ గలను. కాని మనకు కాలం చాల తక్కువ. అందుచేత కార్యదర్శి గారి ఆఖరి మాటలతో యీనాటికి యీసభ ముగిస్తాము.

కార్యదర్శి : అధ్యక్షింపారు చెప్పింది అంతా సత్యమే అన్నట్లు కనిపిస్తుంది. వారు యీ సమితికి చేసినసేవ అపారం. నిజంచెప్పాలంటే మన సేవాసమితి యీ సహృదయ నగరంలో యిప్పటికి ఎందరి హృదయాలనో చాగుచేసింది. అంటే వారి సంకుచితదృష్టి పోగొట్టి చాలా వికారదృష్టితో ప్రతివిషయమూ చూసేట్లు చేసింది. ఈసమితి స్థాపించిన తర్వాత యీ నగరంలో చాలా విషయాల్లో అన్నివిధాల అభివృద్ధి కనిపిస్తోంది. ఇది చాలా గర్వించదగిన విషయం. (కర్తాకర్తవ్యములు) ఇంతకుమించి పెద్ద చెప్పవలసిన విషయాలు ఏమీ కనిపించవు. మనసమితి యీవిధంగా దినదినాభివృద్ధి పొంది. విత్యనూతనశక్తితో పురోగమిస్తుందని అగస్తా. ఇంతటితో విరమిస్తున్నాను. (కర్తాకర్తవ్యములు.)

(జనుల కోలాహలం...కారునడుస్తున్నశబ్దం)

నాగరికమణి : ఈవేళ మీ ఉపన్యాసం చాలా వసందిగా ఉందండి.

ప్రేచ్ఛామణి : నాన్న మాట్లాడుతుంటే, అల్లా నిలువునా గుడ్లప్పచెప్పి
బొమ్మల్లా నిలుచుండిపోయారందరు.

జడమూర్తి : మామయ్య ఉపన్యాసాల సంగతి మీకేంటెచ్చు. కాన్నిచోట్ల
మామయ్య గొంతెత్తి గట్టిగా మాట్లాడుతూంటే, హృదయాలు
కరిగి ఏడ్చినదాళ్ళకూడా ఉన్నాయి.

మెంగళరావు : ఉపన్యాసాల చోరణి ఎప్పుడూ అలాగే ఉండాలి. ఎంత
ఉద్రేకంతో మాట్లాడితే అంతమంచిది.

(కారుఆగిన శబ్దం...తలుపు చప్పుడు)

ప్రే : మామ్మా ! మామ్మా !

అచారమ్మ : (తలుపుతీసిన చప్పుడు) ముట్టుకోకు. చూరంగావుండు. మడి
కట్టుకున్నా. నువ్వు సభలికివెడితే చెక్కేవుకాని నాయనా ! పేళ్ళందరినీ
కూడా ఎందుకురా తీసుకువెళ్ళడం, చునవంకంలో ఎప్పుడైనా
అడవాల్లు బయటికివెళ్ళినపాపాన పోయారా !

మెం : ఆ. చాల్లెడ్డా. చెప్పొచ్చావు. నీకున్న తెలివితేటలు మాకులేక...

ఆ : ఏమన్నా అంటే కూకలేయడంకెచ్చు, అందులో పెళ్ళియీదుకు
వచ్చిన ఆ పిల్లని అల్లాడ్రప్పడం వాగులేదు.

జ : పరవాలేదు. అమ్మమ్మా : నేనుకూడా వెనకాలే ఉన్నానుగా.

నాగ : ఇంటికిరావడం తడవు, సాధింపులు బయల్దేరుతాయి.

అ : ఇందులో సాధించు ఏమున్నదమ్మా : నాకుకోచినది నేనుచెప్పాను..

వే : సరేలేండి ! ఇంక యీ గొడవకు అంతంలేదా !

2 వ రంగం

వెం : ఒరే : చిటుపైత్యం !

చి : అయ్యా :

వెం : కొంచెం కాళ్ళుపినకరా. సభల్లో వాగివాగి యింటికివస్తే, ఎందుకో కాళ్ళు నెప్పెడతాయి.

చి : అంటే బాబయ్యా : గట్టిగా మాట్లాడుతూంటే, కాళ్ళలోశక్తి పైకి ప్రవహించి నోట్లోకి వచ్చేయడంవల్ల నీరసంవచ్చి కాళ్ళు నొప్పెట్టిచ్చు.

వెం : ఏకు యీమధ్య మంచి తెల్వితేటలు వస్తున్నాయిరోయి :

చి : చిత్తం. తమ ఉపన్యాసాలు వింటూండటంవల్ల. అయ్యగారూ : ఒక్క సందేహముంది బాబయ్యా :

వెం : అదగరా : నాదగ్గర భయం ఎందుకు.

చి : తమరు మొన్న ఉపన్యాసాలలో 'యజమాని నౌకరు భేదంలేకుండా అందరికీ సమాన హక్కులు ఉండాలన్నారకదా' అంటే ఏమిటి బాబు.

వెం : అంటే సువ్వు నాకు నౌకరువుకదా : నేను వెళ్లేకారులో నిన్ను కూర్చో పెట్టుకుని వెళ్ళుటంలేదూ : అంటే సువ్వు నేనూ ఒకే కారులో కూర్చుని సమానహక్కులు పొందుతున్నామన్నమాట. నీ ఒక్కొక్కసారి నేను కారుడ్రైవరుప్రక్కని కూర్చుం

టూంటాను. అంటే నాతో వాడికి సమానహక్కు యిస్తున్నానన్న మాట. నువ్వు తక్కువవాడివి. నేను ఎక్కువవాడిని అనేభేదం లేకుండా అందరూ ఒకటిగా ఉండా.

చి : చిత్తం గొప్ప పెనువ్వులు. తమ బుద్ధి చాల విశాలం.

వెం : సరేకాని, పెనువైత్యం ఏదీరా :

చి : ఆ ప్రక్కగదిలో మీ అందరికీ యిండాక ప్రక్కలు వేస్తున్నాడు బాబయ్యా :

(నాగరికమణి ప్రవేశం)

నాగ : ఏమండీ : ఈ నౌకర్లుకు యిదేంబుద్ధి ! ఆ పెనువైత్యం మీ పరుష చక్కగావేసి దానిమీద పడుకున్నాడు. వాళ్ళ పొగరుమోతుతనం తగ్గిస్తేగాని లాభంలేదు.

వెం : ఒరే చిలువైత్యం : వాడిని ఇలా తీసుకురా లేవీ. బుద్ధి జ్ఞానం ఉండక్కర్లేదూ యీ నౌకరు పీనుగులకి.

నాగ : ఈమధ్య మరీ రేగిపోతున్నారండి. అసలు యింట్లోమాటే వింటిలేదు.

(పెనువైత్యం రాక)

వెం : ఏరా పెనువైత్యం : ఇదేంబుద్ధిరా నీకు : నా ప్రక్కమీద పడు కుంటావుట్రా : ఒళ్లు హూనంచేసేస్తా చూడు.

పె : ఇంతకోవమెందుకయ్యా దొరా : పొద్దుటినుంచి పని చేపిచేసి ఒళ్లు నెప్పెట్టితే కాస్త ఒరిగాను. ఇందులో తప్పేముంది బాబయ్యా. ఇంతకీ చిలువైత్యం చెప్పేడు కాబట్టి చేశాకాని, నాకు చేయాలని పరదా ?

వెం : (చిరువైత్యంతో) ఏరా : నువ్వు చెప్పావా ?

చి : నేనే చెప్పాను :

పె : 'అయ్యగారివృద్ధిలో నొకర్లు యజమాన్లు సమానమే. అందరికీ సమానహక్కులు యిస్తారు అయ్యగోరు' అని చెప్పలేనూ... అందుచేత ఏమనుకోరని కొస్త మీ పరువుమీద పడుకున్నా.

చి : అయ్యగోరు ఉపన్యాసాల్లో చెప్పిందే నేనూ వాడికి చెప్పాను.

వెం : చేసిన తెలివితక్కువ పనికి సమాచారాలిస్తున్నారు. పొండి , అవతలికి : యీసారి యిటువంటి పనులుచేస్తే డొక్క చీల్చేస్తా : (చిరువైత్యం పెనువైత్యం నిష్క్రమణ.)

చి.పె : చిత్తం చిత్తం.

వెం : పాపం : నీకు చాలా కోపంవచ్చి వుంటుందే : నొకరుమీద :

వాగ : కోపం రాదుటంకి మరి : ఎన్ని సమానహక్కులు యిచ్చినా మీరు పడుకునే ప్రక్కమీద పడుకోవడమేమిటి :

3 వ రంగం

వాగ : ఏమండోయి : నేను యీ కొంపలో యింక వుండలేను.

వెం : ఏం కొంపమునిగిందో :

వా : కొంప మునిగినట్టే : అడ్డమైన ఆచారాలు చేస్తుంటే ఇంట్లో వుండాలా : ప్రొద్దున్నుంచి సాయంత్రండాకా మడిట : మడి : ప్రతీపస్తువూ నిప్పుల్లోపెట్టి కడుగుతోంది అవిడ. మన స్వేచ్ఛామణి పరిహారం తింటుంటే, చిన్నముక్కయిగిరి. నా స్నోడబ్బామీద

పడింది. స్పృహ అంటున్నది దానిని పేదనీళ్ళు చల్లించి మీ అమ్మగారు. ఏమిటండీ యీ అర్థంలేని ఆచారాలు : ఆ ఆచారాన్ని అని తగిన పేరే సంపాదించుకుంది మీ అమ్మగారు.

వెం : పోనీలేదు : దానితో మనకేమిటి ? ఏదో సర్దుకోవాలిగాని.

నా : ఎంతకాలమండీ సర్దుకోవడం....పోనీ ఆవిడని కొన్నాళ్లు మీ తమ్ముడివగ్గరకు పంపించకూడదు.

వెం : చూద్దాంలే.

నా : మన స్వేచ్ఛామణి, జడమూర్తి, నౌకర్లు అంచరూ యిదే అంటున్నారు ఆవిడ ఆచారంతో బేగలేక. ఆవిడకి మనకి కొంతగోల తప్పుతుంది.

వెం : ఆలోచిద్దాంలే :

నా : ఇంకా ఆలోచన ఎందుకండీ : ఇంతమంది జనం ఏకగ్రీవంగా ఒక విషయం చెపుతుంటే, అది పాటించడానికి వెనుకాడతారెందుకు ? మీరే అనేకసార్లు అన్నారు ‘ఆధిక జనాభిప్రాయం అన్ని విషయాల్లో పాటించాలి’.

వెం : సరే అన్నింటికి యీ అధిక జనాభిప్రాయం ముడిపెడితే ఎట్లా : తమ్ముడింటికి వెడితే పాపం ఆవిడకి సుఖ మెక్కడుంటుంది : వాటిభార్య మరీ పరమగయ్యాళి : నువ్వు కాస్త మంచిదానవు కొబ్బి :

నా : నా మంచితనం మండినట్లుగానేవుంది...మీరు ఆవిడని పంపించకపోతే : మీకు యిష్టంలేకపోయినా, స్వతంత్రంగా నేను మా పుట్టింటికి పోతాను.

వెం : చాల్లే అంతవనిమాత్రం చెప్పుకు. నువ్వు లేకుండా సభలకు వెళ్ళితే గొర్రెలం వుండొచ్చా :....సరేలే : అధిక జనాభిప్రాయం పాటించ వలసిందేగా : రేపు వంపేద్దాంలే అమ్మని.

4 వ రంగం

వెం : వీడుమ్మా : స్వేచ్ఛామణి : మన జడమూర్తి నిన్ను పెళ్ళిచేసుకుంటా నంటున్నాడు. నీ ఉద్దేశమేమిటి :

స్వే : నాకిప్పు డప్పుడే పెళ్ళివద్దు నాన్నా.

వెం : అదేమిటమ్మా అల్లాఅంటావు. పద్దెనిమిదేళ్లు వచ్చాయికదా : ఎవరో ఒకరిని పెళ్ళిచేసుకోకపోలే ఎట్లా : జడమూర్తి మనకి కావలసిన వాడు. కొంచెం చదువు తక్కువైతేనేం బాగా అస్తివున్నవాడు, నాగరికుడు, పైగా చాలా మంచివాడు.

స్వే : ఇప్పుడే పెళ్ళిచేసుకుని బర్త అధికారపు దానిసత్వంలో పడివుండ లేను. నాకు యింకా కొంతకాలం స్వేచ్ఛకావాలి.

వెం : తప్పు తప్పు మనకి ఎన్ని అభ్యుదయపు ఊహలున్నా పెళ్ళిచేసు కోవాలి. అది సంఘ నియమం. అందులో అడవానికి మరీని.

స్వే : దీనికి కంకారేముందినాన్నా. ఆలోచిద్దాం.

వెం : మంచిది. అయినా ఆలోచించు.

5 వ రంగం

వీడుమ్మోయి : మీ జడమూర్తి బొంబేయడం మానేశాడు నాల్లా. రోజుల్నించి.

వెం : అదేం : వాణ్ణి యిలా పిలు.

(జడమూర్తి రాక)

వెం : ఏమోయి జడమూర్తి : భోజనం మానేశావుట.

జ : అవును మానేశాను.

వెం : కారణం.

జ : నిరశనవ్రతం పట్టాను. ఈ నిరశనవ్రతంలో అనుకున్న కార్యం సాధించాలి. లేకపోతే చచ్చిపోవాలి అంటే.

వెం : ఇంతకీ ఆకార్యమేమిటి ?

నా : ఇంకేముంటుంది లెండి : మన ఆమ్మాయి ఇతన్ని పెళ్ళిచేసుకో నన్నట్లుంది. అందుచేత యీకోపాలు తాపాలు.

వెం : ఓన్ : ఈమాత్రందానికి భోజనం మానేశాలటోయ్ : నేను చెప్పతారే దానితో, వెళ్ళి భోంచెయ్యి.

జ : మీరేగా చెప్పారు : ఏటువంటి క్లిష్టనమస్య ఆయినా నిరశన వ్రతాలతో పరుల హృదయాలు పవిత్రపరిచి, పరిష్కరించవచ్చుని. ఈ వ్రతం పాటించవలసిందే : కార్యసాఫల్యం పొందేదాకా :

వెం : ఇదేమిటోయ్ : మంకిపట్టు పట్టుకూర్చున్నావు.

జ : ఇది మంకిపట్టుగాదు. మేనమామకూతుర్ని నేను భార్యగా చేసుకునే హక్కు నాకువుంది. అది నా జన్మహక్కు. నా హక్కుకోసం నే పోట్లాడుతున్నా.

వెం : నీ హక్కులు నే బలపరుస్తా. వెళ్ళి భోంచెయ్యి.

నా : దాగానేవుంది భాగోతం : మామగారి బోధనలు బాగానే చెవి
కెక్కాయి.

జ : స్వేచ్ఛామణి పెళ్లి చేసుకుంటానంటేగాని నేను భోంచెయ్యను.

వెం : ఒరే : అమ్మాయిని ఇలా పిలు. సంగతి కనుకుంటా.

నా : ఒరే : చిటుపైత్యం అమ్మాయి ఇంట్లో వుందేమో ఇలా చెప్పును.

(పెనుపైత్యం రాక)

పె : అమ్మాయిగాదు ఇంట్లో లేరండి.

వెం : ఎక్కడికి వెళ్ళివుంటుంది.

నా : స్నేహితులు యింటికి వెళ్ళిందేమో :

వెం : ఆ చిటుపైత్యాన్నివంపి, అమ్మాయి ప్రక్కంటివాళ్ళయింట్లో
వుందేమో తీసుకురమ్మను.

పె : చిటుపైత్యం యింట్లో లేడండీ : ఏ పనిమీదైనా యింటికి
వెళ్ళాడేమో :

వెం : జడమూర్తి నామాటవిను. నువ్వువెళ్ళి భోంచెయ్యి. అమ్మాయి
వచ్చాక దానిచేత ఒప్పిస్తాను నిన్ను పెళ్ళిచేసుకుందుకు.

జ : ఇటువంటి పరతులు నే నంగీకరించను. స్వేచ్ఛామణిని, రానీయండి
వచ్చాక ఒప్పుకున్నాక భోంచేస్తాను.

నా : పెళ్ళివిషయాల్లో యిలా పట్టుపట్టగూడదు. ఎవరి యిష్టాన్ని చారివి
వదలివేయాలి.

జ : ఇది నా పెళ్ళివిషయంకాబట్టి యీ విరళనవ్రతం నా యిష్టం.

వెం : సరేలే : అమ్మాయి రానీచూద్దాం.

6 వ రంగం

(హిందూజాతి తర్వాత)

నా : ఏమండీ ! ఆమ్మాయి యెక్కడా కనిపించలేదా !

వెం : అదే ఆలోచిస్తున్నాను.

నా : ఈ డొండి జడమూర్తి ఇంట్లో నిరళనవ్రతం పట్టుకున్నప్పుడే పాపం ! ఆది ఇంటికెందుకు వస్తుంది. దానికి ఇష్టంలేకపోతే మనం పెళ్ళిచెయ్యకూడదండీ.

వెం : దాని కిష్టంలేనిపెళ్ళి మనమెందుకుచేస్తాం....పోనీ ఇంటికివచ్చి పాపం ! ఆ జడమూర్తిని కొంచెం సముదాయించరాదూ ! ఇప్పటికి వన్నెండురోజులైంది వాడు నిరళనవ్రతం వూని. చిక్క బక్కగా శల్యమైపోయాడు.

నా : ఈ దరిద్రగొట్టు నిరళనవ్రతమే ఇంతవరకూ చెప్పింది. ఇదంతా మీ ఉపన్యాసాలఫలితమే.

వెం : నేనేం చేశానే ! ఏదో ఉపన్యాసాల్లో చెప్పినదంతా పాటిస్తారని యెలా అనుకుంటాను. పైగా ఆ రాజకీయ విషయాలు ఇలా ఇంటి విషయాలతో ముడిపెడితే ఎట్లా ?

నా : పోనీ ! ఆ ఉపన్యాసాలలో వివరంగా చెప్పలేకపోయారా ! ఇలా ముడిపెట్టకూడదనీ !

వెం : ఏదో ఉద్రేకంతో మాట్లాడేవిప్పుడు ఇలా వివరాలన్నీ ఎలా చెప్పగలం.

నా : అందుకే అనుభవించాలి యీ మువ్వంతా.

(కార్యదర్శి ప్రవేశం)

కా : నమస్కారం చెంగళరావుగారూ.

వెం : ఏమోయి కార్యదర్శి ఇలా వచ్చావు.

కా : మీ అమ్మాయిగారు కనిపించటంలేదనీ, మీరు ఆమెకోసం వెతుక్కుంటున్నారనీ విని, ఇలా వచ్చాను.

వెం : అవునోయి : అదే ఆలోచిస్తున్నాం మేము.

కా : నిన్న నేను అవ్యత్యనగరంనుంచి వస్తూంటే, మీ అమ్మాయి, చిఱుపైత్యం కనిపించారు. చిఱుపైత్యాన్ని మొదట ఆనమాల వట్టలేకపోయాను సుమందీ : ఆ సింక్ బట్టల్లో ఎవరో గొప్ప వాడీలా కనిపించాడు. మాట్లాడడమెందుకని నేను మాట్లాడలేదు.

వెం : (ఆశ్చర్యంగా, విచారంగా) అలాగా :

కా : వీదో ఈ సంగతి చెప్పిపోదామని వచ్చాను. మరి సెలవండి. మళ్ళీ మన సేవాసమితిలో కలుసుకుందాం. (నిష్క్రమణ)

నా : వాడి మొగంమంద. ఇందుకా ఇంతకాలంనుంచి చిఱుపైత్యంకూడ కనిపించటంలేదు.

వెం : ఒరే పెనుపైత్యం ఆ దొర్బాగ్యుడు చిఱుపైత్యం ఇన్నాళ్లు నాకరీ లోకి ఎందుకు రాలేదురా ?

వె : ఏమో దొరా నాకేంతెప్పు ?

వెం : మన అమ్మాయితో ఎప్పుడైనా ఒంటరిగా రహస్యంగా మాట్లాడే వాడా వాడు :

వె : మాలాగే మాట్లాడుతూండేవాడు దొరా. అప్పుడప్పుడు చిఱుపైత్యం.

“గృహంలో ప్రజాస్వామ్యం”

అంటుండేవాడు. “అయ్యగోరూ మనంతా సమానం కదట్రా ఈ కాలంలో. అందుచేత అమ్మాయిగార్ని పెళ్ళిచేసుకుంటే తప్పే ట్టుట్రా” అనేవాడు. నేనుమాత్రం కూకపేసేవాణ్ణి దొరా.

వెం : ఎందుకూ పనికిమాలిన త్రావడిస్థలు దొరికారు. బుద్ధి, జ్ఞానం ఉండనక్కర్లేదూ ఈ నాకే రుపీస్థలకు. ఫో : నువ్వుకూడా అవతలికి ఫో : రేపటినుంచి నాకరిలోకి రానక్కర్లేదు.

పె : చిత్తం చిత్తం (నిష్క్రమణ)

(జడమూర్తి ప్రవేశం)

జ : ఏమిటి మామయ్యా అంటున్నావ్,

వెం : ఆఁ (విచారంగా) ఏమిలేదురా :

జ : సంగతిఅంతా విన్నాలే : నేను ‘అదృశ్యనగరం’ పోయి, స్వేచ్ఛా వుణివి వెదికి, దానిముందు విరళనవ్రతం ప్రారంభిస్తా. కార్యసిద్ధి పొందుతానని ఆశీర్వదించుమామయ్యా.

వెం : వెళ్లరా నాయనా (విచారంగా) విశాలబుద్ధి అంటే అల్లాగుండాలి. మన అమ్మాయి తప్పచేసినా మన జడమూర్తి అమ్మాయికంటే వెయ్యిరెట్లు మంచివాడు.

నా : వాడే మంచివాడు మీకు. ఈ మూర్ఖుడి విరళనవ్రతం పాపం దాన్ని పరదేశాల పాలుచేసింది.

వెం : చాలే చేసిన తప్పు కప్పుతున్నావూ :

నా : ఇదంతా మీ మూలనే : మీ ఉపన్యాసాలే ఇంతవరకు తెచ్చాయి.

నేను ఈ కాపురం చెయ్యలేను. మా పుట్టింటికిపోతా. కొన్నాళ్లు
(విచారంగా) అక్కడఉంటే కొంత మనశ్శాంతి. (నిష్క్రమణ)
వెం : పోతే పో : కొన్నాళ్లు నాకూ మనశ్శాంతిగా వుంటుందిఆ.
అందరూ నిష్క్రమించారా ? ఈ గృహంలో ఇంక ప్రజాస్వామ్యం
ఎందుకు ! నేను ఒక్కజ్జేగా : ఇకముందు అంతా నిరంకుశత్వమే.
కనిపించనివాటితోనూ, జీవంలేనివాటితోనూ ఇంక నా నిరంకు
శత్వం... ఇది నా ఖర్మ.... (వెక్కివెక్కి ఏడుస్తాడు).

పేతంతు వివాహం

సాక్షులు :

అనామకుడు :

విద్యావతి :

భార్యభర్తలు

సంస్కారశ్రీ

విద్యావతికి అన్న

ఉత్తండశ్రీ

సంస్కారశ్రీకి గురువు

పురోగామిశ్రీ :

1 వ రంగం

(అనామకుడుగారి ఇల్లు)

ఒక కంఠం:- తెలిగ్రాం! (తరుపు తట్టుతూ)

విద్యావతి: ఆర ఆర వస్తున్నా. (తరుపు తెరిచిన చప్పుడు. కాగితం. మడత విప్పిన చప్పుడు. పెక్కి పెక్కి ఏడుస్తూ) అయ్యో! ఏమండోయి! హా హా... ఏమండోయి!

ఆ: ఆర. ఎమిటి? ఏమయింది? ఎక్కడనుంచి తెలిగ్రాం:

(కాగితం చప్పుడు)

వి: చూశారా!

ఆ: ఆర. (విట్టూర్పుతో) ఆశ్చర్యం! జబ్బుగా వున్నట్టే తెలియదే!

వి: దాని మారేళ్ళ బ్రతుకు బ్రద్దలయింది. పెళ్ళికి కంగారేముందని నే మొత్తుకోలేదూ! నా మాట ఒకలెక్కా. ఇప్పుడేంచేసేది.

ఆ: (విట్టూర్పులు) బాగుందీ. యింత కష్టం వస్తుందనుకోలేదు.

వి: కాని చదువయిన తర్వాత పెళ్ళిచేస్తే వచ్చిన నష్టమేముంది. తగు దనమ్మా అని మన సంసారాలు సరిదిద్దటానికి అందరూ తయారే! యిప్పుడేం చేస్తారు ఆ పెద్దమనుష్యులు:

అ: బ్రహ్మ వ్రాసిన వ్రాత ఎవరు తప్పించగలరు?

వి: చేతులారా కష్టాలు తెచ్చిపెట్టుకుని వేదాంతం వెనకాల దాగుకొనడం తెలుసును. అప్పుడే పెళ్ళిచెయ్యకపోతే యీ విధవరికం అమ్మాయికి వచ్చేదా?

అ: భవిష్యత్తు గురించి తెలుసుకోగలిగితే మానవ జీవితం సాఫీగానే జెళ్లేది.

వి: సక్రమవిధానంలో జీవించడం తెలుసుకున్నవాడికి భవిష్యత్తు గురించి డెంగ, ఆరోచన వుండవు. (విచారంగా) యీ సమయంలో మన తర్కవిత్తర్కాలెందుకుగాని...అమ్మాయి ముందుబ్రితుకు చూస్తే గుండె తఱుక్కుపోతుంది.

అ: అంతా దైవ నిర్ణయం.

(సంస్కారిత్ర ప్రవేశం)

సం: (ఒగరుస్తూ, హడావడిగా) చెల్లాయి ..చెల్లాయి. దావ ఏకి.....అ ఏమయ్యాయి! ఆనామక దావా! ఏమిటి దీర్ఘలోచన చేస్తున్నావు.

అ: దీర్ఘలోచనకాదురా! యిప్పుడే యీ తెలిగ్రాం వచ్చింది. చూడు:

సం: (కాగితం విప్పినచప్పుడు) (నిమ్మాయులతో) దాగుంది! రెండు రోజులు సుదాగా గడిపిపోవామని నేవచ్చాను. రావడం యీ దురువార్త వినడానికిలా కనిపిస్తోంది.

వి: వద్దు మొట్టొ అన్నా ఆయన అన్నగారి మాటలు పురస్కరించుకుని పెళ్ళిచేశేవారు మన ఆంధరికి ఎదురు తిరిగి. యిప్పుడు ఏ మనుకుంటే ఏం లాభం!

నం: (అవేశంతో) యిప్పటికైనా వింటావా దాదా నా మాటలు. బాల్య వివాహాలవల్ల నష్టాలుయివి. రజస్వలానంతరవివాహాలు చేస్తే అప్పటికి శ్రీలక్ష్మీ హృదయాలు పరివర్తనమౌతాయి. పైగా యిటువంటి బాలవైధవ్యము సంభవించదు.

అ: (విచారంగా) అవునురా. నీ మాటలు విననందుకు యిప్పుడు అనుభవించవలసి వస్తోంది. అయినా మేనల్లుడుమాత్రం ఏం పెద్దవాడు. 18 సంవత్సరాలేగా! ఏదో విషజ్వరం వచ్చి హఠాత్తుగా చనిపోయాడుగాని!

నం: బావడాన్ని కొరజమేదైనా, వైధవ్యం నీ కూతుర్ని ఆవేశించింది. గదా!

వి: ఈ నాటికి మన వంశంలోకూడా బాలవైధవ్యం సంప్రాప్తించింది.

నం: చెల్లాయి.... వచ్చిన కషాలకి విచారిస్తూ కూర్చుంటే లాభంలేదు. వాటికి ప్రతినిత్యం నివారణమార్గం ఆలోచిస్తూ పురోగమించాలి. జీవితంలో....బావా! ఇప్పటికైనా ఆలోచించు. నిర్మల ఎలాగా చదువుకుంటుందిగా; చదువు పూర్తయిన తర్వాత ఆమెకు తిరిగి వివాహం చేద్దాం. దేశంలో కోట్లాదిగా యిలా బాల్య వివాహాలవల్ల గాని, మరేవిధంగాగానీ, విధవల జనాభా దినదినం మితిమీరిపోతుంటే, మాలాంటి సంస్కారులు గుడ్లపప్పుగింది చూస్తోలేరు. నిర్మలకు తిరిగి వివాహం కావలసిందే!

అ: అదేమిటిరా! తిరిగి పెళ్ళిచేద్దామా అమ్మాయికి! పోనీ చదువు చెప్పించి ఏ మాస్టరీలోనో చేర్చిస్తే, దాని జీవితం అది గడుపుకుంటుందిగా!

పం: బావా! నీకు వ్యక్తి హృదయం దాగా అవగాహన కాలేదు. యీ ఆధునిక ప్రపంచంలో ప్రతినిత్యం తననుట్టు త్రీ పురుషులు భౌతిక జీవిత చుక్కలందము పూర్తిగా ఆస్వాదిస్తూ నుఖంగా కాలం గడుపుతుంటే, ఆ దృశ్యాలను ఒక అచూయకదేవి హృదయం రేకెత్తి బాధించే, భావపరుంపర, జీవితసుఖాల రుచిలో మునిగి మైకం కమ్మిన మీకెలా తెలుస్తుంది. ఆ బాధించే భావపరుంపర వ్యక్తి జీవితం చిట్టచివరకు పాడుచేయవచ్చు. విలువైన జీవితాలు కాల ప్రవాహ వేగంలో నాశనం కాకుండా ఆదుపెట్టి, సత్యమైనదానిలో చేర్చేది, యీ విధాన వివాహ... నిర్మల జీవితం మూడినమోటులా వైదవ్యంతో నశింపజేయడం నా కెప్పుడేద. నిర్మలకు తిరిగి వివాహం చేయవలసిందే !

పి: సంస్కారీ అన్నయ్య మాటల్లో చాల సత్యముంది.....దాని బ్రతుకు.... (నీడుస్తుంది)

అ: అయినా తొందరేముంది. అమ్మాయికి యిప్పుడు 10 ఏండ్లైగా యింకో పదేండ్లు గడిచాక ఆలోచించుకోవచ్చు. ప్రస్తుతం మటుకు (నిటూరుస్తాడు)

పం: ఏమైనా సరేబావా! నిర్మలకు తిరిగి వివాహం కావలసిందే. నా పంస్కరణ యింటిలోకూడా ఒక విజరూపం పొందవలసిందే!

2వ రంగం

(ఒక చళాబ్బం తర్వాత)

అనా: (దగ్గుతూ, బాధపడుతూ) యిదిగో కొంచెం మంచినీళ్ళయ్యి.

పి: యివిగో. కాగండి.

- అ: (చాగిన వ్యవస్థ) మీ సంస్కారం అన్నయ్యకు కలుపింపావా!
- వి: పంపాను. యీ డేజ్ రేజ్ రావట్టు.
- అ: (దగ్గుతూ, అయ్యారూ) జీవితం ఆఖరి కాలంలో ఉన్నట్లుంది.
- వి: అలా అనకండి. ఇంట్లో అదే నయమౌతుంది.
- అ: ఒకడే నయం. ఏదీపోయాక:
- వి: చాల్లెట్టురా. అమావలేమిటి.... అమ్మాయి గురించి యీలా అనవ
వసరంగా చెంగపెట్టుకొని కుమిలిపోలే ఎట్లా.... అమ్మాయికి చెంగ
పెట్టేస్తే చాని జీవితం అది గడుపుకుంటుంది. లేకపోయినా ఏ.ఏ.
చదివించి, ఏదో ఉద్యోగం పొరుకకపోదు.
- అ: ఊ. బాగుంది.... (దగ్గుతూ)
- వి: సంస్కారిత్రీ అన్నయ్య గురించి పేపర్లలో యీ మధ్య చాలా
రాస్తున్నారండి, అనేకచోట్ల విధవావివాహాలు చేయిస్తున్నారట.
అన్నయ్య ఉపన్యాసాలు వింటూంటే ఆత్మ్యదయపు ఊహలతో
ఒళ్లు వులకరిస్తుంది. దేశం బాగువదాలంటే వాటి మాటలు పాటించి
తీరాలి.
- అ: ఊ. అబ్బ. (దగ్గుతూ) అయ్యోయి. గుండెల్లో బాధగా వుండే.
అబ్బ...
- వి: కొంచెం కావడం పెట్టినా?
- అ: ఊ. అబ్బ... (దగ్గు)
- (సంసారిత్రీ ప్రవేశం)
- వం: చెల్లాయి... ఏమిటి బావా యీ జబ్బు ఎన్నాళ్ళనుంచి.

అ: ఉత్తరం అందింది:

సం: ఆర. అందుకే వచ్చాను.

అ: యింక బ్రతకలేనురా! అఖి ఖడిములు వచ్చాకాయి.

సం: అలా అదైర్వపడకుదాదా! ఇంక ఆదేనయిమవుతుంది. (నవ్వుతూ)
...నే వచ్చా! వానిని మంచి తీసుకురా! చెల్లాయి! యీ సారి
నా చేత్తో యిస్తామందు! రోగం యిచ్చే నయిమవుతుంది...నిర్మల
మేడీ!

వి: అలా యిప్పుడే బయటికి వెళ్ళింది.

అ: ఈర. అమ్మా! వాడ ఎక్కువగా వుంది. ఈర. అయ్యో! (మూర్ఛా
పాలు)

సం: ఆదేమిటి వాదా! వాక్తర్ను తీసుకురానా!

అ: యింకెందుకు...అబ్బ. ఈర. అయ్యో! ఆర. ఆర....ఆర....

సం: చెల్లాయి! చెల్లాయి! యిల్లారా! వావనోరు తడబడుతోంది.

వి: (కంగారుగా, విచారంగా) ఆర. ఆర.... ఏమిటి!

అ: ఆర....ఆర....నిర్మల....ని....ర్మ....ల. (పెద్దదగ్గు)(చనిపోతాడు)

వి: అయ్యో! అయ్యో!

(వివ్యావతి గొల్లన వీడుపు....ఇనుల కోలాహలం)

సం: [విష్ణూర్పులతో విచారంగా] వావచనిపోయాడు....చెల్లాయి కూడా
విధవ అయింది.... వచ్చిన కష్టాలకి విచారిస్తూ కూర్చుంటే లాభం
లేదు. వాటికి సరళినిత్యం నివారణమార్గం ఆలోచిస్తూ పురోగ
మించాలి జీవితంలో.

(11 నెలల తర్వాత)

పం: ఉద్దండశ్రీగారు! మీ ఆడుగుజాడలో, జీవితంలో ఒక సూతన పెళ్లి చూడగలిగాను. నా శత్రుసామ్రాజ్యం నువ్వయ్యింది, దేశంలో ఎంతటివిధవలతో ఉన్నారోవాహాలు చేశాను. యీ విషయం మీకు తెలిసిందే! యింకాగెరిది చచ్చగెళ్ళుతున్నారు. ఇప్పుడు ఇంట్లో యిద్దరు పదవలున్నారు. నా చెల్లాయి విద్యావతి. ఆమె కూతురు నిర్మల. యింట్లో యీవైద్యులు చూపుమావకపోతే లోకం నన్ను హేళనచెయ్యదు! ఆడల్లాంటి వాళ్ళింకాదంటేనేగాక స్వవిషయంలో అమలులో పెట్టినప్పుడేకదా జీవితం ఉత్కృష్టత పొందుతుంది!

ఉ: పంసార్వత్రి! నీ హృదయదాన అర్థమయింది. మీ చెల్లెల్ని యిలా పిలు. నాకు తోచినవిధంగా ఆమెను సమాధానపరుస్తా.

పం: చెల్లాయి! చెల్లాయి!

[విద్యావతి ప్రవేశం]

ఉ: నమస్కారమండీ!

వి: నమస్కారం.

పం: యాయన ఉద్దండశ్రీగారు, నాకు ఒక విధంగా గురువు.

వి: మిమ్మల్ని గురించి పత్రికల్లో విన్నాను.

ఉ: నేను వచ్చిన సంగతి చెప్తున్నాను. మీ అన్నయ్య నీ విషయంలో చాలా వాదపడుతున్నారమ్మా!

వి: అన్నయ్య భావాలు దాగా నాకు తెచ్చి. నిర్మలకు వివాహంచేయడం నాకూ సమ్మతమే. యిప్పుడు నా వివాహం జరగడం అంత వాగుండవనుకుంటా. యిప్పుడు నా వయస్సు నలభయి ఏండ్లు.

ఉ: నీ మాటలు నాకు అర్థమౌచున్నాయి. కాని ఉత్కృష్ట ఆశయాలు అమలు జరుపవలసి వచ్చినప్పుడు చిన్న ఆశయాలు తృప్తికరించాలి, యిప్పుడు మీ ఆమాయ వివాహం జరిగడం ముఖ్యతయం. కాని ఆమె వివాహం జరుపాలంటే నిండు దంపతులు కావాలిగదా! స్వ కుమార్తె వివాహ సమయంలో పీటలమీద పడాయి దంపతులు కూర్చోవలసివస్తే, చాలా బాధగా ఉండదటమ్మా!

వి: అవును దాచే అనుకోండి.

ఉ: పైగా మీ వయస్సు నలభై అంటే చాలా స్వల్పవయస్సు. మనిషికి ఆయుర్దాయం పెంపనంవత్సరాలు. వివాహం చేసుకోకపోతే యింకా మీరు అరవయ్య సంవత్సరాలు పై ధవ్యం గడవవలసి వస్తుంది కనుటండి!

వి: గడవవలసి వస్తుందనుకోండి.

ఉ: పైగా మీ కుమార్తెకు వివాహంచేశాక, అల్లుడై రెండుపూటలు యింటికి పిల్చి, సంతృప్తిగా భోజనం పెట్టడానికీ, మరి ఎన్నో విషయాలకి ఒక మగదిక్కు కావాలిగదా!

వి: కావాలనుకోండి.

ఉ: యిన్ని ముఖ్యవిషయాలు మీరు తిరిగి పెళ్ళిచేసుకోవాలని యిజుప్ప చేస్తూంటే, మరి మీరు వివాహం చేసుకోకపోతే ధర్మంకాదు. ఆదర్శపంపు సంస్కరణలు మీ అన్నగారు యీ దేశంలో అమలులో పెట్టారు. మీవంటి చెల్లెండ్రు ఆయనకి తోడ్పడి, ఆయన జీవితం తరతరాలవరకు ఒక చిరస్మరణీయ గాధగా మార్చాలి.

వి: అవునండీ....కాని....

ఉ: యింక "కాని" అనకండి. మీరు కొద్దో గొప్పో చదువుకున్నవారు. ...నామాట వినండి... నా స్నేహితువొకడున్నాడు. పురోగామిశ్రీ ఆయన మొదటిభార్యపోయి రెండెళ్ళయింది. నల్లలై ఐదు సంవత్సరాలయింటాయి. మీకు తగిన వరుడు. ఆయనకి సంకుసుస్కరణ లంకె ఆభిమానం ఆయన్ని మీరు వివాహంచేసుకోవాలని నా మనవి.

వి: ఆలోచించి చెబుతానండి.

ఉ: ఆలోచించడం లేదు. హః. అనండి. పాపం: మీ అన్నయ్య గారిని చూడండి. దిగాబవడి కూర్చున్నాడు. ఆయనకు సంతోషం కలిగించడం చెల్లెలి విద్యుత్తదర్శం. పైగా మీకు పిల్లా పేరు ఎక్కువలేదు. మీ వివాహం అయ్యేక, మీ అమ్మాయి వివాహం యిట్టే జరిగిపోతుంది. పాపం: ఆనామకుడుగారు బ్రతికివుంటే యీ అమ్మాయి వివాహం ఆయిపోయేది యీ పాటికి. నిర్మల వివాహం గురించి బెంగపెట్టుకొని చనిపోయాడు ఆయన.....అంతా విడిది...యింతకీ మీ అమ్మాయి వివాహం జరుపడానికి నిండు దంపతులుంటే కళకళలాడుతుందనీ మిమ్మల్ని వివాహం చేసుకోమంటున్నాంగాని మీ కోసం ప్రత్యేకం కాదుగా:

వి: వరేలేండి. మీరు చెప్పిన మాటల్లో సత్యం కనిపిస్తోంది కాబట్టి...

ఉ: అంతేలేండి!...సంస్కారశ్రీగారు మరీ తక్కిన విషయాలు నే మాట్లాడతాగా!... [నవ్వుతూ] యిప్పుడైనా ఉషారుగా ఉండవయ్యా: నీ మనోరథం సిద్ధించిందిగా:

4వ రంగం

(చదువాత కావ్యోక్తము)

(వివాహం.... తూతూ బాకాలు... ఆశీర్వాదనాలు)

సం: యీ విధంగా యిక్కడ వితంతు వివాహం జరిగిందంటే అది అంతా నా గురువుగారి ఆశీర్వాదనం. నా గృహంలో నా ఆవరాలు అమలు జరిపి నాకు కీర్తి తెచ్చారు ఉద్దండశ్రీగారు. ఇప్పుడు ఆయన రెండు ముక్కలు మాట్లాడుతారు.

ఈ: కీర్తిప్రతిష్ఠల కాకించి నీ పని చెయ్యరాదు. నమ్మిన ఆదర్శాన్ని అమలులో పెడితే కీర్తి ప్రతిష్ఠలు వద్దన్నా వచ్చి మీద పడతాయి! అందుచేత యీ నాడు పురోగామిశ్రీ, విద్యావతి వంశతులకు సుఖ జీవితం గడవమని ఆశీర్వాదిస్తున్నాను.

ఒకకంఠం: పురోగామిశ్రీ చాలా అదృష్టవంతుడు. విద్యావతివంటి విధవ భార్య లభించినందుకు.

పురో: ఉద్దండశ్రీగారు! మరీ మీ అవిడచేత ఒక పాట పాకించండి. యీ శుభసమయంలో.

ఈ: అది మీ బావగారిచేత చెప్పించాలి. ఇటువంటి దరఖాస్తులు సరియైన మార్గంలో వెళ్ళాలి.

సం: దానికేంలేండి! చెల్లాయి: ఒకపాట పాడు. మీ ఆయన వింటారుట.

వి: (సిగ్గుతో) పాటలు మర్చిపోయానండి. అలవాటులేక,

సం: మొదటపెళ్ళి ఆయనప్పుడు సంగీతం బాగా నేర్చుకుందండి మా చెల్లాయి. తర్వాత సుసారంకోపడి మర్చిపోయింది. మళ్ళీ పెళ్ళి వుతుందని దానికేం తెల్పు. లేకపోతే కొంచెం సాధనచేసివుండేది.

శి: అః. భర్తావేదు. ఏదివస్తే అదిపాడు. ఒక కర్పాట కక్కిరన
పాడమ్మా!

ని: (గొంతుక నవరిస్తూ)

నన....రిగిగమ....నవనిన

నరిగమ....వదనిన

దనినమ...గరివమ

దనిపని సరి....దని పనిసరి

ఒకకంతం: (మెల్లిగా) మరయిలే వాళ్ళమ్మాయి నిర్మల పెండ్లి ఎప్పుడూ
చేస్తాచురా!

రెండవకంతం: ఉండరా! ఆ పాట వింటూ! గొడవ పెట్టుక.

మి: సరిగమనదనిన...వదనిన సరిగమ

దనిపని సరి....దనిపని సరి....దనిపని సరి

("దనిపని సరి" అనే ధ్వనించేటట్టు)

(తప్పుట్టు)

ఆంధ్ర క్రియలు

పాత్రలు :

1. రమణమూర్తి :	}	భార్యభర్తలు
2. విశాలక్షి :		
3. వెంకటేశ్వర్లు :		చనిపోయిన వెంకటమ్మకు తమ్ముడి వరస
4. పాశయ్య :		వెంకటేశ్వర్లుకు పొరుగింటి మనిషి
5. భట్టప్ప :	}	మూర్తిని పరామర్శచేయడానికి వచ్చిన బంధువులలో యివ్వరు. నలభై ఐదు ఏండ్ల వితంతువులు
6. సుబ్బమ్మ :		

1వ రంగం

[వసారా -- చనిపోయిన వెంకటమ్మకు చహనక్రియలు జరుగుతాయి]

వెంక: ఏం నాయనా: చహన క్రియలన్నీ పూర్తయ్యాయా:

రమణ: ఇప్పుడే అయ్యాయంటి.

వెంక: అప్పుడే అపరాహ్లాం వాటింది. కాస్త రెండు మెతుకులుకూడా నోట్లో వేసుకోలేకపోయారా పాపం!

రమణ: అదికూడ యిప్పుడే అయిందింటి,

వెంక: (చెతునరిగి) అయిందిగదా! సరే.... చూస్తూచూస్తూ యిలా హతాత్తుగా చనిపోతుందనుకోలేదు నాయనా:

రమణ: ఎవరికి ఎన్నాళ్ళు యీ భూమిమీదముణమో, అంతకాలమే బ్రతుకు తాయ.

వెంక: మీరంతా యింతకాలం దూరంగా వుండిపోయారు. ఇక్కడ నేను

వంటిగాచై పోయను. నా శరీరంలో జవనశ్వాసలు పున్నంతవరకు ఆమెకు చాకిరి చేశాను.

రమణ: మీకు అన్నగారని ఆ ఆధిమానం పూడబట్టి, పండు ముసలిబానా నాయనమ్మను కనిపెట్టిచూశారు.

వేంక: అయినా నేను చేసిందిమాత్రం ఏముందిలే!.... చివరివరకు ఎప్పుడూ నీ జూబెరా దాని నోటివెంట: 'మనమడు మారంగా పోయాడు. చచ్చేటప్పడికై నా వస్త్రాదో రాదో' అని విలపించేది:

రమణ: మనుమడనైనందుకు, ఆ మాత్రం ఆధిమానం ఉండదాండి దరి!

వేంక: ఏదో యీ వన్నెండు రోజులు వివ్యంగా అంశ్యక్రియలు జరిగాయంటే ఆ ముసలిది స్వర్గంలో సంతోషిస్తుంది. మీ నాన్న పోయినందుకు యీ బాధ్యత కుట్టాడినై నా నీ మీద వదింది పాపం.

రమణ: ఇది పెద్ద బాధ్యత కాదులేండి.... ఏముపహర్తాన మానాన్న నాకు ఒడుగు చేశారో, అప్పటినుంచి నా కుటుంబంలో చనిపోయినవాళ్ళ దినవారాలు చాలవరకు నేనే పెట్టవలసి వస్తోంది!

వేంక: ఎలాగై నా చిన్నప్పటినుంచి చాలా కష్టాలువచ్చావు నాయనా! బుద్ధి మంతుడవు కొబ్బటి టిప్పిగా యిందరి తద్దికాలు విడవకుండా పెడుతున్నావు. మరొకడైతేనా.... చెప్పేదేముంది?

రమణ: మరేలేండి... అయితే నాయనమ్మ చనిపోయేటప్పటికి, ఏదైనా అత్తి మిగల్చిందాండి!

వేంక: ఆస్తా! రామ: ఆస్తి ఎక్కడివోయి. కన్న ఆస్తి కాస్త మీ నాన్న పాడుచేశాడు కదూ! ఇంతకాలం యీ ముసలిమ్మను నా ఆనాయం పైనే పోషించాను.

రమణ: అవిదకు మూడెకరాలు వల్లభహమి పుండాలని త్వావకం, అనబ
ఏమీ లేదాంకి:

వెంక: భూమి ఎక్కడిది బాబు! నువ్వు పుట్టోగాలకు దూరప్రాంతాంకి.
దేశేతిప్పుడు అవిదకు మూడు ఎకరాలు పుండం నిజమే. కాని
అవీకాదా మీ నాన్న అనంతరపుహక్కుకు అమ్మేశాడుకదా! మైగా
ఆ మూడు ఎకరాలు ఆ గవరయ్యకు కవులు యిచ్చాడు. 'యా ఏదు
పంజపందలేవని పంజులు ముసురులువల్ల పాడైపోయాయని, ఏవో
మిషపెట్టి, ఆ గవరయ్యగాడు ఏ ఏడూ యింతరొట్టంకూడా యిచ్చిన
పాపానపోలేదు. నేనా ముసలివాణ్ణి ఇపోయాను. కదలలేనివాణ్ణి.
అందుచేత, నాకున్నదాంట్లోనే ఆ ముసలిదానికి పెట్టిపోషించాను.

రమణ: సరేలేంకి,

[పుల్లప్ప, విశాలాక్షి ప్రవేశం]

పుల్ల: ఏంరా! రమణమూర్తి! మీ నాయనమ్మ యింతరో యిలా వచ్చిపో
తుందనుకోలేదు.

విశా: తొంభైఅయిదేండ్లు నిండేయిగా! యింకా ఎంతకాలం బ్రతుకుతుం
దేమిటి?

పుల్ల: నీకోసం ఆ ముసలిది ఎంత పలకరించేదనుకున్నావు? ఒక్కనాడూ
వచ్చి చూడకపోయావు.

రమణ: ఎప్పుటికప్పుడే వద్దామనుకుంటూండే వాణ్ణి. కాని ఉద్యోగంలో
చేరాక తీరుచిది ఎక్కడికి:

పుల్ల: మీ నాయనమ్మవంటి మంచిమనిషి, అంత ఆచారవంతురాలు, మళ్ళీ
యింక పుట్టదురా!

శమణ: మరేనంది.

పుల్ల: మా కందిరికి ఎంతో సహాయంగా సలహావారుగా ఉండేది అన్ని విషయాలలో. (దుఃఖంతో) ఆ పెద్దదిక్కు పోయినందుకు మాకెంత వాచిగావుందో!

శమణ: ఉండవండి! అందరికీ ఉంటుంది.

పుల్ల: వంట్లో సత్తువపున్నారోజుల్లో, మా యింట్లో ఏ కష్టం వచ్చినా, ఏ శుభం వచ్చినా ముందుగావచ్చి అనుకునేది.

శమణ: అలాగాండి!

పుల్ల: నువ్వంటే ఎంత అభిమానమనుకున్నావు! కొడుకూ, కోడలూ చని పోవడం మూలాన పంచానికి నువ్వాక్కడవే మిగిలావని, నీ మీద పంపప్రాణాలు పెట్టుకొని చనిపోయింది.

నిశా: పాపం!

[పాలయ్య ప్రవేశం]

పాల: వచ్చావురా నాయనా! మీ నాయనమ్మ నీకింత కష్టం కలిగిస్తుందను కోలేదు.

శమణ: ఏం చేస్తాంలేండి!

పాల: నే నెప్పుడూ మీ నాయనమ్మ దగ్గరే ఉండేవాణ్ణి! పాపం! మంచి మంచి అరటివళ్ళన్నీ నాకు పెట్టి, కుళ్ళిపోయిన వళ్ళన్నీ తినేది మీ మామ్మ! నే నంటే ఎంత అభిమానమనుకున్నావు మీ నాయనమ్మకు! పైన మిగిలితే జాగ్రత్తగా పత్తిదబ్బారో దాచి ఎవరికో ఒక రికి యిచ్చేది.

రమణ: అవిడకు అందిరూ ఒక పేనండి.

పాల: మరే. నువ్వంటేకూడా చాలా పరివరించేది...అయినా యింత హఠాత్తుగా చచ్చిపోతుంటున్నావేమోలేదు. పడుకున్నట్లేపడుకొని యిట్టే ప్రాణం వదిలేసింది. చచ్చేకాలానికి నాకు ఊళ్ళోపుండే యోగ మైనా లేకపోయింది.

పుల్ల: యింతకీ అవిడ చాలా అచ్యుష్టమవుతురాలు.

[సుబ్బమ్మ ప్రవేశం]

సుబ్బ: (ఏడుస్తూ)మీ నాయనమ్మను పంపించేశావురా నాయనా! నీ కింత కష్టం వస్తుందనుకోలేదు.

రమణ: యిది పెద్ద కష్టమేమిటమ్మా! అవిడ చాలా పెద్దదైపోయింది. అందుచేత చనిపోవడం సహజం.

సుబ్బ: అవునులే! కాని నీకు ఆ పెద్దదిక్కుకూడా లేకుండా పోయిందని నా విచారం.

రమణ: ఏం చేస్తాం! ఎవరు ఎన్నాళ్లు జీవించేయోగం ఉండే అంతే.

సుబ్బ: అయితే అంత్యక్రియలు వన్నెండురోజులు యిక్కడే చేస్తావా?

విశా: యింకా ఏదీ నిశ్చయించలేదు.

సుబ్బ: ఏదో అందరం ఇక్కడేవున్నాం. నలుగురు దుడుపులు యిక్కడికి రావడానికి వీలవుతుంది. అంత్యక్రియలు యిక్కడే చేస్తే ఆ ముసలమ్మ ప్రసాదం మేమంతా తిన్నవాళ్ళమౌతాము.

రమణ: యీ వేళో లేపో ఏదో నిశ్చయిస్తాగా!

పెంక: నేనప్పుడే అందిరికి ఉత్తరాలు రాసేశాను. నువ్వవచ్చి యిక్కడే

వన్నెందు రోజులు అంత్యక్రియలు చేస్తావని. యిక్కడ చేస్తేనే మంచిదని నా నలహా:

శ్లో: వెంకటేశ్వర్లుకూడా పెద్దవాడైపోయాడు. వాటి అప్పు ప్రసాదం వాడికి ముట్టేటట్లుచూడు నాయనా! ఎంతోకాలం వాన్ని కనిపెట్టుకు చూశాడు.

సాల: మూర్తికి మాత్రం తెలియదూ యీ సంగతి. వాడేమైనా కుట్టవాడు. కనుకనా!

రమణ: అలాగే! అలోచించి చెప్తాను.

2వ రంగం

వెంక: ఏమే నుబ్బిమ్మా! మనవాడిలో అసలు యీ ఖమే కనిపించటంలేదేం. ముబ్బ: ముసలమ్మ చచ్చినందుకు పీడపడిలిందని సంతోషిస్తున్నాడేమో లోపల.

సాల: కంటినుంచి ఒక్క నీటిచుక్కైనా లేందే. యిదేం చోద్యమో!

శ్లో: ఏమో బాబు! మా కాలంలో ఎవరైనాపోతే. నిజంగా ఎంతకాలం ఏడ్చేవాళ్ళం. రెండేళ్ళదాకాపరామర్శచేయడానికి వచ్చినవాళ్ళమందూ ఏడుస్తూ ఉండేప్పటికి కళ్లుకాయలుకాచి కంటి రోగాలుకూడా వచ్చేవి.

వెం: చచ్చిన ముసలమ్మ "పోనీ మంచిది. చనిపోయింది" అనైనా ఒక ముక్కకూడా అవలేదు. "ఎవరికెంతఋణమో అంతే" అంటాడు. యిదెక్కడి వేదాంతం! యీ మాత్రం వేదాంతం మనకు తెలియ దటరా!

పోల: మనకు యీ వేదాంతం తెలియకే యిన్నాళ్లు ఏదేదాళుమా? ఏదాని వాళ్ళి నాకైనా ఏడ్చువచ్చిందిరాని. ఆ మూర్తి గారు ఒక్క-నిట్లా పు కూడా కిడువలేదు.

సుబ్బ: ఈ కలికాలంలో కనిపించే వింతల్లో యిదొకటి.

శృంగ: వెనక నాకు చిన్నతనంలో పదహారవ ఏటే ఆయన జన్మించారు. అప్పటికి నేను కాపురానికి వెళ్ళలేదు. కాని అప్పుడు నాకు జ్ఞాపకం ఉంది, నైనువంత యిచ్చాడు. ఆ తర్వాత బడేండ్లదాకా పచ్చే వెళ్ళేవాళ్ళ పరామర్శలతో విసుగెత్తి పోయిందనుకో: ఎవరైనా పరామర్శకు వస్తారే, మా అమ్మ నన్ను తాగత్రగా కూర్చోపెట్టి ఏడ్చుకునేది. చిన్న పిల్లని, నాకు ఎలా ఏడ్చువస్తుంది: పాపారణంగా వచ్చేదికాదు. ఏడ్వడానికి కొందరి నా కంట్లో తారం రాసేది మా అమ్మ అప్పుడప్పుడు. లేకపోతే ప్రక్కనుంచి సొంటిపిక్కు పెట్టేది: అప్పుడు ఏదేదాన్ని. ఎలాగైనా నల్లరు పరామర్శకు వచ్చినప్పుడు కాస్త ఏడ్వకపోతే ఎలాగ?

సుబ్బ: కాదుటమ్మా: అందులో యింటికి పెద్దది. అటువంటి నాయనమ్మ పోతే ఏడ్వకుండా వుండడం ఏమంత బాగులేదు. నాకూ ఆ మధ్య వైదవ్వం వచ్చిందా! అప్పుడు నీలాగే నాకూ పరామర్శదేయడానికి వచ్చేవారు, ఆయనపోయిన అయిదేండ్ల తర్వాత ఒకరోజు నేను భోంచేస్తూంటే మా పినతాతయ్య గుబుక్కున పరామర్శకువచ్చాడు. వచ్చి " ఏమే సుబ్బీ, నీ మొగుడు పోయాడటకదూ! " అని అన్నాడు, అమాట వినేటప్పటికి ఉలిక్కిపడ్డాను. అన్నం తింటున్నానేమో, గుబుక్కున యేడ్వబోమే హడావుడిలో, అన్నంముద్ద

గొంతుకలోపడి పైకి కిందకురాక నేనుకూడా చచ్చేటంత వస్తాంది.
చివరికి ఏడ్చాననుకో! తీరా ఏడ్వకపోతే లోకం ఏమనుకుంటుంది?
చచ్చినవాళ్ళమీద ఆనలు అభిమానమే లేదనుకోదూ లోకం?

పెంక: మా నాన్న పోయాక. ఆయిదేండ్లదాకా నేను యింటి బైటికి వెళ్ళే
వాణ్ణికాదు.

సుబ్బ: పైగా ఆ విశాలక్షిని చూడమ్మా! మొగుడు నాయనమ్మ పోయి
నందుకు 'అయ్యో' అనికూడా అనలేదు.

పుల్ల: దాని కెందుకుంటుందే ఆ ముసలిదానిమీద అభిమానం.

పెంక: ముసలిది వాళ్ళకేమీ యివ్వలేదని కాబోలు మామలు ముడుమకు
కూర్చున్నారు.

పుల్ల: అయితే వెంకటేశ్వర్లు! ముసలిది యేమీ వాళ్ళకివ్వలేదు! అంత్య
క్రియలు చేయాలంటే కాస్తాకూస్తా అవుతుందా? అదమం ఐదు
వందలైనా కావాలి అగ్నిహోత్రంలాంటి మన కుటుంబం పరపతి
నిలబెట్టాలంటే!

పెంక: రామ! రామ! ఒక్క కానీ యివ్వలేదరా! ఇవ్వడానికి దాని చగ్గర
యేముంది? ఇన్నాళ్ళు నేనేగా పోషించాను దాన్ని.

పాల: అయినా మనుమడాయను! ఒక్కరోజైనా ముసలిదాన్ని చేర
దీశాడూ! పెళ్ళిచేసుకుని పెళ్ళాన్ని తీసుకొని ఉద్యోగానికిపోయాడు
గాని. కొన్నాళ్ళు ముసలమ్మకు చాకిరీచేదామని బుద్ధిబనా పుట్టి
లేదుగా!

పుల్ల: పోనీలెద్దూ! అటువంటివాడికి ముసలిది ఏమన్నాయిచ్చినా తప్పే !

ప్రేమతో పెంపుచేసుకుని, తండ్రికిచ్చిన ఆస్తిఅంతా తండ్రి తగలె
ట్టావా! యింక కొడుకుమాత్రం తగలదెట్లుదని .నూఫ్ ఏమిటి?

సుబ్బు: మా వాగా అన్నావు పుల్లప్పా!

పెంక: అయితే అంత్యక్రియలు యక్కడ చేస్తావా పుల్లప్పా : ఒకసారి
నువ్వు కనుక్కుండు :

పుల్ల: ఇంతకీ వాకిదగ్గర వచ్చుందో లేదో యివ్వుడు.

పెంక: చొప్పువాయి. వచ్చుందో వంద రూపాయలు తెచ్చుకుంటున్నాను
నెలకే. ఆ మాత్రం నిలవ ఉండదూ?

సుబ్బు: ఏది ఏమైనా యిక్కడ వన్నెందు రోజులు అంత్య క్రియలు చేస్తే
ఆ ముసలమ్మ తరిస్తుంది. వదిమండి తనవాళ్ళనే వాళ్ళకి భోజనం
పెట్టివట్టా ఉంటుంది. మనం మాత్రం ఊరికే వస్తామా: పరామర్శ
చేయటం మన ధర్మం కాబట్టి, యీ వన్నెండు రోజులువుండి. పరా
మర్శచేసి వాళ్ళకష్టాలు పంపకొని, అంత్యక్రియలు చేయించి మరీ
మెడతాను.

పెంక: సుబ్బుమ్మా! కాస్త వాకితో చెబుమా! ఎలాగైనా కొంచెం చను
వున్న దానివిగా!

సుబ్బు: అలాగే ప్రయత్నిస్తాను. రాజే పుల్లప్పా! మనవాళ్ళని నలుగురినీ
కలుసుకువచ్చాం. (సుబ్బుమ్మ, పుల్లప్ప నిష్క్రమణ)

పాల: యిసిగో: పెంకకేళ్ళల్లు: నా వాటా నాకిస్తావా లేదా? లేకపోతే నీ
సంగతి బట్టవయలుచెయ్యనా?

పెంక: ఉండరావా! యీ వన్నెండురోజులు జరిగిపోనీ! తర్వాత నీ
వాటా నీ కిచ్చేస్తాగా!

పాల: అలా చనికిరాను, నా కా సగం పొట్టం యియ్యడలచుకున్నావా, యిప్పుడేయియ్యి. లేకపోతే....

వెంక: ఆకే గొడవపెట్టకు. ఇప్పుడు ఒక చంద చూపాయిలు తక్షణం యిస్తాను. తక్కినది యీ పన్నెండు రోజులు అయిపోయాక యిస్తాను.

పాల: అప్పుడు యిస్తావని నమ్మకమేమిటి? పైగా అప్పటికి నీ' పనికూడా తీరిపోతుంది. నేను యీ విషయం అప్పుడు ఎవరితో చెబితే ఏం వాదం?

వెం: నీకు ఆ మిగిలిన నాలుగువందల చూపాయిలు యిప్పుడు యిచ్చేస్తే యీ విషయం గురించి వాళ్ళకి చెప్పవని నమ్మకమేమిటి? నీడబ్బు నీకు దక్కిందికదా అని నన్ను బిట్టబయలుచేస్తే:

పాల: నా మీద నీ కామాత్రం నమ్మకం లేదన్నమాట!

వెంక: ఏం! నామీద నీ కామాత్రం నమ్మకంలేదూ! యీ పన్నెండురోజులు ఆగు. వాళ్ళంతా వెళ్ళిపోయాక నిశ్చింతగా మన వాటాలు మనం పంచుకోవచ్చు.

పాల: సరేలే! నిన్ను నమ్మి ఊరుకుంటున్నాను యిప్పటికి.

3వ రంగం

విశా: రామ! రామ! యిటువంటి దౌర్భాగ్యాలనుకోలేదండి మీ బంధువు లంతా!

నమ్రత: ఏమయింది?

విశా: మీ నాయనమ్మ పోయినందుకు మీరు సరిగ్గా ఏడ్వడం లేదు. మీకు అవిధమైన అధిమానమే లేదు.

రమ: ఎవరంటున్నారు ?

విశా: యింతవరకు ఆ వెంకటేశ్వర్లు వాడి పుతానీ కలిసి అంటున్నారు.

రమ: నీ కెలా తెలిసింది ?

విశా: ఆ మాత్రం గూఢచర్య చెయ్యలేకపోతే మీకు భార్యనై ఉండడం ఎందుకంటి : వాళ్లు మాట్లాడుకుంటూంటే ప్రక్కనుంచి పొంచి విన్నాను.

రమ: మంచివని చేశావులే.

Gr 9484

విశా: నన్ను చెప్పుతారెందుకు? వాళ్లు చేసినవని బాగుండేమిటి?

రమ: నేనుమాత్రం బాగుండన్నానా? ఎవరికి ఎలా ఏడ్వడం యిష్టమైతే అలా ఏడుస్తారు. అయినా నిర్యమూ బావులుచూసే నాలాంటివాడికి యిటువంటి బాధ లెక్కలేదు. అందులో మునలి మనిషిపోతే పెద్ద ఏడ్వడాలైన ఆవసరం ఏముంది? ఇంకా అయిదు ఏండ్లు నిండలేదు, అప్పుడేనల్లరికి దహన క్రియలు చేశాను. నాన్నకి, అమ్మకి, తాత య్యకు అమ్మమ్మకు. ఇది బహుశా, ఇన్ని కష్టాలు కళ్ళార చూస్తూంటే గుండె రాయి అయిపోతే, యిక కంటి నీళ్ళలా కారుతాయి! పైకి ఎంత గట్టిగా ఏడుస్తే అంత దుఃఖం ఉందనుకుంటుంది లోకం. దుఃఖం లోపల విగమింతుకునే వాళ్ళ సంగతి ఏం తెలుస్తుంది లోకానికి?

విశా: ఆ సంగతి నాకు తెలియక అన్నానుబండి! వాళ్లు యిలా అంటున్నారని చెప్పాను కాని,

రమ: నిన్ను మాత్రం ఏమంటున్నాను, అసలు సంగతి వెళ్ళబోను కున్నాను.

విశా: యీ పన్నెండు రోజులు అంత్యక్రియలు జరిగితే పడితించామని గుంపులు గుంపులుగా వస్తున్నారు మీ బంధువులంతా. మీరు పట్నంలో వందరూపాయలు సంపాదిస్తున్నారట. ఏదో యింత డబ్బుమూట మీదగ్గర ఉందని వాళ్ళ ఊహ.

రమ: పల్లెటూరివాళ్ళకు పట్నవాసాల సంగతి ఏమీ తెలుస్తుంది? పల్లెటూరిలో పదిరూపాయలతో సంసారాలు కొలకేవలం చేయగలుగుతే, పట్నాల్లో వందరూపాయలైనా కూటికి గుడ్డకి చాలవు. అయినా వాళ్ళ దృష్టిలో యీ 'వంద' అంత చాలా గొప్ప.

విశా: అయితే అంత్యక్రియల సంగతి ఏం చేదాం. మీ నాయనమ్మ అంత్యక్రియలకైనా డబ్బిచ్చి చనిపోతుందనుకున్నామే!

రమ: అదే నేనూ ఆలోచిస్తున్నాను.

విశా: మీ నాయనమ్మ పీనాసి అని చెబుతారు. చనిపోయేటప్పటికి ఒక అయిదువందలు రూపాయలైనా దాచడుటండీ! అసలు ఆ వెంకటేశ్వర్లు అమిగిలిన డబ్బుకొస్త 'గుటకాయస్వాహా'చేసి ఉంటాడండీ!

రమ: ఏం చేస్తాం: అంతామన అదృష్టం!

విశా: అలా అనకండి. యిందాక పాలయ్య వెంకటేశ్వర్లు కలిసి ఏనో గుసగుసలాడు కుంటున్నారు. పాలయ్య 'నా సగంవాటా యిస్తావా లేదా' అంటున్నాడు. వెంకటేశ్వర్లు 'యిప్పుడు వంద రూపాయలు తీసుకో. తరువాత నాల్గవందలురూపాయలు వీళ్లంతావెళ్ళేక యిస్తాను' అంటున్నాడు. 'ఇది జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే ఏదో వ్యవహారంలో

వీళ్ళిద్దరికి చెరిసగం అయిదుపంచలు హాసాయలు వాటా ఉన్నట్లు కనిపిస్తోంది.

రమ: వాళ్ళకి ఏం వ్యవహారాలున్నాయో మన తెంతుకు ఆ గొడవలు.

విశా: అది కాదు. పైగా వెంకటేశ్వర్లు 'యీ వన్నెంతురోజులు నాది నీదా' అయిన్నాడు. దీన్నిబట్టిచూస్తే మనకి సంబంధించిన విషయం ఏమన్నా ఉండేమో అని నా ఆశ్చర్యం.

రమ: మన విషయం ఏమంటుండే!

విశా: ఆ ముసలమ్మ చనిపోతూ, మీకేమైనా డబ్బు యిచ్చిందేమో అని నా అనుమానం.

రమ: అయితే యిప్పుడు మనమేం చెయ్యగలం. దేనికైనా ఋణావు ఉండాలిగా!

విశా: నాకో ఆలోచన తట్టుతోంది. ఇదిచేస్తే వెంకటేశ్వర్లు నోటిద్వారానే వస్తాయి అన్ని విషయాలు. పైగా మీ నాయనమ్మగారిపై మీకు ఆభిమానం లేదనే అవవాదుకూడా పోతుంది.

రమ: ఏమిటది?

విశా: వెంకటేశ్వర్లుకు డెయ్యాలంటే భయము, నమ్మకము, ఉందని చెప్పాడుగా నాతో ఒక సారి:

రమ: అవును.

విశా: మీరు (మెళ్ళో బంగారపు గొలుసు తీసి) యీ గొలుసు వెంకటేశ్వర్లుకు యిచ్చి ముసలమ్మ అంత్యక్రియలు చెయ్యడానికి ఏమన్నా డబ్బు అప్పు తెచ్చుని చెప్పండి, అంత్యక్రియలు యిక్కడే చేద్దామనుకుంటున్నాం అని చెప్పండి. తక్కిన విషయాలు నేను చక్క పెడతాను.

శమ: నాకేమి అర్థంకావటం లేదు నీ మాటలు.

విశా: నే చేస్తాగా అన్ని పనులు!.....ఊరుకోండి. సుబ్బమ్మవాళ్ళు వస్తున్నారు.

(సుబ్బమ్మ, పుల్లప్ప ప్రవేశం)

సు: ఏంరా, మూర్తి! అంత్యక్రియలు యిక్కడే చేస్తారా?

విశా: యిక్కడనే చేయాలను కుంటున్నాం. కానీ ఆయనకు జరూరు ఆఫీసు పనులున్నాయి. పట్నం వెళ్ళి పోవాల్సేమో అంటున్నారు.

పు: ఆఫీసు పనులు ఎప్పుడూ ఉంటాయి నాయనా. మేనుంతా పెద్దవాళ్ళ చుర్యం. ఆ ముసరిమ్మ ప్రసాదంకూడా మాకుపెడితే సంతోషిస్తాము.

విశా: అదే నేనూ చెబుతున్నాను, యిప్పుడు మాదగ్గర డబ్బు లేదు. అప్పు అడిగితే వెంకటేశ్వర్లు తన దగ్గిరకూడా ఏమీ లేదన్నాడుట. పోనీ యీ గొలుసు తాకట్టుపెట్టి ఆ వెంకటేశ్వర్లుగారు ఏమన్నా అప్పుతెస్తారేమో అని యిప్పుడే ఆయనతో అంటున్నాను.

సు: దానికేమమ్మా! యీవూరి మునసబు నడిగితే యిట్టే యిస్తాడు. అయిదువందల రూపాయలు యీ గొలుసు తాకట్టు పెడితే, తప్పకుండా చేయండి ఆపని.

పు: ఇదుగో! వెంకటేశ్వర్లు యిలాగే వస్తున్నాడు.

(వెంకటేశ్వర్లురాక)

శమ: వెంకటేశ్వర్లుగారూ! అంత్యక్రియలు యిక్కడ చేస్తేనే బాగుంటుందనుకున్నా. మీరు ఈ గొలుసు తాకట్టుపెట్టి కొత్త అప్పు తెచ్చి పెట్టికిరా యీ అంత్యక్రియలు పూర్తిచేయించిన వారవుతారు!

వెం: అంతకన్నానా నాయనా! తప్పకుండా: ఎవరినైనా పట్టాయి కష్టాలు సహాయం చెయ్యడం మానవద్దు.

విశా: (వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తుంది)

తమ: ఎండుకీ ఏడుపు: గొలుసు మళ్ళీ విడిచిస్తాగా:

భ: పర్వా లేదమ్మా: ముసలమ్మ స్వర్గంలో ఎంతో సంతోషిస్తుంది నీ ఉదారత్వానికి. సకల శుభాలు మీకు కలగాలని వీచిస్తుంది.

విశా: (గట్టిగా ఆరచి బాధతో)...ఏమో బరువు మీద పడినట్టుందంటే. ఆయ్యో. ఆయ్యో...

అందరు: ఏమిటి: ఏమిటి: (అని కంగారుగా పరివర్య చేస్తుంటారు)

విశా: (వెక్కిగా, చెయ్యిం పట్టినట్లు ఆరుస్తూ) ఏరా! వెంకటేశ్వర్లు! నేను చచ్చిపోయానుగదా అని అంత ద్రోహం చేస్తావువిరా! మహా లక్ష్మీవంటి నా మనుషురాలు మెడలోని గొలుసు తీయిస్తావుట్రా!:

వెంక: (ఆశ్చర్యంగా) ఏమిటి! యిలా మాట్లాడుతోంది యీవిడ.

విశా: నన్ను మర్చిపోయావుట్రా! అల్లాగే వుంటుంది నీ అభిమానం నా మీద! నేనురా వెంకమ్మని!

వెంక: (ఆశ్చర్యం, భయంతో) వెంకమ్మ! వెంకమ్మ....

విశా: అవునురా : అప్పుడే మర్చిపోయావుట్రా ! నీ అక్కనిరా!

పుల్ల: (దవడలు నొక్కుకుంటూ) ముసలమ్మలావుంది. రెండోనోజైనా చాటలేదు. విశాలాక్షిని పట్టుకొని కనిపించిందేం చెప్పా:

సుబ్బ: ఆయ్యో పాపం! ఇంకా గాలిరూపంలోనే ఉందన్నమాట!

పుల్ల: అంత్యక్రియలైనా కానిదే గాలిరూపం ఎలాపోతుంది:

సుబ్బ: అయినా, యింకా ఏం కోరిక లున్నాయో!

వెంక: (కంగారు, భయంతో) ఊ.... ఊ.... అయితే,

ఏళా: అయితే, గియితే ఏమిటి : నా మనమణ్ణి మోసంచేస్తావుటరా: యింకా నిన్ను నమ్మవచ్చనుకుని నీకే డబ్బుయిచ్చినందుకు యింత దగాచేస్తావా?

వెంక: దగా! నేనేం దగాచేశాను?

రమ: ఏం! సుబ్బమ్మత్తయా! [ఆశ్చర్యంతో] ముసలమ్మ పట్టుకుందా ఏమిటి మా ఆవిడను!

సుబ్బ: మరింకేమిటి నాయనా! అలాగే కనిపిస్తోంది. ఊరుకో! ఇంకా ఏమంటుందో చూదాము,

ఏళా: నేనిచ్చిన డబ్బు వాళ్లకివ్వలేదేం?

వెంక: [కంగారు, భయంతో] డబ్బు—డబ్బు...నే తీసుకోవడ మేమిటిడబ్బు....!

ఏళా: నే చచ్చిపోయానుకదా అని అబద్ధమాడుతావటరా : నీ వంశ నాశనము చేస్తారోయి! నీ కూతురు కడుపుతో వుందిగా! దాన్ని పీల్చి పిప్పిచేసేస్తారోయి! తెలియటలేదు! [వచ్చుతో] నా కోరికలు తీర్చకుండా నన్ను యింకా యిలా “గాలి” రూపంలో అట్టే పెడతావుటరా!

వెంక: (భయం, కంగారు, హడావిడితో కూడిన మోసం)

ఏళా: చెప్పు! ఆ డబ్బు ఎక్కడుంది? మనవడి కిచ్చేయి!

వెంక: ఆఆ....

పు: సు: చెప్పరా వెంకటేశ్వర్లు! ఏమన్నాడబ్బిచ్చింవా నీకు ముసలమ్మ తన మనమడికిమ్మని .

విశా: మాట్లాడలేం!...లేకపోతే నీ ఎంకనాశనం చేస్తారోయి. నిన్ను వచ్చేలోపుగా నానా యాతనలుపెట్టి పీల్చి పిప్పిచేస్తారోయి!

వెంక: వచ్చే అప్పు!...వద్దు....చెప్తాగా! యీ అంత్యక్రియలు పన్నెండు రోజుల్లో పంపకాలు, డబ్బువిషయాలు గురించి మాట్లాడకూడదని మూర్తకేమి చెప్పలేదు. ఇచ్చేపుగా నువ్వు! యిచ్చేపు డబ్బు!

పుల్ల: అయితే ఎంతయిచ్చిందిరా!

వెంక: ఒక....

సుబ్బ: సరిగాచెప్పు వెంకటేశ్వర్లు! ముసలమ్మకు కోపం తెప్పించకు!

వెంక: ఒక వెయ్యి యిచ్చింది.

విశా: ఆ....ఇచ్చానా! ఆ డబ్బు యియ్య మనవడికి.

సుబ్బ: ఆయ్యో ఎంతవని జరిగింది. పాపం! వెంకమ్మా నువ్వు అట్టే దిగుచువడకు. మేం ఉన్నాంగా! అన్నీ చక్కచెడతాము. పాపం! మా విశాలాక్షిని యింక వదిలేయి.

విశా: ఏంరా మూర్తి! కులాసాగా పున్నావా నాయనా!..... నా వని అయి పోయింది....అంత్యక్రియలు జాగ్రత్తగా చెయ్యేం నాయనా! లేక పోతే నాకు 'గాలి' చూపంపోదు.

సుమతి: అలాగే మామ్మా!

విశా: (ఆయానంతో చూతూ పడిపోతుంది) ...హీ...హీ...హీ...
దాహం...(నీరసంగా) నీళ్ళు....నీళ్ళు...

పుల్ల: కొండెం మంచినీళ్ళు తెండ్రా పాపం!

వెంక: పొరపాటయిందిరా నాయనా: 125^వ జాలు చాతేక, నీకా డబ్బు
యిద్దామనుకున్నాను. యీ కష్టకాలంలో పంపకాలు, డబ్బు విష-
యాలు మాట్లాడకూడదుకదూ! అందుచేత నీకా డబ్బు యివ్వలేదు.

రమణ: పోనీలెండి. దానికేం.

వెంక: ఇంక యీ గొలుసు యెందుకు? విశాలాక్షికిచ్చేయి. నీ డబ్బు
యివ్వుదే యిస్తాను. [నిష్క్రమణ]

పుల్ల: పాపం! మనమడంలే ముసలమ్మకు యెంత అభిమానమో, యిట్టే
కనిపించింది.

సుబ్బ: కాదులే! దానికి మాత్రం తెలియదూ! మనమడు అంత్యక్రియలు
చెయ్యాలని అభిమానంగా యిక్కడకు వచ్చాడని.

పుల్ల: మూర్తికి ముసలమ్మ మరణంవల్ల యెంత దుఃఖం, అభిమానం లేక
పోతే, ముసలమ్మ విశాలాక్షిని పట్టుకొని యిలా కనిపిస్తుంది ?

సుబ్బ: కాదు మరీ! మనమంతా ఏమిటో అనుకున్నాం గానీ!

పుల్ల: మూర్తి! కొంచెం దాని దగ్గరవుండి నాల్గూ కావలసినవి చూడు
నాయనా!.... ముసలమ్మ అంత్యక్రియలు యిక్కడే చేస్తావుగా!

రమణ: ఇక్కడే చెయ్యాలని వుంది.

పు:సు: ఘేం ఆలా వెళ్ళి, మళ్ళీ వస్తాము. [నిష్క్రమణ]

రమణ: మహబలేశని చేశావే!...వాడు యిట్టే భయపడి సంగతిచెప్పేశాడే!

చిశా: మరేమిటనుకున్నాడు. లేకపోతే మనకు రావాలిసిన డబ్బు, వాడు
దొంగిలించడం ఏం న్యాయమండీ!

రమణ: ఎలాగైనా నీది చదువుకున్న తెలివితేటల బుర్ర.

4వ పాఠం

పాల: ఏం వెంకటేశ్వర్లు: ఆ దబ్బు అంతా మూర్తికి యిచ్చేశావుట!

వెంక: ఏం చేస్తారా: ఆ ముసలమ్మ విశాలాక్షిని పట్టుకుని కనిపించి 'నీ వంశ నాశనం చేస్తాను, చాక్కిదబ్బు యివ్వకపోతే' అని బెదిరించిందిరా:

పాల: చచ్చిన మనిషి బెదిరిస్తేమాత్రం ఏం చెయ్యగలను:

వెంక: బాబోయి: అలామాత్రం అనకు. ఎంతమంది చచ్చిపోయి దెయ్యాలయి, వంశాలు పీకిపీకి పీల్చి పిప్పిచేశారు: నాకు ఉన్నదే ఒక్క కూతురు. దాన్ని చంపితే నేనేం చేశేది. పైగా యిప్పటిదాకా నం పాదించిన దబ్బు ఎవరికిచ్చేది: అందుచేత, అలోచించి, యీ గొడవ నాకెందుకని, వాడి మొహాన పారేశాను ఆ వెయ్యి రూపాయలు. అవలే ఆ ముసలిది సీనా. దాని కోరికలు తీరకపోతే, బ్రహ్మరాక్షసిగా మారి, పీకుతుండేమో, అని నా భయం.

పాల: ఆయితే నా వాటా పోయిందన్నమాటేనా:

వెంక: నేనేం చెయ్యగలను: నన్ను అనవసరంగా యంతకాలం 'నీసంగతి బయట వెడతా' అని బెదిరించినందుకు నీ కిది తగ్గిన ఫలితం.... యిప్పుడు యీ దబ్బు నీకూ నాకూ కూడ దక్కలేదు.

పాల: నీకేం! ముసలమ్మ చాకిరీపేరుతో దాని దబ్బంతా నువ్వే తినేపే వాడవుగా యిన్నాళ్ళు! ఎటొచ్చి నాకేనవ్వం.

[పుల్లప్ప, సుబ్బమ్మ ప్రవేశం]

పుల్ల: ఇంక నేనెందుకు? వెంకటేశ్వర్లు: యింటికి వెడతాను. అంత్య

క్రియలు యిలా ముగుస్తాయనుకోలేదు. మన బంధువులంతా యింటికి పోతున్నారు.

పాల: ఏం! అలా అంటున్నావు పుల్లప్పా!

పుల్ల: మూర్తి వెళ్ళిపోయాడుగా! పట్నంనుంచి వాళ్ళ అఫీసువాళ్ళు తెలిగ్రాం యిచ్చేరుట జరూరుపనుచున్నాయి రమ్మని. అందుచేత మూర్తి, విశాలాక్షి, పట్నం వెళ్ళిపోయారు అక్కడే ముసలమ్మకు అంత్యక్రియలు చేస్తామని.

పాల: తెలిగ్రాం, యిప్పుడు తెలిగ్రాం ఎక్కడినుంచి వచ్చింది? మూర్తి యీ పన్నెండురోజులు నెలపుపెట్టినన్నాడుగా. ఇది అంతా విశాలాక్షిమాయ. ఇక్కడ అంత్యక్రియలుచేస్తే మనమంతా తినిపోతామని వాళ్ళభయం. అబ్బో! ఆ అమ్మాయి చదువుకున్న పిల్లర్రా!

సుబ్బ: ఏది ఏమయితేనేం! నాకు ముసలమ్మ ప్రసాదం దొరికేమోగంలేదు దీనికోసం, ఖర్చులు పెట్టుకొని పట్నందాకా ఎవరు వెళ్ళగలరు?

పుల్ల: వెంకటేశ్వర్లు! ఒక్క ఐదు రూపాయలుంటే యివ్వరా! యీ పూరు వస్తోంటే, రైల్వో నా కొంగుముడి ఎవరో కత్తిరించేశారు. ముప్పయి రూపాయలు పోయాయి. తిరిగి యింటికి వెళ్ళడానికి ఒక్క పైసకూడ లేదు నా దగ్గర.

వెంక: పాపం! నేనేం చెయ్యగలను పుల్లప్పా! నా దగ్గరకూడా ఒక్కపైస లేదు.

పుల్ల: యింటికి వెళ్ళేక పంపించేస్తా.

వెంక: నువ్వు పంపించవనికాదు. నా దగ్గర డబ్బులేదంటున్నానా!

పుల్ల: సరే....యింక ఎవరినైనా అడగాలి.

పు:సు:పా: పెళ్ళివస్తాం. వెంకటేశ్వర్లు.

[పాలయ్య, పుల్లవ్వు, సుబ్బయ్య నిష్క్రమణ]

వెంక: మంచిది...యీ పరామర్శకు వచ్చేవాళ్ళకి పెట్టుబడికూడా నేనెక్కడ పెట్టిగలను? అనలు నాకేమైనా లాభముంటేగా! మురళిమ్మ చనిపోయేటప్పుడు పాలయ్య ఒక్కడేకదా దగ్గర వున్నాడు. వాడికి సగం వాటా ఇస్తే, తక్కిన ఐదువందల రూపాయలైనా నాకు వక్కురాయనుకున్నాను. ముసలిది ఇంకా ఇలా చెయ్యమై కనిపిస్తుందని నాకేం తెలుసు...లేకపోతే ఆ పాలయ్యగాడు అన్నట్లు. కొంపదీసి, చెయ్యంపట్టడంకూడా విశాలాక్షి మాయకాడుగదా! ... అయినా ఇప్పుడేం చెయ్యగలను!!!

తీరుగుబాటు

పాత్రలు :

1. నత్యం :
 2. రామశర్మ :
 3. సరళ :
 4. కనకమ్మ :
 5. కాంతమ్మ :
 6. ఆచారి :
- } బావి మురుగులు
- రామశర్మ శర్మ
- రామశర్మ తల్లి
- నత్యం తల్లి
- రామశర్మకు పొరుగింటి స్నేహితుడు!

1వ రంగం

[తుపాను.... గారితొడ—కప్పుల బెకబెకలు - మారంనుంచి నక్కల కూతలు]

సరళ: (వెక్కివెక్కి ఎదురులు)

రామ: (రొద్రంగా) వెళ్ళు, ఇంక నా గుమ్మం తొక్కుకు. పో. మీ ఆమ్మ వెనకాల పో! నా మామకు ఎదురుచెప్పేదాక్కో నా కక్కరలేదు. నీ సామానులు గిరగిరి త్రిప్పి ఆవతల పారవేస్తా. (పెద్దెలచప్పుళ్ళు) తక్షణం పో. పో, నా గుమ్మం (తొక్కుకు)

సరళ: (దుఃఖంతో) నేనేంపాపం చేశానని నన్ను పొమ్మంటారు? చేతిలో కానిలేక యిబ్బందిపడుతున్న యీ చరిత్రపు రోజుల్లో, యిప్పుడు సీసీమాకి వెళ్ళడమెందుకన్నాను. మీకు వెళ్ళాలని వుంటే ఒక్క రిసీ వెళ్ళమన్నాను. దబ్బు ఇచ్చి ఏమిటకని. దానికోసం యింత రాధాంతంచేస్తారా! యీ తుపానులో నిశేధంలో ఎక్కడికి పొమ్మంటారు మమ్మని!

రామ: (అరుస్తూ) నా కదంతా తెలియదు. నా మనస్సుకు శాంతిలేకుండా చేసి పీడించే రాక్షసిని నువ్వు. తక్షణం ఫోఫోఫో !

సత్యం: (కోపంగా) ఫోఫో. అంటూంటే నీ గుమ్మంలో ఒక్క షణం వుండేవాళ్ళం గాము. దనూకి సరదాగా రమ్మని పాక్కులాడితే నీ గుమ్మంలోకి వచ్చాము. మాకూ ఆత్మగౌరవం వుంది. నీగుమ్మంలో పడిగాపులు పడే అవసరం మాకు లేదు. ...రా చెల్లాయి! నిత్యం గృహకల్లోలాలు పెంచి, చావగొట్టి చెవులుమూసే యిటువంటి భర్తతో కాపురంచేసేకన్న గంగలో దిగి చచ్చే మంచిది.

కన: ఎంతంత మాటలంటున్నావురా ! చూశావా శాంతం ! నీ కొడుకు పొగరు: (ఏడుస్తూ).....నా కొడుకును మీరంతా నాశనం చేస్తున్నారోయి: నా కొడుకును నవ్వులపాలు చేస్తున్నారోయి:

(గగ్గోలు)

శాంత: (శాంతంగా) ఒరే సత్యం. నువ్వువూరుకో శర్మ! యీ అర్చరాత్రి హోరుగాలిలో ఎక్కడికిపోతాం. కొంచెం శాంతించు. పిల్లమాత్రం ఏ మాటలు అన్నదని మమ్మలిని అందరిని యింట్లోంచి పొమ్మంటావు! తెల్లవారగానే మేము పోతాం. పిల్ల నీతో కాపురం చెయ్యవలసినది. దాన్నికూడా పొమ్మంటే ఎక్కడకు పోతుంది.

రామ: గంగలో దిగమనండి. నేను దీనితో కాపురం చెయ్యలేను. ఇది నా యింట్లో ఒక్క షణం వుండడానికి వీలులేదు. భర్తనయ్యాక రెండు చెబ్బలువేసే ఆధికారం లేదా నాకు! అందుకోసమని ప్రపంచానికి తెలిసేటట్లు గొల్లుమని ఏడస్తుందా!..... ఈ నాటితో దీనికి నాకు వంబందాలు ఆఖరు!

నర: (వెక్కివెక్కి ఏడుపు)

సత్య: హూ! రెండు దెబ్బలు వేసేదాట! ఒక్క హాసమయ్యేటట్లు దావ గొడుతుంటే, మేము అడ్డుపెట్టినందుకు ఈ ఉక్రోశం. భార్యను దావగొట్టడం పురుషుడచేసే ఘనకార్యం కాదు.

రామ: చాల్లేవోయి! నువ్వు పెద్ద భువనాధ్యక్షుని చేకాపు! నీ పెళ్ళాంవచ్చాక నువ్వు కొట్టకుండా వుంటే నే చూస్తాగా: (ఆటంపు) పొండి. తక్షణం నా యిల్లాంచీ పొండి. పొండి.

నర: (వెక్కివెక్కి ఏడుపు)

తన: ఒకే నరకా! యిలారా.

నర: అత్తయ్యా! నీ పాదాలు వట్టుకు బ్రతిమాలుతా: నే నెక్కడికి పోయేది. నేను యీ యిల్లోనే ఉండవలసిన దానిని.

కన: చాల్లే. నీ లాంటి గయ్యా! పోదరిని ఎక్కడా చూడలేదు. వాడిని చీటికి మాటికి యిలా వేదించుకు చింటూంటే వాడు బ్రతకాలా!

(నగలు చప్పుడు)

కాంత: అదేమిటమ్మా! మంగళవారప్పుడు కాపురంచేసే పిల్లమెళ్ళో నగలు తీసేస్తావు.

కన: మీరేం తక్కువ వాళ్ళుటమ్మా! తినడానికి టికాజాలేనివాళ్ళు. దీనిని నగలుతో వదిలితే, యిది అమ్ముకు తినకుండా వుంటారా!

సత్యం: అత్తయ్యా! మాటలు జాగ్రత్తగా రానీ. మేమూ ఒకప్పుడు ఆస్తి వదులమే. మాకు దిక్కులేక, మీ భోగభాగ్యాలు ఆశించి పిల్లనివ్వ లేదు. పిల్లనివ్వకపోతే విషంత్రాగి చస్తావని పెళ్ళిచేసుకున్నాడు నీ కొడుకు.

కన: అ... పొగరు మోతులు ఎలా పడితే అలా వాగుతారు.

రామ: ఇదిగో చెబుతున్నాను. తక్షణం యింట్లోంచి పొండి.. పొండి, పొండి మీరంతా.

సర: ఏనుండీ! నా మీద జాలిలేదా: (ఏడుస్తుంది)

రామ: పో! గయ్యాకి పీనుగు! పో!

ఆచారి: శర్మగానూ! మీ ప్రవర్తన వాగులేదు, ఆ అమ్మాయి, మీ అత్తగారు యీ అర్ధరాత్రి తుపానులో ఎక్కడికి పోతారు.

రామ: చాల్లేవయ్యా! నువ్వు పెద్ద ఉడ్డిగారిలా తీర్పు చెప్పవచ్చావు !!

కన: పోవే! ఇంకా యిక్కడే వున్నావు! పో!

రామ: పొండి. శనిగ్రహాలు నా యింటినుంచి పొండి. పొండి.

[తాపు భక్తన మూసినచప్పుడు]

ఆచారి: కాంతమ్మగారు! యీ రాత్రికి మా యింట్లో వుండండి. తెల్లవారేక మీరు మీవూరు భద్రంగా వెళ్ళే ఏర్పాటు చేస్తాను.... (జాలిగా) నాలుగేండ్లక్రితం మా అమ్మాయిని కూడా యిలాగే వెళ్ళగొట్టాడు నా అల్లుడు, యిప్పటికి ఆమె సుసారం జాగువడలేదు.

సర: అమ్మా!... అమ్మా! (ఏడ్చు)

కాంత: ఏం చెయ్యగలను తల్లీ! నా కడుపున పుట్టినందుకు నీ కిన్ని కష్టాలు వచ్చాయి.

నత్య: (కోపంగా) నీ కడుపున పుట్టినందుకుగాను. నువ్వు చేతులారా చేసిన పెళ్ళివలితం.

ఆచారి: నత్యంగారు! కొంచెం శాంతించండి. గృహకలహాలు నిత్యమూ

పుండిపోవు. క్రమంగా అవె సద్దుకుంటాయి.

సత్య: చెల్లెలు కూపురానికి వెళ్ళిన ఐదు సంవత్సరాలనుంచి చూస్తున్నాను. ఈ కర్కోటకుడు చెల్లెలిని యమయాతనలు పెడుతున్నాడు. ఇటు వంటి దుర్బర సంసారజీవితాలు గడిపే ఐదులు పెళ్ళిళ్ళుమాని ఒంట పగా బ్రతకడం మేలు.

[గుసగుసలు]

తన: ఒరే! దాన్ని పొమ్మన్నావు; అది యింక రాదేమో!

రామ: ఎవరికోసం వస్తుందే. దాని సంగతి పూర్తిగా తెలుసు నాకు, తిరిగి నా కాళ్ళవగ్గరికి వస్తుంది. అంతగా రాకపోతే, అది వెళ్ళిపోయే టప్పుడు తిరిగి పిలుస్తాగా! [తుపాను తీవ్రత హెచ్చుతుంది] మర్నాడు:

[ఈచరగాలి...కోడికూత....బందివప్పుడు]

ఆచారి: ఎక్కండి బండి. యింకో గంటలో రైలు వస్తుంది.

సర: అమ్మా....[ఏడుస్తూ] నా గతి యింతేనా!

సత్య: ఇంటికి పోదాం రా చెల్లాయి! ఎన్నాళ్లు వడతావు యీ బాధలు. నీ భర్తకే నువ్వు కావలినై అతనే వచ్చి నిన్ను తీసుకు వెడతాడు.

రామ: [కటుపుగా] సరళా:

సర: [సంతోషంతో] అమ్మా! ఆయన పిలుస్తున్నాను. వస్తా.

[పాదాల చప్పుడు]

రామ: వెళ్ళిపోతున్నావా?

సర: లేదండి. మిమ్ములిని విడిచి ఎక్కడికి వెళ్ళను.

రామ: నువ్వు వెళ్ళకు. మీ అమ్మను, అన్నయ్యను పొమ్మను. వాళ్లు
యిక్కడ ఉండడానికి పీలులేదు.

సర: పోనీలేండి వాళ్ళు వెళ్ళిపోతారు.....అమ్మా! మీరు వెళ్ళండి. నేను
రాను.

సత్య: చెల్లాయి! నా మాట విను: వచ్చేయి! మేము వెళ్ళిపోయాక ఆతను
మళ్ళీ నిన్ను చావడానుతాడు.

సర: నేను రాను మీరు వెళ్ళండి

కాంత: బండి ఎక్కు సత్యం. వాళ్ళిద్దరూ సుఖంగావుంటే అంతేచాలు

[బండి కదలిన చప్పుడు]

కన: ఏమే గయ్యా! మళ్ళీవచ్చావు యింట్లోకి!

సర: ఆయనే రమ్మన్నారు అత్తయ్యా!

కన: వాడు రమ్మన్నాడూ! వాడెవడే రమ్మనడానికి!.....అంటే నువ్వు
రాడలుచుకోలేదన్నమాట!...—అసి, శిఖండి! ఎంతకైనా తగిన
దానవే!

సర: నన్ను అలా అంటారెందు కత్తయ్యా!

కన: అల్లాగయితే నేనే ఎంతకైనా తగినదానంటావా!...ఒరే చూశావా
దీని మాటలు, (ఏడుస్తూ)....నేను ఎంతకైనా తగుచునట!
గయ్యాశిదానినట!!

రామ: సరళా! (ఆరుస్తూ) ఏమిటి ఆ వాగుడు!

సర: నేనేమీ అనలేదండి.

కన: అబద్ధాలు అడతావెందుకూ!

వామ: నీకు లగిరిన చెబ్బలు చాలలేదు! నిన్ను చంపేస్తాను, నరికేస్తాను.
నీ దిక్కున్నచోట చెప్పుకో: (అరుస్తూ బడితితో బాడిన వప్పుడు)

నర: (ఏడుస్తూ) నేనేమనలేదండి.... (చెబ్బలు)....నన్ను రక్షించండి.
మీ పాదాలు పట్టుకుంటా: (చెబ్బలు)....వాదోయి!...అయ్యోయి!
....నే...ను... ఏమీ...అనలేదండి.... (ఏడుపు వెక్కిరి-వెక్కిరి)

[ఈదరగాలి రేగుతుంటుంది. వాన....ఉరుములు]

2వ రంగం

[నెలరోజుల రవాత]

కాంత: సత్యం! అమ్మాయికి పైపాయిదు జ్వరం చాలా తీవ్రంగా వుంది.
వాళ్లు దాన్ని తిన్నగా చూస్తూన్న నమ్మకం నాకులేదు. మనం
కూడా ఆ వూరు వెదదాంకద.

సత్య: ఎందుకమ్మా! అక్కడికి వెళ్ళడం. మనలివి ముంట్లోంచి పొమ్మ
న్నాక ఏ మొహం పెట్టుకుని వాళ్ళగుమ్మం తొక్కరాం.

కాంత: పిల్లని యిచ్చుకున్న వాళ్ళం మనకి తప్పరుండా:

సత్య: మనం వెళ్ళి చెల్లాయికి ఏ పేచా చెయ్యలేము, వాళ్ళు మనలివి మట్లా
యిట్లోంచి గెంతుస్తే, చెల్లాయి బాధపడుతుంది. దాని జ్వరం
ఎక్కువవుతుంది. మనం అక్కడికి వెళ్ళడం మంచి పని కాదు.

కాంత: అమ్మాయి పైపాయిదు జ్వరంతో బాధపడుతుంటే నాకేమీ తోచ
టంలేదు. కడుపు దుఃఖంతో తరుక్కుపోతుంది. నెల్లాళ్ళు గడి
చినా జ్వరం తగ్గలేదు. ఏమౌతుందో!

సత్య: ఆనాడు చెల్లెలిని మనవెంట తీసుకురమ్మంటే సువ్వు ఒప్పుకు
న్నావా అమ్మా! ఈ నాడు విచారిస్తే ప్రయోజనమేమిటి? ఒంట్లో

నిముకలు లేకుండా వచ్చడిచేస్తూంటే ఏ శరీరం ఆరోగ్యంగా
వుంటుంది? ప్రైఫాయిడు వచ్చిందంటే రామా!

కాంత: ఇంతంత అఘాయిత్యాలు జరుగుతాయని నేనుమాత్రం కలగన్నానా
దాటు! మేనరికం యిస్తే. స్వర్గం వస్తుందంటానీ పిల్లనిచ్చి వాడికి
పెళ్ళిచేయించాను మీ నాన్న పెద్దయినా.

సత్య: అయితే మనకు నరకం చూపిస్తున్నాడు మీ అల్లుడు.

కాంత: సిరిసంపదిలగురించి అలోచించలేదు. పునర్వసు నక్షత్రాన పుట్టిన
పురుగుతైనా అన్నం దొరకకపోదనే మాటనమ్మి. మీ నాన్నను
వప్పించి పెళ్ళిచేయించాను, కోపిష్టివాడని తెలిసినా, గుఱం మూల
తుందని ప్రమించాను. పిల్లను చాచగొట్టి, దాని జీవితం యిలా
భగ్నం చేస్తాడనుకోలేదు.

సత్య: అమ్మా విచారించి ఏ లాభం. వన్నడుగులే చెల్లెలు చనిపోతేనే
మంచిది. దుఃఖభారమై, నిత్యమూ చావుచెట్టలు తెంటూ, యమ
యాతనతోగూడిన సంకుచిత సంసార జీవితం కంటే, ఒకనాటి
ప్రాణాలుపోతే మంచిది. నిత్యమూ చస్తూ బ్రతికేజీవికన్న చచ్చిన
జీవి మేలు. ఆ నాటితో ఆ జీవికి కడగండ్లు అంతమౌతాయి.

కాంత: అంతంత మాటలు అనకు నాయనా! అమ్మాయి బ్రతికిబట్టగట్టాలని
నా ప్రార్థన.

సత్య: అది బ్రతికిన తర్వాతకూడా ఆ కర్మోటకుడిచేతిలోనే బ్రతకాలిగా!
ఇంక దానికి సుఖమెక్కడివి? మళ్ళీ అతలా చావడాదడం, ఆమెకు
రోగం రావడం పరిపాటైపోతుంది.

కాంత: అయితే చెల్లెల్ని చూడడానికి రావా?

సత్య: (గడ్గదికంగా ఏడుస్తూ) జమించు. అమ్మా! నేను రాలేను. పైపా
యిడు జ్వరం ఆమె జీవితానికి భరతవాక్యంపాడి, ఆమె కష్టాలు
కడతీర్చాలని నేను వైచాన్ని పార్శ్వమన్నాను
కాంత: అల్లా అనకు సత్యం! సరే నేనొక్కరైనే అమ్మాయిని చూసి
వస్తాను.

3వ రంగం

[సరిక ఆరోగ్యం బాగుపడింది, రెండు సంవత్సరాలు గడిచాయి.
బండి చప్పుడు.]

సర: (ఏడుస్తూ) అమ్మా!....అమ్మా!....వచ్చావా అమ్మా!

కాంత: ఏకదకమ్మా!...అన్నీ విన్నాను.

సర: పిలాగమ్మా! యీ జీవితం భరించడం.

కాంత: వాదనకు తిరిగి. కష్టాలు కలకాలంవుండవు...యీ రెండు నెలలు
ఒక్కరైపు యిక్కడ పెంచుకున్నావు? మా చిగ్గరికివస్తే మాతో
పాటే కలో గంతో తాగేదానవుగా!

సర: (గడ్గదికంగా) అమ్మా! మీరే వాటయ్యమీద ఆధారపడి. జీవితాలు
పెనపినగండంగా గడుపుకుంటుంటే, నాధారంకూడా ఎంచుకుమీకు!
...అయినా యిన్నాళ్ళదాకా ఆయన తిరిగివస్తానని ఆశించాను....
యింట్లోవున్న డబ్బుతో కొన్నాళ్లు తిని, కొన్నాళ్లు తినక, ఏలాగో
కాలక్షేపం చేశాను.

కాంత: మీ యింట్లోకి ఆవారిగారు మా పూరువచ్చినప్పుడు యీ
సంగతి తెలిసింది. ఒక్క పుత్తరంకూడా వ్రాయకపోయావా తల్లీ!

పర: మీకు తెలిస్తేమాత్రం ఏం చెయ్యగలరమ్మా! ఇవంతా నా పాపఫలం.
.... అత్తయ్య చనిపోతూ, నన్ను పెట్టిన కష్టాలకు పశ్చాత్తాపపడింది
రెండు నెలల వక్షవాతంలో. నే చేసిన చాకిరికి సంతోషించి, నన్ను
జాగ్రత్తగా చూడమని, అత్తయ్య ఆయనకు చెప్పింది. రోజులు
మారి సుఖంగా వుంటామనుకున్నాను..... ఒకనాడు సాయంత్రం,
నన్ను తనలో బయటికి పికారు రమ్మన్నారు..... ఈ పల్లెటూర్లో,
చేలగల్గిపై కురుకుతూ పికారు చేస్తుండే, నల్లరూ మాలేసి చూసి
నవ్వుతారని సిగ్గుపడి, అది మంచిపని కావన్నాను.... అంతే....
ఆయనకు కోపంచచ్చింది. నన్ను చావ గొట్టాని. మర్నాడు
బ్రౌడ్లన్న యింట్లోంచి బయటికి వెళ్ళారు..... యిప్పటికి రెండు
నెలలయింది. ఇంకా రాలేదు.

పత్నీ: అలాని మనస్తత్వం ఎవరికి అర్థం? లేకమైనా లౌకికజ్ఞానంలేని
మూర్ఖులలా వున్నాడు.

కాంత: మన యింటికి పదమ్మా! యిక్కడ ఒకరైపు వుండి ఏంచెయ్య
గలవు?

పర: ఒక్కరైనే వుంటాను. చనిపోతే ఏనాడైనా, నా శవం ఆయన
యిక్కడే చూడాలి.

పత్నీ: హా! ఆయనకు తగ్గ వెళ్ళాం. ఆయన మూర్ఖుడు. ఈనిద మొండి.
చచ్చి ఎవరిని సాధిస్తావు! కష్టాలవరంపరలో ఆత్మహత్య చేసుకునే
దానికన్న, కష్టాల నెదుర్కొని జీవితం సక్రమంగా దిద్దుకోడం
మంచిది.

కాంత: పరే నీ యిష్టమే కావయ్యి..... కొంతకాలం ఓపికపడితే అతనే
జాగుపడతాడు.

సత్య: నాన్నకు నీకు ఆసురాగమైన దాంపత్య బీజితం గడిచింది కనుక, నువ్వు ఎన్ని నీతులైనా చెప్పినావు కూతురుకు:— మా ఆల్లుడు బాగుపడతాడని నీ ఆశ. వాడు జన్మలో బాగుపడవని నేను ధంకా బజాయించి చెబుతున్నాను.—నువ్వు చేయించిన ఒక్కపెళ్ళి యీ విధంగా పరిణమించింది.

కాంత: సత్యం! ఎందుకు నన్ను అన్నిమాటలాంటివి చేసిన పెండ్లి యివ్వడు చెడగొట్టలేము. ఈ పరిస్థితులు చూస్తూంటే నాకు బాధగానే వుంది. మీ నాన్న యీ విషయం గురించే మనోవిచారంతో కృశించారు ఆయన చివరి రోజుల్లో.

సత్య: (గద్గదంగా) ఉద్రేకంతగక అన్నానమ్మా యీ మాటలు క్షమించు.

కాంత: అమ్మాయి: నువ్వు యిక్కడె వుండవలచుకుంటే నీ యిష్టం. కాని యీ దమ్ము తీసుకుని వాడుకో. ఆల్లుడు తిరిగి వచ్చాక తిరిగి ఒక పుత్తరం వ్రాయి

కాంతమ్మగారికి వసుస్కారములు:—

మీ అమ్మాయి మొన్న నూతిలోపడి ఆత్మహత్య చేసుకోబోయింది, మేము పైకి తీసి రక్షించాము. ప్రస్తుతం ఆమె మా యింట్లో వున్నది, మీ ఆల్లుడు రామశర్మ మూడు నెలలు గడిచినా యింకా రాలేదు. ఇక్కడి పరిస్థితులు యివి. మీరు మీ అమ్మాయిని తీసుకు వెళ్ళి సంరక్షించుకుంటే బాగుంటుంది.

ఇట్లు

ఆచారీ

కాంత: సత్యం! చూశావా యీ పుత్తరం.

సత్య! ఆ (రా.ద్రం.గా) అన్నీ చూస్తున్నాను. చూసి చూసి కుమిలి కుమిలి
చస్తున్నాను.

[ఒక సంవత్సరం గడిచింది. గుడిగంటలు. పూరి జగన్నాథ
స్వామి ఆలయం]

రామ: (పిచ్చిగా) తండ్రీ! జగన్నాథస్వామి! ఒక ఏడాది నీ సేవచేశాను.
గెడ్డలు, మిసాలపెంచి, కాషాయవస్త్రాలుగట్టి సన్యాసినై పోయాను
నీ చివ్యప్రసాదం భక్షించాను..... ఇంతా ఎందుకు మనశ్శాంతి
కోసం.... ఇంక వెళ్ళి సంసారయాత్ర చేస్తాను.... నా కెందుకు
కోపం వస్తుందో నాకే తెలియదు. కోపం వచ్చినప్పుడు నా బాధ్యను
చావడానినా. ఆమె మీద నాకు అపారమైన ప్రేమ. ... దాన్ని ఒక
రైను విడిచి వచ్చాను. అది నా తప్పే! కాని దానికేం ఎంతోమంది
పున్నారు సంరక్షించడానికి. నాకే ఎవరూ లేరు. నీవే నాకుదిక్కు
జగన్నాథస్వామీ! పెరిపు. నమస్తే!

(రైలుకూత)

రామ: అత్తయ్యా!.... అత్తయ్యా! నేను వచ్చాను.

కాంత: (బాధగా) దేశయాత్ర పూర్తి అయ్యాయా.

రామ: ఊమించు. అత్తయ్యా! ఆనాడు ఏదో కోపం వచ్చి వెళ్ళిపోయాను.
మళ్ళి వచ్చానుగా! సరళ అంటే నాకు అపారమైన ప్రేమ. నీకు
తెలియనిదేముంది. నేను చుట్టూ కాపురంచేసుకు బాగుపడతా.

కాంత: సరే నాయనా! నీ యిష్టం. మీ యిద్దరు సుఖంగా ఉండడమే నాకు
కావలసినది.

సత్య: అల్లుడు దేశయాత్రలుచేసి వచ్చాడు. అత్తగారు ఉబ్బిపోయింది. ఇటువంటివాడు తిన్నగా కాపురం చేస్తాడని జ్ఞానమున్నవాడెవడూ అనుకోడు.

రామ: బావా: నా మీద నీ కెందుకంతకోపం.

సత్య: ఇది కోపంగాదు, నిజం మాట్లాడుతున్నాను. నువ్వు యీ జన్మలో బాగుపడవు. నువ్వు నీ దారిని వెళ్ళు. నా చెల్లెలిని పంపించను.

రామ: చూశావా అత్తయ్యా.... నేను సరళతో మాట్లాడుతాను.....సరళ :

సర: ఏమండీ:

రామ: నీన్ను పొరపాటున కోపంవచ్చి కొట్టేశాను...మనం మళ్ళీ కాపురం చేసుకుందాం.

సత్య: పొరపాటున కోపం వచ్చిందట! పిచ్చికోపం నీ అలివాటని చెప్పుకోరాదు!

రామ: ఏమంటావు సరళా! నీ పాదాలు పట్టుకుంటాను.

సర: తప్పు. (బాధగా) అంత మాట అనకండి. వదండి మనవూరు వెడదాం.

సత్య: (కోపంగా) చెల్లాయి!

సర: నువ్వు ఊయకో అన్నయ్యా యీ సారికి.

కాంత: సత్యం! ఆగ్రహం తగ్గించుకో. ఆడపిల్ల నిచ్చుకున్నవాళ్ళం చాలా మర్యాదగా పంచరించాలి.

[మూడు సంవత్సరాల తర్వాత]

రామ: నాకెందుకు కోపం వస్తుందో నాకే తెలియదు. ఒక్కొక్కసారి ఆ కోపంలో నానా మాటలూ అంటాను.... సరళను చెయ్యి విరిగేబట్టా

కొట్టాను. భార్యాభర్తలనుయ్యక కొట్టుకుంటాం. తిట్టుకుంటాం. మధ్యన మా అత్తగారి బాళ్ళకెందుకూ నా గొడవలు.....మా పిన మామ మరీ రోపిష్టి....నన్ను తన యింట్లోంచి పొమ్మన్నాడు. నా పెళ్ళాన్ని వుండమన్నాడు... అయిపోయిందేదో అయిపోయింది. తిరుపతి వెంకటేశ్వరస్వామి: క్రిందటి రెండేండ్లు నీ సేవచేశాను. నా మహాశాంతికోసం....నన్ను రక్షించు....నా కాపురంనిలబెట్టు.... యీ మద్రాసు పట్టణంలో ఎక్కడని వెదకను:

రామ: బావా! నమస్కారం. తిరిగి తిరిగి యిన్నాళ్ళకు నిన్ను చూడగలిగాను.

వత్స: (రొద్రింగ్) ఎందుకు వచ్చావు యిక్కడికి? నిన్ను ఎవరు రమ్మన్నారు.

రామ: బావా! నన్ను ఒకరు రమ్మనేడేమిటి? సరళ యిక్కడ వుండికమ్మా, తీసుకు వెడదామని వచ్చా!

వత్స: రెండు సంవత్సరాలయినాక నీ భార్య జ్ఞప్తికి వచ్చింది. మా సంసారం ఏనాడో నాశనమయింది. మేము బ్రతికిలేము. చచ్చివున్నాం. నీ దారిన నీవు వెళ్లు.

రామ: ఆలా అంటావేమిట బావా!

వత్స: అవును. నా కుటుంబ ప్రతిష్ఠ నాశనం చేశావు. నీ మొహం నేను చూడదలుచుకోలేదు. ఈ యింట్లో నీకు స్థానంలేదు.

రామ: నా బాధని నీకెంత తెలుస్తాయి. హైదరాబాదు, కలకత్తా. మధుర.

తిరువత, పొందాయి, రిస్క్ చెప్పింది తెలిగాను. ఇన్నాళ్ళకు యిక్కడకు వస్తే నన్ను పొమ్మంటావా? వావా!

సత్య: (రాద్రంగా) ఈ దేశయాత్రలు చెప్పుమని ఎవరు చెప్పారు?... అప్పుడు తీర్పు ఇచ్చేగమిప్పిస్తానన్నాను. సంసారం చక్కచిట్టతో ఉన్నాను. ఇప్పుడు పంపించాను. ...ఆ ఇప్పుడు అందరమందే చెయ్యి విరిగెట్టట్లు నీ భార్యను చావమోదావు నుండులను మా పూర్వ చేర్చావు. అది సహించాము. మా వాదయ్య నీ చక్కలకు నిరసనై ఆయన కీలం శంకించి, అనరానిమాటలు అవి మతి చెప్పగొన్నావు. నాకు తెలియకుండా యింట్లోంచి లేచిపోయావు. రెండు సంవత్సరాలు గడిచాక యీ నాకు కనిపించావు... ఇప్పుడు కనుక ఊరే పొమ్మంటున్నాను. నేనే కనుక. నీవు యింట్లో ఉమ్మడిన అనరాని మాటలతో గందరగోళము జరిపిననాడు వుంటే నన్ను హత్యచేసే వాడిని.

రామ: బావా! అంతంత మాటలంటావా నన్ను. కొంచెం శాంతంగా మాట్లాడు.

సత్య: దొంగనటనలతో జీవితం గడిపే నీకు శాంతం : నీవు చేసిన పనులకి, అన్నమాటలకి, నా కడుపు ఉడికిపోతూంటే శాంతంగా మాట్లాడాలిట... ఏ మొహంతో, నీ భార్యను తీసుకు వెదదామని వచ్చావు యిప్పుడు? నీతో వదలొండు సంవత్సరాలు కాపురం చేసింది చెల్లాయి. విత్యమూ శరీరం హానమయ్యేటట్లు చావ వాదావు. లోగాలు తెప్పించావు. స్పృహతప్పి చచ్చేటట్లు చేశావు. మీరిద్దరూ ఎక్కడ కాపురంచేస్తే. అక్కడి యింటి యజమానులు

నువ్వుకొట్టే చెట్టులు చూడలేక, పిల్ల చస్తుండుని, నిన్ను బయటికి
గెంటేసేవారు. భార్యను పెట్టిన బాధలు చాలక, చాన్నివిడిచి నాల్గు
సార్లు దేశయాత్రలకు లేచిపోయావు. భార్యతో కాపురం చెయ్యనని
కుపానులో లిశిధంలో మమ్మరిని బయటికి గెంటేశావు. నాన్నకు
చావమని యిచ్చిన కొద్దిడబ్బు సమయానికి యివ్వలేదని. భార్యతో
కాపురం చెయ్యనని జందాలు తెంపేశావు. నీ కష్టాలలో సహాయం
చేసిన బాబాయిని అనరానిమాటలు అని మతిచెడగొట్టావు. నీ భార్య
శీలం శంకించావు. మా కుటుంబనైతిక ప్రతిష్ఠ భగ్నంచేసి,
సంఘంలో ప్రచారం చేశావు. నైతికమిది బాధ్యతలతో, చితికిన
కుటుంబ ప్రతిష్ఠతో కృంగి కృశిస్తున్నాం. హు! ఇప్పుడు బావా అని
తియ్యగా పరికరించడానికి వచ్చావు:

రామ: బావా! జరిగిపోయిన సంగతులు త్రవ్వకోడమెందుకు? ఇకముందు
నన్ను చూడు. చాలా బుద్ధిగావుంటా. ఉద్యోగం సంపాదించుకుని
బాగు పడతాను.

సత్య: నైతికప్రవర్తన కుటుంబ ప్రతిష్ఠకు పునాది. అది విచ్ఛిన్నమైతే,
కుటుంబం నాశనమయినట్లే. నీ విచిత్ర క్రూరప్రవర్తన అంతా
భరించాము. బాంధవ్యమావంరో తలదాడుకుని, మా కొంపకు చిచ్చు
ముట్టించావు. నీ తండ్రి నిన్ను యింట్లోంచి గెంటేశాడు. నీ
బాబయ్య గెంటేశాడు. నీ మేనమామలు గెంటేశారు. నీవు మా
యింట్లో సృష్టించిన నేటి పరిస్థితులే. నిన్ను యిప్పుడు గెంటేస్తు
న్నాయి... నీకు మా గృహంలో స్థానంలేదని నిర్ణయించాను. మా
బాంధవ్యానికి నీ వనర్హుడవు. నీ దారి నీవు చూసుకోవచ్చు యీ
క్షణం నుంచి.

రామ: వావా! నా సరిస్థితి చూడు! వికారి వేషంలో వున్నాను. మూడు రోజులనుంచి టోజనంలేదు....నువ్వు మోత్రం కష్టపడలేదా? ...నేను ఈ నాడు వికారిలా వున్నానని పొమ్ముంటున్నావా!

సత్య: ఆ మాటలు అంటావని నాకు తెలుసు. నువ్వు ఆర్థిక చిక్కుల్లో పుంపే. నాకూ మానవ హృదయం పుంది. నీకు కావలసిన ధన సహాయం చేస్తాను. ఉద్యోగం చూపాదించుకుని దాగువదు. కాని మన సంబంధదాంధవ్యాలు యీ నాటితో సరి. మా యింట్లో ఆతిథ్యానికి నీకు అర్హతలేదు. నీ దారిని నీవు వెళ్లు.

రామ: అయినా నువ్వెవరవు! ...నా భార్యతో చూట్లాడుతాను....సరళా!

సర: (వీడుస్తూ) ఏమండీ!

రామ: మనం తిన్నగా కాపురం చేసుకుందాం చుట్టి! నా మాట వినవూ!

సర: మనంచేసిన పదకొండు సంవత్సరాల కాపురం చాలు. మా కుటుంబానికి తిలవంపులు తెచ్చింది. నిత్యమూ, గృహకలహాలతో, చావు చెట్టలతో. సంఘంలో నవ్వులపాలయ్యే బదులు, విడిగా, మనశ్శాంతితో జీవితాలు ఒంటరిగా వెళ్ళబుచ్చుకోడం మంచిది. నా జీవనోపాధి నే చూసుకుని, యీ జీవితకేషం ఒంటరిగా బ్రతుకుదామని నిశ్చయించాను.

రామ: (కోపంగా) ఏం! ఎదురు తిరిగి సమాధానమిస్తున్నావు!

సర: అవును. ఎదురుతిరిగి సమాధానమివ్వడం మీ ప్రవర్తనే నేర్పింది. చావుచెట్టలుపడి, మీ పాదాలు పట్టుకుని, కాపురం నిలబెట్టుకుందామన్న రోజులుకూడా వున్నాయి. జ్ఞానకం తెచ్చుకొండి .. నన్ను ఒంటరిగా బ్రతుకనివ్వండి యింక.

రామ: అయితే ఉద్యోగంచేసి బ్రతుకులావన్నమాట!

సర: అవును. చెయ్యాలి. ఉద్యోగహోదానం కాదు, నా జీవనోపాధికి నా పోషణభారం యికరులపై తగ్గించడానికి.

రామ: (కోపంగా) పోనీ ఉద్యోగంచేసి నన్నేపోషించు యికముందు!

సత్య: అవి మగవాడు అవలసిన మాటలు కావు!

రామ: (జాలిగా) నేను నీ కోసమని ఎన్నో చక్కటి చీరలు కొన్నాను, ఏది కావలెస్తే అవి యిచ్చాను కడుపుంటా భోజనం పెట్టాను... ఆ రోజులు మర్చిపోయారా!

సత్య: భార్యలకు భోజనం పెట్టడం భర్తలుచేసే ఘనకార్యం ! !

సర: (మానం)

రామ: మాట్లాడడా! సరళా — అత్తయ్యమేది!

సత్య: నీవల్ల కలిగిన కుటుంబకష్టాలు అటుకోడానికి మారంగా పెళ్ళింది.

రామ: (ఏడుస్తూ) స....ర....రా! సరళా !

సర: (గద్గదంగా) చాలా ఆలోచించి యీ నిర్ణయానికి వచ్చాను. మన ద్వరం ఒంటరిగా విడిగా బ్రతికితే అందరికీ శ్రేయస్సు

రామ: అంతేనా!

సత్య: అంతే. నీ భార్యమాటలు విన్నావు. యింక నీ దారిని వెళ్లు.

రామ: అయితే విడాకులు యిప్పించదబ్బుకున్నావా! దావా!

సత్య: నీ బుద్ధి అంతవరకే ప్రసరించడం కొంచీము. విడాకులు పునర్వివాహా హక్కు సూచిస్తుంది. నేను అది నిరశిస్తాను. శ్రీ పురుషుల విషయంలో విత్యపునర్వివాహాలు, శింపతనానికి, దరిద్రసంతానానికి

నీచ సంఘానికి దారి తీస్తాయి. జీవితంలో వివాహం ఒకేసారి జరగాలి. జరిగిన వివాహం దుర్భరంగావుంటే, విడిపోయి కీలంనిలుపుకుంటూ, ఒంటరి జీవితం గడవడం మేలు. అదే నీ భార్య పెళ్ళయించింది.

రామ: బాబా! ఏదో కోసంతో అనేక మాటలన్నాను ఆ నాడు. ఇప్పుడు పశ్చాత్తాపపడుతున్నాను. ఇకముందు సరిగా ప్రవర్తిస్తాను.

సత్య: ఇటువంటి పశ్చాత్తాపాలు నీ కలవారైన పాటలు నీ పశ్చాత్తాపం నిజమైతే. అది చాల అలస్యమయిందంటున్నాను..... చాలుజారితే తీసుకోవచ్చు; నోరుజారితే తీసుకోలేము. ఆనరావమాటలు అని చెయ్యరాని ప్రచారంచేశావు. మా కుటుంబకీలం గురించి...చేతులుకారేక అకులు వట్టుకోడం తెలిపలేని పని.... ఇంక వెళ్ళు.

రామ: అయితే యీ మహాపట్నంలో ఎక్కడికి వెళ్ళమంటావు బాబా; కొన్నాళ్ళ ఆతిథ్యమియ్యి.

సత్య: మా యింట్లో ఆతిథ్యానికి నీ వనర్హుడవు. వరులకుచేసినట్లు, నీకు వుచిత ధనసహాయం చేస్తాను కావలిస్తే. అవసరమైతే, యీ యింట్లోకి నీ భార్యతెచ్చిన ప్రతి వస్తువుకూడా తీసుకుపోవచ్చు.

రామ: నా భార్యమీద నాకు అపారమైనప్రేమ....నా భార్య నాతో రాకపోతే, నాకేమీ అక్కరలేదు. ఇలా కట్టుగుద్దలతో పోరాను బయటికి.

సత్య: నేను అలా పొమ్మనటంలేదు. నీవు అపార్థం చేసుకుంటున్నావు.

రామ: మంచిది, సెలవు బావా!

[బయట]

ఒకరు: ఎవరండీ! అక్కడ నుంచున్నారు.

రామ: నేను మీ యింటి ప్రక్కవున్న సత్యంగారి బావమరదిని. (వీడుస్తూ)
నన్ను అతను కట్టుగుడ్డలతో బయటికి గెంజేశాడు.

ఒకరు: అల్లాగవోయి! అతనటువంటివాడా!...నాకు తెలియదే!.... పోనీ
కొన్నాళ్ళు మా యింట్లో వుండు.

రామ: అల్లాగేలేండి. పరాయివాళ్ళకైనా జాలి కలుగుతుంది. కాని బంధు
వులకు కలుగదు.

ఒకరు: పాపం!

రామ: (ఛ్చ) కొన్నాళ్ళు వీళ్ళ యింట్లో తిష్టవేస్తేరే. వక్కనున్న భార్య
ఎక్కడికి పోతుంది....ఎప్పుడో ఒకప్పుడు లేవదీసుకుపోవచ్చు.

రెం.శ్రీ: మొగుడు కాపురానికి రమ్మంటే రానంటూదిట వాళ్ళ సుళ!

మూ. శ్రీ: పరాయివాళ్ళ సంసారం గొడవలు ముంకెందుకే! ఎవరిది తపో
మనకేం తెలుసు!

నా.ప్ర: పాపం! ఆ అమ్మాయి ఎంతెంత కష్టాలుపడిందో! కాపురం చెయ్య
లేనంది చివరకు. (ఝుంఝతో) బ్రతికివుంటే బలుసాకు తినవచ్చు.
నా అల్లాడు పెట్టిన కష్టాలకు, నా మాతుడు రైలుకించవడి ఆత్మ
హత్య చేసుకుంది.

[యింటిలో]

సత్య: మానవజీవితంలో గృహచ్ఛిద్రాలు మామూలు. కాని తోకం నాలిక
యీ గృహచ్ఛిద్రాల రుచిమరిగి, కాకిలా హస్తంది. సత్యం మరిచి
అసత్యం చూపి గేలిచేస్తుంది... యీ గృహసమస్యలు విస్మరించి,
జీవనసమస్యలకు ప్రాధాన్యమిచ్చి పురోగమిస్తేనే, చిత్తనూతన
జీవిత చైతన్యం.

•

శుక్లలిఖిత

•

పాత్రలు :

1. రామావధాని:	మర్యాదస్తుతైన కుటుంబీకుడు
2. సీతాయమ్మ:	రామావధానిభార్య వెటకారంగా మనిషి
3. అనంతబుద్ధి:	} చాలా దూరపు దంభపులు
4. నిరంజనదాసు:	
5. నానిదామ:	రామావధానికి తల్లిదండ్రుల ప్రభువు

1వ రంగం

[రామావధానిగారి యింట్లో నిరంజనదాసు భాగవత కాలక్షేపం చేస్తూ]

నిరం: “చుట్టాలు దొంగలు, నుతులు ముఠాస్థులు, కాంతలు సంసారకారణములు”. ఇదిగో రామావధాని నులుగారూ: పోతన వచన చాల మృదువధురంగా వుంటుందంటి.

రామా: పోతన కవిత్వం నిరంజనదాసుగారి వచనలో ద్రాక్షపాకంలా ఉంటుందంటే సరిపోతుందిగా!

సీతా: “కాంతలు సంసార కారణములు” అని నైరాగ్యజ్ఞానం చూపిన మనిషి. పోనీ, తను పెళ్ళిచేసుకోడం మానేడాండి పోతన!

[టకటకమంటూ జట్కాచక్రం చప్పుడు]

నిరం: గృహస్థాశ్రమం జీవితధర్మం కనుక నిర్వృత్తివాడే కాని. పోతన నిజంగా పెళ్ళికావాలని కోరేడనా మీ వుద్దేశ్యం! అబ్బే!

[జట్కా ఆగిన చప్పుడు, పెట్టెలకట్టం]

రామా: ఇదిగో! సీతా! మన యింటిముందు జట్కా ఆగినట్లుంది చూడు!

సీతా: (వెటకారంగా) మరే! ఇంకెవరై వుంటారు. ఎవరో చుట్టాలేమో!

[అనంతబుద్ధి ప్రవేశం]

అనం: రామావధాన్లుగారూ! నమస్కారం. అంతా క్షేమంగా ఉన్నారా !

రామా: ఎవరది!

అనం: నేను! నేనండి! జ్ఞాపకం రావండి!

రామా: ఏమోనాయనా! ఎక్కడైనా చూసేకేమో కాని, అట్టిజ్ఞాపకంలేదు.

అనం: నాపేరు అనంతబుద్ధి! హిహిహి.....మీ మూడో అల్లుడు లేడూ! వెంకటశాస్త్రి!... వాడి అమ్మ అక్కగారి మనుమరాలిని మా తమ్ముడికిచ్చారు....అప్పుడప్పుడు మీ వెంకటశాస్త్రి నేనూ బాగా కలిసి తిరుగుతూండేవాళ్ళం...పాపం! మీకు పెద్దతనంచేత జ్ఞాపకం తగ్గి వుండవచ్చు.....వెంకటశాస్త్రి పెళ్ళికికూడా అన్నట్టు రాలేదు. వద్దామనుకున్నాను. ఎప్పటి కప్పుడు మీ యింటికి వద్దామనుకోవడమే. తీరుబడి వుంది కనుకనా! జీవితమంతా యీ వుద్యోగంతో సరిపడేటట్టు వుండండి!

సీతా: (హేళనగా) అయితే! నాయనా! మా అల్లుడి దొడ్డమ్మగారి మనుమరాలు చిట్టిని మీ తమ్ముడికిచ్చారన్నమాట!

అనం: మరేనండి! రెండు నెలలక్రితం వెంకటశాస్త్రి మా యింటికి వచ్చాడు. నాకు యిక్కడి భండారుపురం బదిలీ అవుతుందని చెప్పినప్పుడు “ ఓసారి మా మామగారి యింటికి వెళ్ళి చూసి రారా! ” అన్నాడు. భండారుపురం వచ్చి ఏడై దైందనుకోండి ! కాని తీరుబడో! ఎప్పటి కప్పుడే వద్దామనుకోడం! ఏవో పని అడ్డురావడం! యిన్నాళ్ళకి రాగలిగాను.

రామా: నేను నిన్ను చూడడం యిదే మొదటిసారి. అయితే మా యిల్లా ఎల్లా కనుక్కోగలిగిపోయి అనంతబుద్ధి!

అనం: ఏముందండి. నోట్లో నాలికలుంటే ఏదైనా చెయ్యొచ్చు. చూడా చోట అని మా కొత్తి చెప్పాడు. ఇక్కడికి వచ్చాక నల్లరివి కను కున్నాను. హిహిహి నేను మిమ్మల్ని చూడలేదు కానండీ. మీ ధోవో చూశాను. అందువేత మిమ్మల్ని యిద్దరే ఆనవాలు పట్టే శాను. హిహిహి.

సీతా: (హేళానగా) మమ్మల్ని చూడకపోయినా, ఏదో ఆ బంధు ఆధిమానం వుంస్కరించుకు వచ్చావు! చాలా సంతోషం నాయనా!

నిరం: బంధువుల ఆధిమానం అంటే అల్లాగుంచాలి.

సీతా: (వేటకారంగా) ఆ: అ: అల్లాగే వుండాలి.

రామా: (అనంతబుద్ధితో) ఈయన నిరంజనదాసుగారిని చాలా భక్తులు.... హరిదాసులు....మనకి బంధువులు. యీ రెండు నెలలనుంచి హరి కథలతో మనవూరు పవిత్రం చేస్తున్నారు.

అనం: నమస్కారమండీ.

నిరం: నిరంజనార్పణమస్తు.

రామా: అయితే అనంతబుద్ధి! భండారువారంలో ఏం చేస్తున్నట్టు నువ్వు.

అనం: ఏముందండి. ఈ మధ్య ఆహార సేకరణ దిపార్టుమెంటు పెట్టారు కదూ! అందులో పని, నెల్లాళ్ళు బయట అడ్డమైన పల్లెటూళ్ళు తీర గడంతో సంబోధించండి. నానా తిప్పలుపడాలి.

సీతా: ఏ తిప్పలు పడకపోతే అప్పనంగా డబ్బు ఇస్తారటయ్యె ఏవరైనా?

రామా: లేవోయి! లేవోయి! అనంతబుద్ధి! కాస్తథోంచేసి విశ్రమించుచున్న
గాని: ఒకే నానిబాబు! కాళ్లు కడుక్కుందుకు నీళ్లు తీసుకురా యీ
యసికి.

[నానిబాబు ప్రవేశం]

నాని: (నీళ్లు యిస్తూ) ఎవరికే ఆమ్మా నీళ్లు!

సీతా: ఆయనకేరా: అనంతబుద్ధిగారికి.

అనం: ఇతను మీ ఆద్యామాండీ! ఏ చదువు తున్నావోయి పంతులు:

నాని: మూడవఫారము చదువుతున్నాను.

రామా: వీడు మా మూడో కత్తాడు.

అనం: అయితే నువ్వు నాకేమవుతావోయి పంతులు! పిన్నాన్నపవుతావన్న
మాట! ఏమండోయి పిన్నాన్నగారూ!

సీతా: వరుసలు, వావిలు తరువాత చూసుకోవచ్చు. భోజనానికిలేస్తే బాగుం
టుందేమో!

రామా: మరే! భోజనానికి లేవోయి అనంతబుద్ధి.

అనం: చిత్తం!—దాసుగారు; ఏదో చదువుతున్నట్లున్నారు——నా రాక
ఏమన్నా అభ్యంతరం —

సీతా: అబ్బేబ్బే! ఏమీ అభ్యంతరం కలుగలేదు. ఆయన విత్యం తీరుబడి
మనిషి.

రామా: మరే! ఎప్పుడు కావలిస్తే అప్పుడే చదివించుకోవచ్చు భాగవతం.
ముందు భోజనానికి లెండి,

2వ రంగు

[రామావధాని. సీతాదుమ్మ యింట్లో మాట్లాడుకుంటూ]

సీతా: ఏమండీ! ఇదేమన్నా సత్తనుకున్నారా! సంసారం అనుకున్నారా! రెండు నెలలనుంచి ఏమి అంటున్నాడు అవాసు! ఉమ్మోగం వసి యీ పూర్వో యిండా రెండు నెలలైనా పడుతుంటాడు యీ అనంతబుద్ధి! యిల్లా నెలల దీనిది అద్భుత సవాళ్ళున్నది అంటూంటే సంసారాని మట్టికొట్టక పోవుటండి!

రామా: ఇంటికి బంధువులొస్తే ఆమోలం మర్యాద చెయ్యకపోతే బాగుంటుందా!

సీతా: బంధువుల మర్యాదకుకూడా హద్దువద్దాలేదు. దగ్గర బంధువులైతే అనుకోవచ్చు. పోనీ! లేనివాడైతే అనుకోవచ్చు. ఆశయ్య దోశమ్మ నాయనమ్మ మనమది కొడుకునంటూ యీ అనంతబుద్ధి ఎవరు! అదాను చూడండి! రెండు నెలలనుంచి హాళికథల్లో సంపాదించింది పొడైన మూటకత్తెస్తున్నాడు. భోజన కాలక్షేపం మునిల్లోను, భోషాణంలో ధనం దాచికిం. మనలాంటి తెలివితక్కువ వాళ్ళెవరూ వుండరు.

రామా: ఈడుకో! వాళ్లవస్తే బాగుండదు. వింటే ఏమనుకుంటారు:

సీతా: వింటే నాకేమండీ! మంచిచెల్లా శేకుండా, నిర్మోహమాటంగా తిండి కోసం తిప్పవేస్తే, మనకుమాత్రం పొమ్మనడంలో మొహమాటా లెందుకు?

రామా: ఇక్కడవుంటే నీ పోరు ఉగ్గేతట్టు కనిపించడంలేదు. నేను బయటకు పోనా ఏమిటి?

ప్రతిధ్వనులు

సీతా: ఏమన్నా అంటే బయటికి పోతాననడం బాగా తెలుసు. వెకిలే

వెళ్ళండి! వాళ్లు రాగానే బయటికి సాగనంపుతా!

రామా: అసీ! నీ యిల్లు బంగారంగానూ! అంతవని మాత్రం చెయ్యకు.

నంకమర్బాద నిలబడాలా!.....నేను బయటికి పోతున్నా తలుపే
నుకో!

(తలుపు మూసిన చప్పుడు)

సీతా: వారిమ్మటపోయేవాడు ప్రతీవాడు బంధువే! బంధువులట! బంధువులు:

రానీ! మూటాముళ్ళు కట్టేటట్లుచేస్తాను.

(తలుపు తట్టిన చప్పుడు)

నిరం: సీతాయమ్మగారూ!

సీతా: వచ్చాడూ యీ దొంగదాను! రానీ!.... (ఏడుస్తూ) హుహుహు.

రండి! (తలుపుతీసి) దాసుగారూ! అయ్యో! అయ్యో!.....ఎంత

ఆవస్థ తెచ్చి నా నెత్తిన పడేశావురా నాయనా!

నిరం: అదేమండి పాపం! అల్లా విచారిస్తున్నారు.

సీతా: (ఏడుస్తూ) ఏముంది నాయనా! ఇంత కష్టం వస్తుందనుకోలేదు.

పిడుగువచ్చి మీద పడిపోయింది.

నిరం: నిజమేలెండి. పెద్దపెద్దవాళ్ళమీదే యీ పిడుగులు పడుతూంటాయి

లెండి. ఇంతకీ ఆ పిడుగు ఏమిటో చెప్పారు కారు!

సీతా: ఇంకేముందండి!...మా మామగారు లేమా!

నిరం: ఉన్నారు. కొంపదీసి! ఆయనకాని....

సీతా: ఆయన కాదండి! ఆయన పినకండ్రి కొడుకు పోయాడు.

నిరం: అరరె! అయితే పారిపోయాడా! చచ్చిపోయాడా!

సీతా: (ఏడుస్తూ) పారిపోతే యింతగా ఏడ్వడ మెందుకండి? చచ్చి పోయాడు కనుకనే దుఃఖం పొంగి పొరలి వస్తోంది.

నిరం: పాపం! ఎప్పుడు పోయాడు.

సీతా: ఈ వేళ ప్రొద్దున్నటండే! ఇప్పుడే తెల్లిగ్రాం వస్తే ఆయన ఉరకలు వేసుకుంటూ పరుగెత్తాడు. నేనంటే వానికి ఎంతో అభిమానం.

నిరం: అయ్యయ్యో! ఎంత కష్టం. ఎంత కష్టం. కష్టాలు మానవులకే వస్తాయి. అందులో, ఓపిగ్గా అనుభవించేవాళ్ళకి మరి వస్తాయి.

[అనంతబుద్ధి ప్రవేశం]

అనం: అదేమండీ! సీతాయమ్మ మామ్మగారూ! అల్లా విచారిస్తున్నారు.

నిరం: రావోయి. అనంతబుద్ధి! యీవిడకు తగని కష్టంవచ్చి మీదపడింది. యీవిడ మామగారి వినతండ్రి కొడుకు పాపం! పరమపదించాడు.

అనం: అయ్యయ్యో! మీరు యింకా అలాచూస్తారేం? కాస్త ఆ గీతాసారం ఆవిడకు బోధించి నైర్యం చెప్పండి. ఇటువంటి కష్టాలలోనే మీ పురాణాల ప్రయోజనం చూపించాలి.

నిరం: అది నిజమే కానోయి! ఇటువంటి కష్టాలు వచ్చినప్పుడు నా గీత బాగా పలకదు. ఈవిడని చూస్తూంటే నాకే ఎంతో దుఃఖంవస్తోంది.

సీతా: (విచారంగా) నాకు మరొకండుకు మరి దుఃఖం వస్తోంది. మీకు యింత కష్టం కలిగించవలసి వస్తుందని కలలోకూడా అనుకోలేదు.

నిరం: (ఆశ్చర్యంగా) మాకు కష్టమా: (విచారంగా) మాకు కూడా ఏం కష్టం వచ్చిందండీ.

సీతా: ఇంకేముంది! మాకా 12 రోజులు పైల. నేను యింట్లో వండడాన్ని పీల్చేదు. పైగా నేను మా మామగారి పినతండ్రిగారి ఊరు వెళ్ళాల్సి. పాపం! మీకు భోజనానికి చాలా యిబ్బంది కలుగుతుంది. మళ్ళీ తిరిగి ఎప్పుడొస్తానో నాకే తెలియదు.

సిరం: ఇది అంత పెద్దకష్టం కాదనుకోండి. మీరు కాస్త సెలవిస్తే, నేను యింట్లో వంట అంతా చేస్తాను. నలి భీమపాకాల్లో అరలేనిన ఘడి కట్టండి నేను.

అనం: కావాలంటే నేనుకూడా ఒక చెయిల్ల అందిస్తా చానుగార్కి.

సీతా: నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు గాని, మా చాళ్లు ఒప్పుకోరు. మైలు యింట్లో వంటలేమిటి అని చెప్పిపోస్తారు బాబు బంధువులంతా. మీకేం చెప్పు మా కష్టాలు.

అనం: మరేనాండి! కష్టాలమీద కష్టాలు. అన్నీ ఒక్కసారిగానే వస్తాయి.

సీతా: మీరు వెళ్లిపోవలసివస్తున్నందుకు నాకు ఎంతో విచారంగావుండటమే నమ్మండి. ఇన్నాళ్లా తలలో నాలికలా ఎంతో కలిసి మెలిసి ప్నేహంగా వుంటున్నారు.

అనం: చానుగారూ! మీరు పోసి యీ వన్నెండు రోజులు గ్రామంలో మరొక భక్తులింట బసచేయండి. నేను సీతమ్మమామ్మగార్ని వాళ్ళ బంధువులింట్లో దిగబెట్టి వస్తా.

సీతా: ఎందుకు నాయనా! నీకంత శ్రమ, ఒకళ్లని కష్టపెట్టడం నా కిష్టం లేదు. పైగా, నేను అక్కడికి వెళ్లనంటే, అదే పనిగా వుండమని తెగ బలవంతం చేస్తారు. తిరిగి ఎప్పుడు వస్తానో నాకే తెలియదు.

అనం: అంటే సీతాయమ్మగారింట్లో వుండాలి. తింటే అక్కడే తినాలి.

యింకొకటి యింటికి రమ్మంపై మాత్రం వెడతాననుకున్నావు
దోయి యీ నిరంజనవాసు!

అనం: సీతమ్మ మామ్మగార్ని యీ కష్టకాలంలో ఒక్కర్ని నిద్రపెట్టవలసి
వస్తున్నందుకు నాకు చాలా బాధగావుంది.

విరం: నాకు మరీ బాధగావుంది. ఏం చేస్తాం: ధైర్యం వుండడం కద. అని
చెప్పాడు గీతలో.

అనం: మరయితే. ఏం చేద్దాం: నాకు యింకా వని కాలేదు యీ వూళ్ళో
యింకా. ఊ.

విరం: ఆ రామావధాన్లుగారైనా లేరు. నలహా అడగటాన్ని. పోనీ యీ
ప్రక్కనే ఉన్న భాగ్యలక్ష్మి చెప్పి కొన్నాళ్ళు హరికథాకాలక్షేపం
చేసి, సీతమ్మగారు వచ్చాక మళ్ళీ రావమ్మ యిక్కడకు.

అనం: వదలండి. నేనుకూడా అక్కడ ఆహారపేకరణ విషయం ఎల్లా
వున్నదీ తనిఖీచేసి వస్తాను.

విరం: సీతాయమ్మగారూ! మరీ నెలవా! వస్తాను.

అనం: సీతమ్మ మామ్మగారు! నెలవు. వెంకటశాస్త్రి వస్తే నేను వచ్చేనని
చెప్పండి.

సీతా: మంచిది, నాయనా! పాపం! మాకు వచ్చిన యీ కష్టంవల్ల మీకు
ఎన్ని చిక్కులు కలుగుతున్నాయి.... అప్పుడప్పుడు తప్పకుండా
వస్తాంధండి.

అ.వి: అల్లాగేలేండి.

(నిష్క్రమణ)

పీతా: అమ్మయ్యా, పోయారా. శని విరగడైంది. ఇదేమన్నా ధర్మపత్ర
వనుకున్నారా పడిమింగడాన్ని.

(తలుపు కొట్టిన చప్పుడు)

రామా: సీతా! సీతా!

సీతా: ఆఁ. ఆఁ. వస్తున్నాను. (తలుపుతీసిన చప్పుడు)

రామా: వాళ్లు యికా రాలేదా భోజనాన్ని.

సీతా: రావడం అయింది. సాగనంపడం అయింది.

రామా: అన్నంతవని చేశావు, నీ తెల్వి తేటలు మండిపోనూ. ఇదేం పనే.
ఎల్లా పంపించేవు?

సీతా: మామగారి పినతండ్రి కొడుకు పోయాడు. మాకు మైల. పైగా
మేము వూరు వెళ్ళాలి. మీ దారి మీరు చూసుకోండని చెప్పాను.
ఆపకంగా వెళ్ళిపోయారు.

రామా: ఇదేం అభూయిక్యమే. చావు కబురు కల్పించి బంధువులని సాగ
నంపుతావటే. ఎంత తప్పు! ఎంత తప్పు!

సీతా: తప్పేమిటండీ! మామగారికి పినతండ్రి లేడు. పినతండ్రికి కొడుకూ
లేడు. లేనివాళ్ళు చచ్చారంటే మరేమీ తప్పులేదు. లెండి. లెండి.
భోజనానికి లెండి. నాకు నీతులు చెప్పొచ్చారు.

3వ రంగం

[వీడిలో]

విరూ: అనుతబుద్ధీ! ఇంతవని జరుగుతుందనుకోలేదోయి. రెండు నెలల
నుంచి నిరాఘాటంగా జరిగిపోతుంది యీ గ్రామంలో భుక్తి. ఈ
నాటికి సీతమ్మగారు నాకు స్వస్తి చెప్పింది!

అనం: ఆవిడ చాలా దేవాంతకురాలులా కనిపిస్తోందండి. నేను మొదట్లో ఏమిటో అనుకున్నానుగాని.

నిరం: సమయాన్ని రామావధాన్లుగారు లేకపోయారు. కంటే యింకా కొంతకాలం గడిచేసి, 'మా పాద' మనిషి రామావధాన్లు మాత్రం.

అనం: ఆయనకు తగినభార్య దొరికలేదండి. అదే నా విచారం. అయితే యిందానికేంగాని, భాగోతులవల్లి వెళదామంటారా?

నిరం: సేతమ్మగారిముందు అల్లాగనకపోతే దాగుండవని అన్నానుగాని. వెడితే మనకి దిక్కెవరోయి అక్కడ.

అనం: అలాగాండి. మీరెరిగిన బంధువులెవరైనా బున్నారేమో అనుకుంటున్నాను.

నిరం: నరేకాని. అనంతజుద్ది! మన భంజారుపురంవెళ్ళి అక్కడ కొన్నాళ్లు హరికథాకాలక్షేపంచేస్తే కృష్ణరమ్యుని సంతోషిస్తాడు. వెడదాముదోయి.

అనం: మీరు వెడితే వెళ్ళండిగాని. నాకు ఇప్పుడు రావడాన్ని తీరికలేదు.

నిరం: పోనీ మీ యిల్లెక్కడ? మీరు చచ్చేలోగా మీ యింట్లో వుండి మీ రాకకు ఎదురు చూస్తుంటాను.

అనం: నాకు యిల్లంటూ వుంటేకదండి! భంజారుపురంలాంటి మహా పట్నంలో యిల్లెక్కడ దొరుకుతుందండి. నాకు బంధువులంటే మహా చెడ్డ అభిమానం. కొన్నాళ్లువుండుకొని అదరిద్దామన్నా, ఒక అద్దెకొంపైనాలేదు. అందుచేత బంధువు లేవరూ మా యింటికిరారు.

నిరం: పోనీ నా సంగతికేంగాని. మీ భార్యబిడ్డలు ఎక్కడ వుంటున్నారోయి!

అనం: మా మామగారింట్లో దిగబెట్టాను భండారుపురంలో. నే నెప్పుడైనా అక్కడకు వెడితే మా మామగారింట్లోనే బస.

విరం: అల్లాగ! పోనీ. మీ మామగారికి ఒక ఉత్తరిం ముక్కరాసియ్య వోయి. చాల సహాయంతో నేను ఇప్పుడదంగా కొన్నాళ్లు హరికథా కాలక్షేపం చేసుకుంటానక్కడ.

అనం: మా మామగారు ఆయన మామగారిపై ఆధారపడివున్నారు. మా మామగార్ని ప్రత్యేకం ఉద్యోగంలేదు. నాలాగే ఆహారసేకరణ తప్ప. మామామగారి మామగారే యీవంశాన్నంతా భరిస్తున్నారు.

విరం: అయితే సీకు ఉద్యోగంలేదా? ఏవో ఆహారసేకరణ దీపార్థ మెంటులో పని అన్నావు గదయ్యా!

అనం: రామావధాన్లుగారితో అల్లా అనకపోతే దాగుండదని అన్నాను. ఉద్యోగంవుంటే యిన్ని వూళ్ళు తిరగడ మెంటుకండి? ఉద్యోగ సంపాదనకోసమే యీ ప్రయత్నమంతా. ఈ ప్రయత్నంలో నేను ప్రతిరోజు ఆహారసేకరణ సమస్య పరిష్కరిస్తూ వుండాలి.

విరం: మహా ఘట్టివాడవోయి. నేను యికా నీతో భండారుపురం వచ్చి నీతో కొన్నాళ్లు అక్కడ వుందామనుకుంటున్నాను.

అనం: నాకు నిజంగా మిమ్మల్ని చూసినప్పటినుంచి ఎంతో బంధు అభి మానమంటే నమ్మండి, కాని పరిస్థితులు యిల్లామండిపోతున్నాయి. మా తాతగారి నెరగరూ! సూరయ్యగారు. ఆయన నిరతాన్నప్రదా తలుగా! నిత్యం వారి యింట్లో ఆధమం ఒక పాతిక విస్తళ్ళు అరి ధులకు వేయవలసిందే.

విరం: అల్లాగోయి! మీ తాతగారు చాలా గొప్పవారన్నమాట.

అనం: మరేనంది. అయితే దానుగారూ: యింతకీ తమ స్వస్థం ఏమూ: నిరం: నాకు ఒక ఊరంటూ లేదోయి. చిన్నప్పటినుంచి నాకు యీ హరి తథా కాలక్షేపం. ఏదో ఆ మంజు-వృక్ష చ్ఛానించితోనడంతో బేటిరం గిడితపోతుంది. తాను నేను బృహ్మకవిత్వం లేనిపాడు

అనం: మీ భార్యాపిల్లలు లేనిపాడుతో బృహ్మకవిత్వం నూడు.

నిరం: నాకు భార్యలేదు. పిల్లలూలేదు. నేను ఒంటిగాళ్లు.

అనం: ఆయ్యయ్యో: పాపం: మరీ వెళ్ళిచేసుకోలేదాండి.

నిరం: వెళ్ళికోనకేనోయి యీ క్షయర్పమంతా. ఏదో హరికథలు చెప్పి నాలుగురాళ్లు వెనక వేసుకుంటున్నా.

అనం: అలాగకుండి. నేను యింతా ఒకసారి మీ పూరువచ్చి మీ భార్యా పిల్లల్నిచూచి, కొన్నాళ్లు ఆక్కడవుండి, అహరిసేకరణ విషయము తనిఖీ చేద్దామనుకుంటున్నాను.

నిరం: అంతేలేండి. గీతలో చెప్పాడు అంతా యోగం ఆవి, యోగం వుంటేగాని ఏ పని చేయలేం.

అనం: భాగోతులవల్ల వెళ్ళడం మానేసినట్లేనాండి.

నిరం: వెడితే ఆక్కడ మనల్ని ఎరిగినవారెవరు? ఎవరైనా కాస్త ఎరిగిన వాళ్లుంటే కొంత కాలక్షేపం.

అనం: మరేనంది: మరి నాకు పెరివిప్పిస్తారా: నా దారి నే చూసుకుంటూ: నమస్కారం.

నిరం: వెళ్ళిరా నాయనా: నిరంజనార్పణమస్తు :

•

శ్రీ దైత్యోంపత్నీ ఒకవారి

•

పాత్రలు :

సిద్ధాంతి: తావుగా పొడుగా ఉంటాడు. విశ్వమని భ్రష్మలంను అతని వచ్చి తాను విడిచిపెట్టి కష్టపడుతాడు. మున్నటి గుండు, నాల్గవరకలపిలక. ఇకనిలో స్వాత్మంతోను ఉపయోగించే తెలివితేటలు జాస్తి. వయస్సు నల్లవైపును.

గంగాధరం: తాలూకా అవీరులో గుమాస్తా. ఉద్యోగం బాంకాక సంస్థానంలో కాపురం చేసుకుంటాను. యిల్లు పెరుగుతుంటాడు. అమాయకుడు కాకపోయిన పెద్ద తెలివైన ఘటం కాదు. వయస్సు యిరిపైపును.

మల్లయ్య: పోలీసు. సిద్ధాంతిగారికి కొంచెం పరిచితుడు.

1వ రంగము

[మార్చి 30వతేది. గంగాధరం సిద్ధాంతి యింటికి వస్తాడు. సిద్ధాంతి వంబాంగాడు పరికిస్తుంటాడు]

గం: సిద్ధాంతిగారూ: మన యిల్లుగాని భాగీగా వుందాదీ.

సి: అవేంకూతలయ్యా: ఇంతమంది జనాన్ని మనలదంచూస్తూ యిల్లు భాగీగావుందా అంటావేమిటి? ఎదారిలా భాగీ అయిపోవాలని కోరుతున్నావా?

గం: తమరు తప్పుగా భావిస్తున్నారు నా మాటను. తమరింట్లో వీధైనా ఒక భాగం అద్దెకుందా అని నా వుద్దేశ్యం.

సి: అల్లా సూటిగా అడుగుతే బాగుండేదిగా: ద్వంద్వార్థాలతో కూడిన ఈ కవిత్వ మొందుకు మొదలు: అయితే ఎంతలోకాలని తమరికి:

గం: ఇంతకీ మీ యింట్లో భాగం ఎంతలో వుందాదీ:

పి: అదుగో! అలాంటి వితండప్రశ్నలే నాకు పనికిరావు. మాయింట్లో భాగం నూరు రూపాయలకి యిస్తానంటాను. రెండు వందలరూపాయలకి యిస్తానంటాను. తమరు యిచ్చుకోగలరా!

గం: అంతంత అద్దెలు నేను మాత్రం యిచ్చుకోలేనండి.

పి: ఏవే. మరి యింకేం! తమరికి ఎంతకావాలో యిప్పుడై నాచెప్పండి!

గం: ఏదో ముప్పయి, ముప్పయి ఐదు రూపాయలకయితే యిచ్చుకోగలను.

పి: మా యింట్లో భాగం యించుమించు అంతలోనే వుండిరెండి : (నవ్వుతూ) రండి. రండి బోవలికిరండి! పాపం! యిండాకటినుంచి బయటనే నుంచున్నారు.... చూశారు! యీ యిల్లు నా స్వార్జితం. చెమటూడ్చి కట్టానండ. ఈ మధ్యనే. నేను చెప్పుకోకూడదు కానండి: “సిద్ధాంతిగారియిల్లు యిసప్పెట్టై” అంటారు అందరు.... చూడండి! యిది క్రిందిభాగం. ఆరుగదులు. పైనకూడ అంతేనండి.

గం: మీ యిల్లు అంతా చాలా బాగుందండి. ఇంతకి అద్దెకిచ్చేభాగం చూపిస్తారు!

పి: నేనూ అదే చూపిస్తున్నానండి. చూశారూ! యీ కుడిభాగంలోని రెండు గదులు అద్దెకు యిద్దామనుకుంటున్నాను. ఇవి అద్దెకు తీసుకున్నవాళ్లు కావాలంటే ఆ ప్రక్కనేవున్న వరండాకూడా వాడుకోవచ్చు. ఈ రెండుగదుల్లో అలమరులున్నాయి, అటకలున్నాయి. మీరు కావలసినంత సామాను వీటినిండా పెట్టుకోవచ్చు.

గం: చిత్తం.

గొడ్డో మయ్యి వుంది. వీళ్లుచక్కగా టెంకాయనీళ్ళలా వుంటాయి.

ప్రతి వాటావాళ్ళకు కేటాయింపుగా ఒక హాయిభావా వుంది. అందరికీ నీళ్ళగది ఒకటి వుంది.

సిద్ధాంతిగారూ! ఇంత చక్కటి యిల్లు కట్టావకదా. ఇంకా యింట్లో పిమ్మట్టిపాలు కుళాయి పెట్టిండుకోలేదేమిటంటే.

నేనూ అదే ప్రయత్నం చేస్తున్నానంటే. చానీకి కాలమనేది రావాలి కదంటే. అంధా పరిమేళ్ళరేళ్ళు. మనం చేరామనుకుంటేమాత్రం ఆ పరిమేళ్ళరుడు రోడ్డుడండే మీ చెయ్యగలం? పిమ్మటారు?... యింట్లో ఆర్థిక పరిస్థితులు కొంచెం క్లిష్టంగా వున్నాయి. అందు చేత ఈ ఆలస్యం.

సాధారణంగా ప్రతి గృహస్తుడికి యిటువంటి యిబ్బందులు మామూలే రెంటి:

చూశారు : యీ యిల్లు కట్టాక కొంచెం డబ్బు యిబ్బంది మరి ఎక్కువైపోయింది. ఇల్లు నాల్గు వాటావాళ్ళకి అద్దెకుయిచ్చి క్రమంగా తక్కిన నడుపాయాకూడా చేయిద్దామనుకుంటున్నాను. మేడమీద భాగంకూడ అద్దెకు యిస్తారాంటే?

లేదంటే! అందులో అప్పుడే యిద్దరు వాటాలవారున్నారు. క్రింద భాగంలో ఒకడైపు నేనుంటాను. క్రింద మిగిలిన రెండు గదులు అద్దెకు యిద్దామని ఇప్పుడు ప్రయత్నం.

ఇంతకీ అద్దె ఎంతో పెరిగిందావుకారు.

అద్దె అంత ఎక్కువ కాదనుకొండి. నలభై ఐదు రూపాయలు మాత్రమే.

నలభై ఐదు రూపాయలే యీ రెండుగదులకి! పైగా కుళాయిలేదు.

విద్యుద్విపాలు లేవు. ముప్పై ఐదు రూపాయలు యిచ్చుకోవడమే నాకు బ్రహ్మాండమైతే ఇంత అద్దె నే నెక్కడ యిచ్చుకోగలనండి అయితే, మరి సెలవు. వెడతానండి.

మీ: అలా, అల్లా వెళ్ళిపోతారేమిటి! కొంచెం శాంతంగా - మాట్లాడుకుండా.

గం: మరి ఏం చెయ్యమంటారు. అద్దె వినేటప్పటికి నా గుండె గుభేలు మంది. ఇంకా ఇచ్చుకోవలసివస్తే చెప్పాలా మాలాంటి సామాన్య గృహస్తుల పరిస్థితి.

మీ: పోనీ మీరు కాబట్టి ఒక్క రెండు రూపాయలు తగ్గిస్తానులెండి.

గం: నేను ముప్పయి ఐదు రూపాయలుదాటి యిచ్చుకోలేనండి. మీకిష్టమైన అంతకివ్వండి. లేకపోతే లేదు.

మీ: ఇటువంటి విషయాలలో అంత మొండితనంకూడదు. పోనీ నలభై రూపాయలకు తీసుకోండి.

గం: నలభై రూపాయలు ఇంటి అద్దెయిచ్చుకుంటే మరి నేను తినేదేమిటి ఈ కడుపురోజుల్లో. సెలవిప్పించండి పోయివస్తా.

మీ: ఇంటికివచ్చినవాళ్ళని రిక్తహస్తాలతో పంపించడం నా మతంకాదు. పోనీలెండి! మీరన్నమాట నేనెందుకు కాదనాలి.

గం: అయితే, ముప్పయి ఐదు రూపాయలకు ఖాయమేనండి.

మీ: మీ యిష్టమే నా ఇష్టం.

గం: మరి, ఇల్లు ప్రవేశించడానికి మంచిరోజుకూడ సెలవిస్తే ఆ నాడు గృహప్రవేశం చేస్తా.

సి: రేపు వంచమి చాల మంచిది. ఏ పాఠశాలమైనా ఇంచుకావేరవచ్చి ప్రవేశిస్తేవరి.

గం: చిరం. ఇల్లు ఖాయమైనట్టేగా: వస్తానంది

సి: ఇదిగో చూశారూ: అన్నట్లు తమరి పేరు...

గం: గంగాదుమండి:

సి: ఇదిగో: గంగాధరింగారూ ఆ అవ్వన్నకూడ ఇప్పిస్తే...

గం: తీసుకోండి! దానికేముంది. ఈ పది రూపాయలు పంచండి.

సి: రెండు మూడు నెలల అద్దె యద్వాన్ను ఇవ్వడం మామూలు. ఆధమం ఒక నెల అద్దె అయినా ఇప్పిస్తే నాగుంటుంది తమరికి తెలియందేముంది.

గం: తక్కినది ఇంట్లో ప్రవేశించగానే యిస్తానంది.

సి: మంచిది. మిమ్మల్ని అనవసరంగా శ్రమపెట్టడం నా మతంకాదంది.

గం: మరి వస్తానంది.

సి: ఇదిగో చూశారూ: మీకు (నందేహపూర్వకంగా) వివాహం అయిందనుకుంటాను.

గం: అయిందండి! ఒక భార్య, ఇద్దరు పిల్లలుకూడ.

సి: సరేలెండి. ఈ కాలంలో బ్రహ్మచారులకి ఇల్లు ఇవ్వడమంటే నాకు నచ్చదు. మా ఆవిడకు ఆసలే నచ్చదు. అందుచేత అడిగానులెండి.

గం: నా విషయంలో మీకా భయమేమీ అక్కరలేదంది.

సి: అఱ.అఱ. భయం కాదండి! వాళ్ళకి ఇల్లు యిస్తే శుభ్రత వుండదు. అద్దె సరిగా యివ్వదు, అర్ధరాత్రిదాకా బయట తిరిగి తిరిగి రాత్రి వచ్చి హడావిడిచేస్తారు. అందుచేత నాకు నచ్చదులెండి.

గం: మరి నెలనాండి: వస్తాను.

సి: మంచిది చూశారు: ఒక్కమాట. అయితే ఎంతమంది జనంతో గృహప్రవేశం చేసేది చెప్పారుకాదు.

గం: నా ఖర్చు. యిద్దరు బిడ్డలు, నేనూ, మా అమ్మ మొత్తం ఐదుగురు మనుష్యులం.

సి: వరలెండి. ఐదుగురు మనుష్యులు రెండుగదుల్లో నివసించడం ఆరోగ్యానికి అంత మంచిది కాదుకాని మాట యిచ్చిన తర్వాత మళ్ళీ తిరగడం, నా తత్వంకాదు. సరే: రేపుపంచమి. వచ్చిగృహ ప్రవేశం చేయించండి.

గం: చిత్తం. [నిష్క్రమణ]

2వ రంగం

[15 ఏప్రిల్ మాండాలో గంగాధరం. సిద్ధాంతి]

సి: గంగాధరంగారూ! యిప్పుడేనా ఆఫీసునుంచి వస్తా: పాపం చాలా శ్రమపడ్డట్లున్నారు.

గం: మరెనండి! వగలల్లా పనిచేసి యింటికి వచ్చేటప్పటికి నవనాడులు క్రుంగిపోతాయండి.

సి: మీకు మాయిల్లు అనుకూలంగా వుండనుకుంటాను. మీకు ఏవైనా సౌకర్యాలు కావలిస్తే. నాతో చెప్పితే క్షణంలో చేయిస్తాను.

గం: చాలా సంతోషం. మీరు నాయందు ప్రత్యేక అభిమానం చూపుతున్నారు.

- సి: చారిత్రమేమిట? మనలో మనకి అభిమానముండకపోతే ఏమిట చెప్పండి. ఒక యింట్లో వుంటున్నప్పుడు మరొకరు సహాయం చూపుకోడం చాలా అవసరం.
- గం: అయ్యో! కష్టమేమిట.
- సి: ఆస్తిలు మరిచిపోయాను మీతో చెప్పడం. చూశావా! మన యింటికి విద్యుద్దీపాలు, పంపాయిలుకూడ ఈ నెలలోపున పెట్టడామనుకుంటున్నాను. పెట్టిస్తే మీకు చాలపునమొగకవం.
- గం: త్వరితో తెప్పించండి. చాలాకాలంనుంచి మీ యింట్లోపున్నలోతు తీరిపోతుంది. మీ యింటికి క్రొత్త ఆదంకూడ వస్తుంది.
- సి: ఊహ. అందుచేత ప్రయత్నంలోపం లేకుండా కృషిచెయ్యాలని నా ఊహ. ఆస్తి సమరూపేటట్టు కనిపిస్తున్నాయి కానండి, కొంచెం డబ్బు విషయమే యిబ్బందిగా వుండండి మీ లాంటివాళ్లు కాస్త చెయ్యివారి. చెక్కం చెప్పారంటే మన కోరిక సిద్ధిస్తుంది.
- గం: ఏ యితర సహాయంచేయమన్నా చెయ్యగలం కాని, డబ్బు సర్వద మంటే యీ గడ్డురోజుల్లో ఒక సమస్యే.
- సి: మీకు ఏ విధంగానైనా తవ్వమయితే మిమ్మల్ని బలవంతంచెయ్యడం నా అభిప్రాయంకాదు. చూశావా! మీరా ఇంట్లో కిగారు. నాల్గొకలాాలవాటు మీరు వుండాలని నేను కోరుతున్నా. దాన్ని తగ్గ సదుపాయాలుంటే మీకు మనస్సుకి సంతోషంగా వుంటుంది, మీరు ఎల్లాగ వుండదబ్బుకున్నారు కాబట్టి, కొంత సొమ్ము ముందుగా యిప్పిస్తే, కర్మమంగా అద్వైతో విరక్కోసుకోవచ్చు. ఇంతకీ మీరూ కొంచెం ఆలోచించండి. నీనికి కంగారులేదు.

గం: దీనికి పెద్ద అలోచన ఎందుకూలే. మీరు చెప్పినమాటకూడా 'నమం జనమే. అయినా చూద్దాముచెండి.

సి: నేను కోరేది బాధానెలకొట్టె ముందు యిప్పించమని, నాకు మీరు సహాయం చేసినట్టూ వుంటుంది. మీకు నేను సదుపాయాలు అమర్చినట్టూ వుంటుంది.

గం: సరేచెండి. ప్రస్తుతం రెండువందల రూపాయలు యిస్తే చాలాండీ.

సి: మీ యిష్టం. మీహృదయి ఎక్కువ ఇమ్మనడంకూడ భావ్యంకాదు.

గం: రేపు ద్యాంకలోండితీసి యిట్లో యిస్తాను. నమరు తీసుకోండి. ఆ మాత్రం సహాయమిద్దీ మీ బిక్కురిలో కవిలించిందండే వస్తుంది. చూశారూ, గంగాధరంగారూ! పైనున్నవాళ్ళకి యిల్లు యిచ్చాగానండి. ఇప్పుడు యెందుకు యిచ్చానా అనిపిస్తుంది. ఏదో వల్లరు మనవాళ్ళ నేవాళ్ళ యింటినిండావుంటే యిల్లు కలకలలాడుతుందని కదాండి అద్దెకిచ్చేది. వాళ్ళల్లో కలగోలుపుతనమూ లేదు మంచి మర్యాద అనలేలేదు.

గం: అలాగాండి.

సి: మనుష్యులు శాశ్వతంకాదు కాని. అన్నమాటలు, చేసిన చేష్టలు లోకంలో నిలిచిపోతాయి. మీరు యిప్పుడు యీ సహాయంచేశారా, ఇంక మా యింట్లో దీపాలు, కళాయి చూసేటప్పడల్లా మీరు యీ యింట్లోంచి యెప్పుడైనా యే కారణంచేతనైనా వెళ్ళిపోయినప్పుడీకీ. మీ పేరు చిరస్మరణీయంగా వుంటుంది. మంచి అంటే అలా వుండాలి.

గం: మీరు అనవసరంగా నన్ను పెద్దచేస్తున్నారు.

సి: చూశారూ! గంగాధరంగారూ! నా ఉచ్చేశ్యంలో యీ డబ్బు కాళ్ళ తం కొడు. మాట బదలించాలి. మనిషికి పెద్దమనిషిరనం ముఖ్యం. నేను ఈ పెద్దడబ్బుతోనం కొవండి యిల్లా అద్దెకిచ్చింది. నల్లమ పెద్దమనుష్యుల స్నేహంకోసం. ఈ పట్నవాసిలో చూశారూ! ఎంతమంది ఇల్లు దొరక్క యిబ్బంది పడుతుంటారో! ఇల్లు అద్దె కన్నే యిల్లలేనవాళ్ళకు యిల్లు యిచ్చినట్టూ వుంటుంది. మనకు మంచివాళ్ళ స్నేహం అయినట్టూ వుంటుంది.

గం: మీ మాటల్లో చాల నీజం వుండండి.

సి: అ...ఏమండి! ఆగోడలవిందా పురకలేమిటి! అయ్యయ్యా! ఇల్లులు కూడా ఊడిపోయాయే! గంగాధరంగారూ! మీ పిల్లలు చాలాగుంది పాడుచేస్తా. ఈ మధ్యనే వెల్లియ, రంగులు చేయించాను బోలెడు డబ్బుబర్చుపెట్టి. కొంచెం జాగ్రత్త నుమండి! ఇల్లంటే అదేమిటో కొంచెం నాకు ప్యాణశ్రవం.

గం: అది సహజంలేండి! కష్టాత్తికంకో యిల్లు కట్టినవాళ్ళకి.

సి: మరేనండి! చూశారూ మీ పిల్లలు తెలియక వాడ్లో అటలాడి మొక్కలు పాడుచేయడం, పూజకోసేయడంకూడా చేస్తున్నారట. కొంచెం జాగ్రత్త నుమండి.

గం: అల్లాగేలేండి! ఇంట్లో మా.వాళ్ళతోచెప్పి పిల్లల్ని కూకలేయిస్తాను.

సి: మరోవిధంగా అనుకోవద్దు, నా కోరిక ఏమిటంటే మనంవుంటున్న యిల్లు అందంగా కుత్తంగా వుండాలని, అందుచేత మరీ మరీ చెవు తున్నా ఈ విషయంలో.

గం: తప్పకుండానండి సిద్ధాంతిగారూ! అలాగే చేద్దాము.

సి: పాపం! మీకు చాల శ్రమ యిచ్చాను. భోజనాలవేళయిందేమో! భోంచెయ్యండి! నేనూ లోపలికి వెడతా!

గం: మంచిదండి!

3వ చంగము

[మే 1వతేది, గంగాధరం సిద్ధాంత]

సి: గంగాధరంగారూ! మీతో చెప్పుదామనుకుంటూనే ఎప్పటికప్పుడు మరిచిపోతున్నా. చూశారూ! మీరిచ్చిన రొక్కం అన్నింటికీ సరి పోయింది. ఈ నెల అద్దె యిప్పిస్తారా!

గం: ఇదేమిటండి! నేనిచ్చిన డబ్బంతా అన్నింటికీ సరిపోవడమేమిటి? ఐదారు నెలలదాకా అద్దెఅడగనంటేకదా, నేను మీకు రెండువందల రూపాయలు యిచ్చినది. మళ్ళా ఈ నెల అద్దె అడుగుతున్నారేమిటి?

సి: ఇదిగో బిల్లు. ఇదిచూస్తే మీకన్నీ తెలుస్తాయి. మీరిచ్చిన రెండు వందల్లో మూడునెలల అద్దె డిపోజిట్టుగా వుంచాను. ఇల్లు వాడు కుంటున్నందుకు ప్రతిచోట మామూలు. కావలిస్తే మీరు వాకబు చేయించండి. మూడు నెలల అద్దె డిపోజిట్టు క్రింద నూటయిరవై రూపాయలు అయినాయి. ఈ రూపాయలు మీరు యెప్పుడు యింట్లోంచి వెళ్ళిపోతే అప్పుడు తీసుకు వెళ్ళవచ్చు.

గం: నెల అద్దె ముప్పయి ఐదు రూపాయలన్నారు కదా? మూడు నెలల అద్దె నూటయిరవై రూపాయలు డిపోజిట్టు ఎల్లా అయిందండి?

సి: యింటి అద్దె ముప్పయి ఐదు రూపాయలే. నేను అబద్ధం ఆడే మని

షని కాచందోయి. కాని పాకీవానికి ఒక్క రూపాయి, కుళాయి నీళ్ళకు రెండు రూపాయలు, దీపాలకు రెండు రూపాయలు ప్రతి నెల యిచ్చుకోవద్దూ! కుళాయి దీపాలూ, పాయిథానా, ఊరకేవాడు కుంటారటండిమరి. ఇది అంతా వన్నులక్రిందే పోతుంది. నాకు ఒక్కపైసా రాదు. అందుచేత యింటిఆద్వై మున్నయిబ్బడు రూపాయలు చిల్లరఖర్చులు ఐదు రూపాయలు మొత్తం నలభై రూపాయలు, యిద్దారి నెలకు.

గం: ఈ సంగతి మొదట యింట్లో పర్శివేళించేటప్పుడు ఎందుకు చెప్పలేదండి:

సి: అది నేను చెప్పాలా! అద్వైయింట్లో కాపురం చేసేవారు మీకు తెలియదూ! కాచందే మీరు చచ్చి చేసుకోండి ఈ పద్ధతిగురించి.

గం: అయితే ఆ రెండు వందల్లో తక్కిన సగభై ఏమయ్యాయి.

సి: వినండి! అంత కంగారెండుకు: క్రిందటి నెల అద్వైక్రింద నలభై రూపాయలు తీసుకున్నాను. మిగిలిన నలభై రూపాయలలో ఒక యిరవై రూపాయలు కుళాయివాడకానికి డిపోజిట్టు. ఇంకో యిరవై రూపాయలు దీపాలకి డిపోజిట్టు.

గం: ఇదెక్కడి దారుణమండి! మీ యింట్లో ఏదైనా క్రొత్తగాచేయించుకుంటే, దాని ఖర్చు అద్వైవాళ్ళ నెత్తినికూడ వుద్దుతారా!

సి: ఈ డిపోజిట్టులో ఒక పైసా పోదు. మీరు వెళ్ళిపోయేటప్పుడు మీ డిపోజిట్లు తీసుకపోవచ్చు. కాని వాగుకునేవస్తువులు సరిగ్గా వుండేటట్లు మాత్రం చూడాలి.

గం: యీ నిబంధనలన్నీ మొదట నాతో ఎందుకు చెప్పలేదండి!

సి: ఈ విషయాలు మీతో చెప్పాలంటిండి! మీకు తెలియదూ యిన్ని అద్దె యిక్కలో కాపురముండేవాళ్ళు. మొదట మీరే ఈ విషయాలు పెద్ద మనిషిలా చెప్తారేమో అని చూశాను. మరి యిక ఎంత కాలము ఆగగలను! ఇంతకీ యిది నా ఇల్లాయే! మీకే. చక్కగా వాడుకు జోతారు. తరువాత బాగులుచేయించుకొని అనుభవించేవాణ్ణి నేనుగా

గం: ఇలాంటి అభూయిత్వాలు చేస్తారని అనుకోలేదండి సిద్ధాంతిగారూ! మీరు చాల పెద్దమనుష్యులనుకున్నాను గాని....

సి: ఏమయ్యాయి! మాటలు తోరుగా రానిస్తున్నావు. ఏమిటి అభూ యిత్యం అంటున్నావు. ఇన్నాళ్లు డిపాజిట్లు తీసుకోమనకుండా ఊరుకుని మోసం చెయ్యడమే కాకుండా, యీ కారుకూతలేమిటి:

గం: సిద్ధాంతిగారూ! మంచి మర్యాద తెలుసుకుని మాట్లాడండి. అయితే నేను ఇల్లు భాయంచేసుకున్న రోజున ఇచ్చిన పదిరూపాయలు ఏం చేశారు:

సి: ఏమండోయి! ఇంటి అద్దె ఇండియానాజెంట్లో యివ్వాలి. హైద్రా బాదు నాజెంట్ కాదు. మీరు నాకిచ్చిన రెండువందల పది రూపాయలు హైదరాబాదు నాజెం. ఇండియా నాజెంట్లో లెక్కవేస్తే మీరు తిరిగి నాకే యింక చాల జాకి.

గం: ఇదేం ఘోరమయ్యా సిద్ధాంతిగారూ! ఈ సంగతులన్నీ నేను ఇంట్లో ప్రవేశించేముందు ఎందుకు చెప్పలేదు.

సి: చాలైవయ్యా! చీటికి మాటికి “ముందు ఎందుకు చెప్పలేదంటావు” అ మాత్రం తెలియని కుజ్జకుంకవా! చెట్టంత ఎదిగిన పెద్ద మనిషి వాయసు!

గం: హయ్య: రానుచున్నా: ఇంతంత దుండగాలుచేసే రాక్షసులనితెలుస్తే ఈ కొంపలో అడుగుపెట్టుకదోమను. ఈ కొంపలో ఇంక ఒక్క తక్షణం వుండను. నా దీపాజిట్లు నా కిచ్చేయండి. తక్షణం ఈ చేత నా ఇట్లు వాడేసి వెళ్ళిపోతాను.

సి: పోవయ్యా తక్షణం పో: ఇంట్లోకి ఎవరురారన్నట్లు తెలిపిస్తున్నావే: ఓ: నీలాంటి వాళ్ళని చాలమందిని చూశాను.

గం: చాల్లేవయ్యా: గతించావు ఎల్లాగయిలేనే ఒక కొంప!

సి: గంగాధరంగారూ: మర్యాదగా మాట్లాడండి. కొంప కొంప అంటూ లేమిటి! డెయ్యాల కొంపకి మల్లే: ఇట్లు ఆనలేవటయ్యా: నాలికపో కని వుండా:

గం: ఇలాంటి పెద్దవ యింట్లో ప్రవేశించడం నా తప్పుకాని మిమ్ముల్ని అనవలసిన పని లేదు.

సి: ఏమయ్యాయ్: మాటలు మాత్రం జాగ్రత్తగరానీయ్: పెద్దవ అంటూ లేమిటి: నువ్వే పెద్దవ్వు: నీ ఆవిడ విధవ: మీ వాళ్ళంతా పెద్దవలు.

గం: చాల చక్కగావున్నాయి. సిద్ధాంతిగారూ మీ మాటలు: మీతో డెబ్బలాది నా కెందుకుగాని: నా దీపాజిట్లు తక్షణం యిచ్చేయండి: తక్షణం లేచిపోతా యింట్లోంచి.

సి: పోవయ్యా: పోతానని తెలిపిస్తే వుండమని బ్రతిమాలతా వను కున్నావా: నీ వప్పులు నా దగ్గర వుడకవోయ్: ఓ: తక్షణం దయ చెయ్యండి యింట్లోంచి. కావలిస్తే యింట్లో పామాను బయటపారే యదానికి సహాయంకూడ చేస్తా:

గం: నా దీపాజిట్లు నా కివ్వండి.

సి: అగవోయ్! నా దీపాలు, కుళాయి. యిల్లు నిరిగా వుందో లేదో చూసుకోనీ! (కొన్నేపాగి) ఆఁ. అయ్యయ్యా! ఆ గోడనిండా మరకలేమిటండీ! తెల్లని వెల్లలన్నీ, కాయనలుపెక్కి పోయాయి. తలుపుల రంగులు యిలాపోయాయేమండీ! గోడల వెల్లలు చాల డిడి పోయాయి.

గం: ఏమండోయ్! కాస్తపున్నది గంపంత చెయ్యకండి! నెల్లాళ్ళుఇంట్లో వున్నప్పుడు ఒక పెన్నియగీత, ఒక మరక వుండాలి.

సి: చాల్లేవయ్యా! ఇంట్లో అద్దెకున్నవాళ్ళంతా ఇలాగే చేస్తున్నారా? అయ్యయ్యా! దొడ్లో ఇన్ని మొక్కలు మోడిపోయాయేం! ఏమయ్యా గంగాధరంగారూ! నీకు ఎన్నోసార్లు చెప్పాను. పిల్లల్ని పాడు చేతులతో ఈ చక్కటి పూలమొక్కల్ని తాకనీయవద్దని; ఈ మొక్కల్ని యిలా మా పీసేరా: దీన్ని ఎంత విభవయిస్తే మాత్రం చాలుతుందయ్యా!

గం: ఏమండోయ్! ఈ మొక్కలు ఎండకు ఎండిపోయాయి. మా కుట్లాళ్ళు ఏమీ చెయ్యలేదు.

సి: చేసినంతప్పు నమర్చిందో చూస్తున్నావు! చాల్లేవయ్యా! అదేమిట్రా! అ కుళాయినీరు అంత సన్నంగా నడుతోంది. మొదటలో ధార చాల లావుగా వుండేదే! నేను ఎప్పుడో అనుకున్నాను. పీళ్ల ఇలా కయ్యంపెట్టి కుళాయి పాడుచేసి పోతారని! అడ్డమైన చేతులూ ఆ కుళాయిమీదపేస్తే పాడవడూ! కుట్టకుంకలకుపాడ ఈ కుళాయే నాంట! ఏమయ్యా గంగాధరంగారూ! దీనికి మీ సమాధానం ఏమిటి?

గం: కుళాయివార మొదటినుంచీ యిలాగే వుంది. నా దగ్గర చొంకకండి!

సీ: అవ్యతాపట్ట నువ్వు అయ్యి తిరిగి వన్నే తంటన్నావేమియ్యా; ఇదెక్కడి అభయార్థం. ఈ విద్యుద్దీపాల కొంత యిలా తగ్గిపోయాడేం చెప్పా. అనుకున్నాను దీపాదుకూడా యలాపాదుడేసి పోతారని; అద్యుయ్యో క్రొత్తగా ఎంతోకష్టపడి చేయించుకున్న ఈ దీపాలు, కళాయి యలా పాదుడేస్తే మిలేం లాభమయ్యా; గంగాభరంగారూ:

గం: నాకు తెల్సవు. ఈ ఎంతలుపెట్టి నా దీపాల్ని ఎగగొట్టడాన్ని నాంచి పాదుతున్నావు.

సీ: చూడంబా; ఈయన పెద్దమరిమినం. ఈ వాగులకు డబ్బు అడిగి పోతానేమో అని యెవరే నాకు కళ్ళెం పెడుతున్నాడు.

గం: ఏమిందోయ్ నిర్భాంతిగారూ; నా దీపాల్ని యిచ్చారా; ఇవ్వరా?

సీ: ఈ వాగులకు సమాధానం ఏం చెప్పరావోయ్: నేనేమి వెళ్లిపినుగ చెడుకున్నావా; నన్ను బుద్ధిలో పెడదామంటే నా దగ్గర సాగవోయ్ నీ నాటకం! ఈ తలుపులు, గోడలు, కుళాయి, దీపాలు వాగు చేయించాలంటే ఎంతవెతుందో తెల్సనా; నువ్వు పుంచిన నూట అరవై రూపాయలు దీపాల్ని బాలమ నుకదా దైగా పోలేదు డబ్బు ఖర్చు నాకు. ఇటువంటి వాళ్ళకు యిల్లయిస్తే నా లాంటి పెద్దమనుష్యుల గతి యింతే. ఇదిగో! యింకో యిరవైరూపాయల పుతాయి యీ వాగుంటి. ఈ కడుపు పోజుల్లో తమాషా అనుకున్నారా యిల్లు వాగుచేయించవం! ఆ డబ్బు అక్కడపెట్టి మరీ కదలండి!

గం: ఇదెక్కడి అన్యాయమయ్యా నిర్భాంతిగారూ! మంచిగా పున్నానన్నా,

ఈ మోసమంతా! ఇన్నీ శ్రీరంగసీతులు చెప్పిన పెద్దమనిషివి ఇం.
టయ్యా నీ తెలివితేటలు!

సి: ఇదిగో చెవుతున్నా గంగాధరం! పై యిరువైరూపాయలు యిక్కడ
పెట్టి తక్షణం యింట్లోంచిపో. నీలాంటి రౌడీల యింట్లోకి రాని
వ్వడం నా బుద్ధి తక్కువ.

గం: ఇంక మార్గమేమిటి మీరు చేసే దారుణాన్ని మిమ్ముల్ని ఏం
చేయాలో నా కిర్దం కావటంలేదు.

సి: ఇంకో యిరువైరూపాయలు అక్కడ పెట్టండి. లేకపోలే పో
సుల్ని పిలవమన్నారా? ఆ మొగలోవున్న పోరీసుల్ని పిలుస్తేగాని
మీవని కాదు. ఏయ్! పోలీసు మల్లయ్యా (చప్పట్లతో) ఏ మల్లయ్యా!
ఏమిటనుకున్నావయ్యా! ఇక్కడ నాదిస్తానబలిమి. బయట ఎక్కడ
నుంచో వచ్చి నన్ను డబాయద్దామనుకుంటున్నావా?

మ: ఏమిటండి ఏద్దాంతిగోరూ! సంగతి!

సి: చూడు మల్లయ్యా! ఈయన ఇవ్వవలసిన ఆర్డీ యెగగొట్టి ఇంట్లో
వస్తువులన్నీ పాడుచేసి, యిల్లు ఖాళీచేసిపోతున్నాడు. రిపోర్టు
రాసుకో!

మ: నీ సేరేమిటయ్యా!

గం: ఏద్దాంతిగారూ! ఇదేమి దారుణమయ్యా! నా డబ్బు తినెయ్యడమే
కాకుండా, ఈ బాకీ, పోలీసు రిపోర్టుకూడా ఏమిటి?

మ: చాలై తగ్గవయ్యా! మల్లయ్యా రాసుకో! నే చెప్తున్నాను. ఇకని పేరు
గంగాధరం. తాలూకాఫీసులో గుంచస్తా! ఇకని గురించి తనఖా
తయ్యకపోయినా ఫరవాలేదుగాని, తక్షణం ఈయన.

సామాను బయట పారేసి ఇంట్లోంచి పొమ్మను. ఇటువంటి పెద్దవలతో ఇరవై రూపాయలకు దెబ్బలాడటం నా పెద్దమనిషి తనాన్ని లోపం. వీడు ఇంట్లోంచి పోతేనరి. శని విరగడవుతుంది. పంపించేయి. మల్లయ్య యింకా చూస్తావేమిటి!

[మల్లయ్య సామాను బయట పారేస్తాడు. సామాను చప్పుట్ల]

గం: (అయానంతో ఏం చెయ్యలేక) సిద్ధాంతిగారూ! ఇంతటితో నెగ్గారనుకోకండి! మీ సంగతి ఏమవుతుందో చూడండి ముందుముందు.

సి: పోవోయి ఈ ఘటికుణ్ణి నువ్వు బెదిరించేది? హాహ.... యిదిగో! మల్లయ్య ఈ రూపాయి తీసుకో సిద్ధాంతిగారికి పేవ చేసినందుకు!

మ: సిద్ధాంతంగోరు ఎంతో మంచోరు. దణ్ణమయ్యా దొరా ఎడతాను.

సి: వెళ్ళరా మల్లయ్య! పాపం! చాల శ్రమపడ్డావు! చూడు వీడిని ఒక కంటితో జాగ్రత్తగా కనిపెట్టుతూ వుండు నుమీ.

మ: సీతం.

(విష్కృ-మణి)

